

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Rationale divinorum officiorum

Durantis, Guilelmus

[Ulm], 18. März 1475

Liber quintus de divinis officijs. tam nocturnis quam diurnis

[urn:nbn:de:bsz:31-323810](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-323810)

respondent **Benedicite** ad ostendendum qd ad dei benedictionem debemus mutuo nos honorari. Potest etiam dici qd in p̄fici modo reuerentia dei consideratur. Cum em̄ respondet dominus supplendum est benedicat qd nos digni non sumus benedicere. In secūdo vō reuerentia superioris. Cum enim respondetur **Benedicite** sup̄plendum est vos pater quia minor maiore presente benedicere non debz. Deinde maiore versum inchoante ceteri coadiuuant ad dicendum ad notandum qd inferiores coadiutores s̄nt p̄positorum in oneribus supportandis. In nonnullis ec̄c̄s pueri benedicunt mensas etiaz prelato rum p̄ eo qd lectoris officiu est benedicere panes. Conuenientius tñ fit p̄r prelatos exemplo x̄pi qui in emaus mensam corā duobus discipulis benedixit. **Post om̄ia** in quibusdam ec̄c̄s benedicunt a sacerdote panis populo distribuendus. exemplo cristi qui in deserto quinqz panes benedixit et ex eis quinqz milia hominū satiavit de quo panē sub titulo pacis osculo dictū est. **Deinde** sacerdos et alij ad p̄pria reuertunt. Sacerdos quidem ad p̄pria rediens est x̄ps qui legatione peractam gloriam patris ascendit. Et fideles etiā reuertuntur duz de carceris exilio liberati in glorie libertatem eripiuntur.

Liber quintus de diuinis officijs. tam nocturnis qm̄ diurnis in genere incipit R.

Legitur in exodo. xxx. ca. in fine. dñm dixisse ad moisen Om̄ia fac s̄m exemplar. qd tibi in monte monstratum est. quo circa reformari nos dū ēnit illi celesti Hierusalem que de minum laudare iubetur que sicut ait apostolus ad Galathas. iij. desursum est et mater nostra est p̄sertim in laudando deum. **Iuxta illud Super muros tuos ierusalem constitui custodes qui tota die et tota nocte non cessabunt laudare nomen dñi. Et in apocalipsi. iij. c.**

habetur **Q** animalia regem non habebant dicentia **Sanctus Sanctus Sc̄s** etc. **Verū** tamen militans ecclesia imitari plene nequit triumphantem. qd sicut legit in libro Sapie capitulo nono. **Corpus** quod corrumpitur aggrauat animam. nequitas enim infirmitate nostra p̄pediente in singulis. xij. diei horis iugiter diuinis insistere laudibus qm̄ necesse habet homo aliquñ necessarijs corpis intendere. **Iuxta illud Genesis ca. tertio In sudore vultus tui vesceris pane tuo et ideo facimus quod possumus certis diei natalis honore deum laudando. Vnde eldras p̄pheta Populum israheliticum de babilonica captiuitate reuersum. docuit deum laudare quat in nocte et quat̄r in die. vt vnū quod p̄ quatuor elementoz ex quibus homo constat per septentes horas obsequiose offerat creatori viz de nocte in vesp̄ra in completorio in nocturnis in diluculo sc̄z in laudibus matutinis. De die vero in Prima in Tercia in Sexta in Nona horis. Vesp̄tinū officium igitur qd est cuiuscūqz officij inuicem ad noctem pertinere p̄batur. qd s̄m Isidorus in libro ethimologiaz dicitur a vesp̄ra stella qd surgit nocte oriente. **Vex** dauid inquit Separes in die laudē dixi tibi. **Et** rur̄ media nocte iurgebam ad ostendū tibi etc. **Quē** ordinē sc̄alium Agathenē. approbat et sancta ecclesia seruat quoniā nocturnum officiu media nocte canit. **Relique** vero septē canonicę hore de die dicuntur videlicet laudes matutine qd olim in auroza dicebant licet hodie cum nocturnis coniungantur. **Prima Tercia. Sexta Nona. Vesp̄ra** completiū. **Que** septem hore vocantur canonicę quasi regulares qd regulariter a sanctis patribz obseruate sūt. **Naz** canon grece regula dicitur latine. **Nulla** autē oblatio p̄pter tanti sacramenti excellenciam qd in ea cōficitur sup̄ alias laudes est et est laus p̄ se nec sub numero comprehendit aliaz p̄pter qd et in hoc opere tractatum p̄ se obtinet speciale quāuis nonnulli asseruerunt illā fore de officio tercię siue none p̄ eo qd in his duabz horis solet regulari celebrari. **Sane** nocturnum officiu tempus miserie qd genus humanū a d̄p̄bulo tenebatur obscurū representat. **Diurnum** vero nostre redēpcōnis et liberacōnis p̄ x̄pm̄ solem iusticie facte t̄ps significat. qd claritate sue diuinitatis tenebras**

nras illuminavit et a seruitute dyaboli nos
eduxit Quia ergo tantum bonum dono sep-
tiformis gratie spū sancti adepti sumus me-
rito septies laudem deo cantamus **S**ecūdo
quia dies naturalis representat vniuersū
etatem non quam quilibet homo habet. h
quam si non peccasset haberet Que natalis
dies septem hz varietates **P**rima est infantia
que per matutinas laudes representat **S**ecūdo
pueritia que p primam. **T**ertia adolescētia
que per tertiam. **Q**uarta iuuentus que per
sextam. **Q**uinta senectus q per nonam. **S**exta
senium q p vespas. **S**eptima decrepita etas
sine finis vite nostre que p opletorumz desig-
natur. **I**n his igitur singulis etatibus crea-
torem nr̄m super iudicia iusticie sine laudare
debemus. **D**e infantia b̄s nicolaus nobis
ostenditur in exemplum. qui quarta et sexta
feria virtute abstinentie mat̄na vbera nō
suggebat. nisi semel i die **D**e alijs q̄ etatibz
satis liquet **T**ertio q̄ b̄m salomōez septies
in die cadit iustus p negligētiā. ideo meri-
to septies vt per orōnis vigilātiā resurgē
valeat diuinum debet subsidium inuocare.
Quāto quia numerus septenarius vniuer-
sitaris est **C**eterū cum duodecim hore diei
attribuant̄ in quibus oibus laudandz esset
dñs. **Q**uare in quatuordecim diei hōis in ecclia
psallitur. **R**espondeo cum in singulis hōis
vt premissum est diuinis iugū insistere lau-
dibus nequeamus. quod in alijs minus fit
in p̄ma. in tertia. in sexta. in nona hōis sup-
pletur **I**n eaz namq; qualibet dicuntur tres
psalmi. et sic in quatuor hōis numerus psal-
mōz respondet numero hōraz. **E**t quilibet
psalmus continet versū octonarios octauaz
resurrectiōis significātes. de quibus sub ti-
de opletorio dicitur **P**er octonarios siquidem
in his hōis psallimus. q̄a de resurrectionis
gloria exultam? **R**ursus in qualibet ip̄az
hōraz dicit̄ ter super psalmos. **G**loria patri
et filio n̄c **V**t quot diei hore nobis p̄ corpis
sustentacōe ad laborādum ocesse sunt. toties
in ip̄is hōis **G**loria patri dicat̄. vt p hoc
in dei hūitio omni hōra nos esse monstremz
Siquidēz tres glorificacōes. q̄ sunt in hōra
prima indicant nos esse in dei famularū. in
prima. secunda. et tertia hōis. **E**t tres que
sunt in tertia. nos p̄regunt. in quarta q̄nta
et sexta hōis. **T**res quoq; que sunt in sexta

nos munit̄ contra insidias dyaboli. in sep-
tima octaua. et nona hōis **N**ona vero cuz
suis glorificationibus. nos p̄tegit in decima
vndecima et duodecima hōis **P**ossēt etiam
non incōpetenter dici. q̄ sub p̄ma. due hore
op̄prehendunt̄. viz ipsa prima et sc̄da. **S**ub
tertia tres scilicet ipsa tertia quarta et quinta
Sub sexta similit̄ tres sc̄ ipsa sexta septia
et octaua **S**ub nona due sc̄ ipsa nona et de-
cima. **V**espe vero representant vndecimam
et opletorium duodecimaz **S**ed in premillis
sex diei hōis viz in p̄ma. tertia. sexta. nona
vespis et opletorio. ideo sp̄tialiter deū lau-
damz. et nō in sc̄da. quarta. quinta. septima
octaua. decima. q̄ ille in aliquibus p̄e alijs
sunt p̄uilegiatē. put in p̄ncipio tractatus
cuiuslibet eaz ostēdetur. p̄pter quod merito
in illis diuinum celebrat̄ offitium **N**empe
in nocte cristus est op̄prehensus. mane illusus
et hōra prima gentibus traditus. tertia fla-
gellatus et v̄ crucifixz. **S**exta cruci affixz
Nona mortuz **V**ndecia d̄ cruce depositz **I**n
duodecia sepultz. **I**tem in nocte spoliavit in
fernuz **M**ane surrexit. i p̄ma hōra mane ap-
puit **T**ertia d̄ monumento redeuntibz obuiauit
Sexta iacobo **N**ona petro. **V**espa duobus
euntibus in emaus scripturas aperuit. et se
manifestauit **I**n opletorio aplis. pax vobis
dixit et cum eis manducauit **H**as autem
hōraz laudes qualiter exoluere debeamus
ōndit ipse. **B**ernardus dicens **F**rattes mei
imolantes hostiam laudis iungamus. v̄bis
sensum sensui. affectum affectui. exultacōem
exultacōi. maturitatē. maturitati hūilitatē
et hūilitati libertatem **P**reterea diutine psal-
modie. ideo a prima. tertia. sexta. et nona. et
non ab alijs nomen sumpsit. vt p eas dei
hūitium agamus. qm̄ paterfamilias cōme-
moratur in euāgelio. exisse in illis conducere
op̄arios in vineaz suam. q̄ sanctaz significat
ecclesiam **S**unt etiam q̄ dicunt mortem can-
tandi tertiam sextā et nonaz fuisse a daniele
suptum. qui intellecto q̄ **N**abuchodonosor
statuam erexisset. quam oibus adorandam
p̄ceperat intant̄ domum suam. et apertis
fenestris ter in die genua flectebat versus ie-
rusalem **Q**uod gregorius exponens dicit.
Vinc̄ habz ecclesiastica traditio. q̄ ter in die
ūt genua flectēda sc̄ in terna sexta et nona
In eisdem quoq; hōis beatay virḡnem

Marias laudare debemus. scz in nocturnis
siue matutino. quia tali hora quedam stella
apparet in celo. que stella tremontana vocat
cuius ductu naute pueniunt ad portum. &
ipsa beata virgo est stella tremontana. quia
si eam digne laudauerimus nos qui sumus
in hoc seculo ducit ad portum salutis. Item
in prima nam tunc apparet quedam stella q
dyana vocatur postq sequitur sol. Et ipsa bea
virgo est vere stella Dyana que veru solem
scz xpm nobis portauit. q illuminat totum
mundum. Item in tertia Nam hora tertia
osueuimus esurire & ipsa portauit panem
verum scz xpm. cum quo est omnis facietas
Item in sexta quia illa hora magis feruet &
calescit sol. & ipsa laudanda & roganda est
vt nos frigidus calefaciat in caritate p soles
xpm quem genuit. Item in nona quia illa
hora sol declinat ad occasum. & ipsa iuuat nos
& ptegit cum ad occasum. & ad senectutem
declinamus. Item in vespis. q tunc incipit
dies finire. & ipsa laudatores suos in hora
mortis defendit. Item in opletorio. nam tali
hora dies est opletata. & ipsa in opletamento vite
nostre p nobis intercedit. & in terra taber
nacula recipi facit. vbi completum est gau
dium electoꝝ. Offitium beate marie instituit
urbanus papa cantari. vt dicitur in titulo
de tempe aduentus. **N**octurnale aut offitium
nobis ad memoriam reducit tepus. ab adaz
vsq ad noe. **M**atutinale tempus a noe vsq
ad abraam. **P**rima tempus. ab abraam vsq
ad moysen. **T**ercia a Moysen ad dauid. **S**ex
ta tempus a dauid vsq ad aduentum cristi.
Nona tempus sequen. vsq ad scdm aduen
tum quando venturus est reddens vicem p
abditis. p vespas recolimus sabbatum. &
requiem aiaz p. It exiitum a corporibus vsq
ad dies iudicij. Per opletorium vo recolimꝰ
repetum numer. & consumatum gaudium
scioꝝ. qd coplebit in die magne festiuitatis.
qn benedicti percipient regnum dei. **I**n hac
igitur pte de officijs ecclesiasticis in genere
tractare intendimus. viz de his q in offitio
cuiuslibet ecclesie dicuntur. **D**e nocturnis
De laudibꝰ matutinis. **D**e pma. **D**e
tertia. **D**e sexta. **D**e nona. **D**e vespis
De opletorio.

Et autem offitium huiusmodi p hinc u
ppria vel ograus actus vni
cuiusq; plone hinc mores ciuitatis
vel institut p fessionis. **A**lia namq habent
instituta monachi. **A**lia canonici. **A**lia here
mite. & sic de reliquis. **E**t dicitur offitium
hinc hironimum in libro de officijs. ab effici
endo. qd efficiu ab effitio efficiis. vna licera
in alia ppter decoru hinc mutata. **V**nicuiq;
etenim ouenit suum efficere offitium. vt hinc
Isiderum officium dicit. vt quisq; illa agat
que nulli officiat hinc omnibus p sint. **C**eter
in ecclesia generalit nil canendum aut legend
est quod a sancta romana ecclia canonizatus
& approbatus expresse. aut per patientiaz no
sit in primitiua tñ ecclesia diuili diuersa. qd
p suo velle cantabat dūmodo qd cantabat
ad dei laudem p tineret. **Q**uedam tñ officia
obseruabantur ab oibus ab initio constituta
vel ab ipso cristo. vt oꝝ dñica. vt ab aplis
vt simboham. **S**uccedentibus vero tempibus
q ecclia di ppter hereses scissa est. **T**heodosius
impator hereticoꝝ extirpator rogauit dama
sum papam. vt p aliq prudentem & catho
licum vitam ecclesiasticam faceret offitium
ordinari. **V**nde idem paps pcepit ieronio
prespitero. tunc in bethlehem cu paula. **E**
stochio & alijs virginibus moranti. q prius
sub septem apostolica. rome vixerat. qtenus
offitium ecclesie ordinaret. **I**pse namq noue
rat linguas. hebraicam. grecam. caldaicam
& latinam. quod ille obtempans fecit. **O**rdi
nauit itaq; quantum de psalmis in dominica
die quantum in scda feria. qntum in tertia
feria & sic deinceps legeret. **E**uagelia quoq;
& epistolas. & cetera q de nouo & de veteri
testamento in ecclia leguntur. pter carum
magna ex parte ordinauit. quod opꝰ exple
tum idem ieronimus. **R**omam misit. & a da
maso papa canonizatum est. & pceptum a
cunctis ecclis obseruari. & appropriatum est ipsi
damaso ppter auctoritatem suam. quam inter
pessit. **C**onsequenter tñ beatus gregorius &
gelasius. **O**rationes & cantus addiderunt &
lectionibus & euagelijs responsoria coapta
uerunt. **G**radualia vero. **T**ractus & alleluia
ambrosius. gelasius & gregorius ad missas
cantari instituerunt. **P**leriq; quoq; alij docto
res ecclie. aliqua alia sup addidisse noscunt

Sancti etenim patres non simul omnia ad
decorem officij pertinentia. sed diuersi diuersis
temporibus ordinauerunt. Unde et missae inceptio
tres habuit varietates. Aliqua enim a lectione
inchoabatur. prout fit hodie in sabbato sancto.
Postea celestinus papa prout ad missae introitum
dici instituit Greg. vero introitus cum cantu
ordinauit. **L**egit in vita beati Eugenij quod
dum adhuc officium ambrosianum magister gregori-
anum ab ecclesia fuerat. Adrianus papa
concilium euocauit. ubi statutum est quod grego-
rianum deberet vniuersaliter obseruari. Ad
quod carolus imperator omnes clericos minis-
tra supplicis per diuersas prouincias cogebat
libros ambrosiani officij obducens. Beatus
vero eugenius ad concilium quoddam propter
hoc euocatum uenies inuenit imperatorem concilium
per triduum iam solutum inducens domum
papam quod omnes prelatos qui concilio interfuerant
et iam per tres dies recesserant reuocaret. Con-
cilium igitur iter congregato omnium patrum fuit
vna sententia. Quod missale ambrosianum et
gregorianum super altare beati petri apostoli
ponerentur. plurimorum episcoporum sigillis mu-
nita. et fores ecclesie clauderentur. et ipsi tota
nocte orationi insisterent. ut dominus per aliquod
signum indicaret quod horum magis ab ecclesia
seruari uellet. hinc per omnia factum est. Mane
igitur ecclesiam intrantes utrumque missale super
altare aptum inuenirent. vel ut alij asserunt
missale gregorianum penitus dissolutum. et
huc illuc dispersum inuenirent. Ambrosianum
vero solummodo apertum super altare in eodem
loco quo positum fuerat inuenirent. quod signum
edocuit sicut diuinitus. et gregorianum officium
per totum mundum dispersum. ambrosianum uero
tantum in sua ecclesia obseruari deberet. et sic
usque hodie obseruatur. Siquidem tempore Karoli
imperatoris officium ambrosianum precipue
dimissum est. et gregorianum imperiali aucto-
ritate plurimum adiuuante diuulgatum. Am-
brosianus enim multa instituit iuxta ritum
gregorianum. ut dicitur infra ubi de immis agit.
Ut autem musce mortales abigantur et mens
orantis seruetur. ut digne cum deo loquatur
et ut si mente non orauerit. dominus in furore non
transcurret. sed miseretur. ideo laudabili consue-
tudine in dictum est. ut sacerdos ante cano-
nicam horam in initio et in fine dominicam orationem
et ante horas beate marie. et in fine Aue maria

doce sub missa premitat. Unde in concilio ge-
rundenen. de con. di. v. id semper statutum
est. ut etiam post singulas horas dicatur ne
dyabolus de corde sacerdotis rapiat. si quod
boni ibi seminatum est. Unde in primitiua
ecclesia post quamlibet horam alta uoce absque
alia oratione dicebatur. quod adhuc ecclesia late-
ra. dicitur obseruare. Quidam etiam in fine
horarum dicunt. Dominus det nobis suam pacem.
De hac dominica oratione sub prima et sub
vesperis dicitur. **Q**uia uero dominus ait in euan-
gelio Sine me non potestis facere quicquam. ideo
in singulis horis diurnis sacerdos incipit.
Deus in adiutorium meum intende. et singule
finiuntur per deo gratias. et sic initium et finis
referuntur ad idem scilicet ad deum qui est alpha
et omega. principium et finis. xxxv. di. ab exordio
Dicendo igitur Deus in adiutorium meum
intende. Mater ecclesia inuitat ceteros. Iuxta illud
Venite filij audite me. quod ideo introductum
est. quoniam dum archa domini ad portandum le-
uabatur dicebat moyses Exurge deus id est
exurgere fac et dissipent inimici tui et fugiant
qui oderunt te a facie tua. Sic et sacerdos non
dicit. Deus in adiutorium meum intende. hoc est presta
michi auxilium in resurgendo a peccatis et
contra uarios inimicos qui tuam circundant
ecclesiam. Per archam enim intelligitur ecclesia que
usque in finem circundabitur a persecutoribus siue
apertis siue occultis. sicut mater archa ab in-
imicis circundabatur. Sicut ergo sacerdos ne
inimici preualere ualeant. aliquis acerrimorum fide-
lium per astuciam forsitan sepando. Cum enim
persecutio iusti sit a leone. a dyabolo impetu
hoc est manifeste seueritate. vel a dracone id est
a dyabolo in insidijs. et occulte persequente omnes
clament. Deus in adiutorium meum intende. **P**re-
terea cum secundum apostolum in dei nomine omnia facienda
sint merito est ab eo inchoandum. **C**irca hoc
notandum est quod contingit tribus modis peccare
uiz corde. ore et opere. ideoque tribus diuersis
modis hore inchoantur. uiz opertorium per
ouerte nos deus contra peccatum cordis. Nocturne
per dominus labia mea aperies. Contra peccatum
oris. Alie uero omnes diei hore per deum in
adiutorium meum. contra peccatum operis. Et quoniam in
peccato cordis et operis est aliquid operis. ideo
in omnibus horis tam nocturnis quam diurnis dicitur
Deus in adiutorium meum intende. contra peccatum operis.
Monachi uero dicunt primo in nocturnis.

Deus in adiuto. me. intende & postea Dñe
labia mea aperies. q̄ sine adiutorio dei. nec
cor nec labia ad ipsius laudem aperire vale
ant **Job. xv.** Sine me nihil potestis facere
Interea vero sacerdos cum dicit Deus i
adiuto. me. inten. signo crucis se munit ad
effugendam illius v̄tate q̄libet d̄paboli ver
sutiā & potestates. valde em̄ timet signum
crucis. **V**nde crisost̄. v̄bicūq; demones sig
num crucis videntur fugiunt timētes bac̄m
quo plagam acceper̄t. **S**tephanus q̄ papa
ait nunquid non oīa crismata. i. sacramenta
que cum crismatis v̄nctiōne prestantur sacer
dotalis ministerij crucis figura. i. signo p̄fici
untur **N**unquid baptismatis v̄nda sine cruce
sanctificata peccata relaxat. & ut cetera pre
tereamus sine crucis signaculo q̄s sacerdotij
gradus ascēdit **B**aptizadus q̄ signo crucis
signat̄ in fronte & in pectore **D**e p̄fundo
quidem crucis misterio dicitur in. vj. parte
sub titulo de parascene. & hic etiam aliqua
supponamus **S**ane crux dñi multipliciter
fuit in ve. testi. p̄figurata **L**egit̄ liquidem
q̄ moyses ad mandatum dñi eneam s̄pentē
erexit̄ in palo in deserto. p̄ signo quem aspici
entes qui percussi fuerāt a serpentibz illico
sanabantur. quod ipse x̄ps exponens inquit
in euangelio **S**ic moyses exaltavit serpētes
in deserto ita exaltari oportet filium hoīs ut
omnis qui credit in īm non pereat. s̄ habz
vitam eternam **L**egitur etiam q̄ cū ioseph
applicuissz manassen & effraym ad iacob sta
tuens maiores ad dextram & minorem ad si
nistram. ut eis s̄m ordmē benediceret. iacob
manus omutās. i. in modū crucis cancellās
dexteras posuit super caput effraym minoris
& sinistram super caput manasse maioris &
dixit angelus qui me eruit de cunctis malis
benedicat pueris istis c̄c̄. **I**tem moyses ait
Die ac nocte erit vita n̄ra pendens. & vide
bitis & cognoscetis **X̄ps** enim nocte fuit in
cruce pendens. q̄ tenebre facte sunt ab hora
sexta vsq; ad nonam **Q**uod etiaz fuerit pen
dens ferrum est **R**ursus legitur ezechiel. ix.
Ezechiel audinit dñm dicētem ad vix vesti
tum lineis habentem attramērum scriptoris
ad renes. transi p̄ mediaz ciuitatem. & signa
thau in fr̄tibz viroz dolentiū & gemētium
Post hec dixit septem viris **T**ransite p̄ me
diam ciuitatem. & percutite omnem sup quez

nō videbitis thau. nemini patet ceculus v̄
Item hieronimus congregabo oēs gentes. &
erit eis in signum thau. **I**tem alibi **E**t erit
p̄ncipatus eius sup humerz eius **X̄ps** enim
portauit sup humeros crucem in quo trium
phauit **I**ohes q̄ vidit angelum ascendētem
ab ortu solis h̄ntem signū dei viui & clama
bat voce magna quatuor angelis. quibus
datum est nocere terre & mari dicens **N**olite
nocere terre & mari neq; arboribus quousq;
signemus seruos dei in frontibus eorum.
Item lignum missum in marath. aquas dul
corauit amaras. & ad lignū missum in ior
danem. ferrum quod incidērat enatauit hoc
est lignum vite in medio paradisi de quo sapi
ens prestatur **B**enedictum lignum. p̄ quod
fit iustitia. qm̄ regnauit a ligno deus. **H**oc
ergo crucis signo se armat ec̄cia in pectore &
in fronte. significans crucis misterium esse
corde credendum & manifeste ore cōfitei
Per hoc em̄ signū cōfundit ciuitas d̄paboli
& triumphauit ecclesia **T**erribil' vi castroz
aties ordinata **I**uxta illud **T**erribil' est loc̄
iste c̄c̄ **E**t alibi. **V**idi ciuitates magnā sc̄am
hierusalem nouam c̄c̄ **A**ug. tñ dicit q̄ nul
la scriptura no. test. v̄l veteris docet fideles
crucis signaculo insigniri. **E**st aut̄ signū
crucis tribus digitis expr̄mendū q̄ sub in
uocatione trinitatis imprimitur. **D**e q̄ p̄ba
ait **Q**ui appendit tribus digitis molē terre
Pollex tñ sup eminet. qm̄ totaz fidem n̄ram
ad deum v̄num & trinum referimus. & mox
post ipsam inuocacōem trinitatis potest dici
versus ille **F**ac mecum dñe signum in bonū
ut videant qui me oderunt & cōfundantur
quoniaz tu dñe audiisti & solatus es me
Iacobite vero asserentes sicut & euticia
ni vnam tm̄ naturam s̄z diuinaz esse in x̄po
sicut vna est p̄sona vno tm̄ digito se signari
dicuntur. quoz error in canonibus extirpat̄
Verum quidam signant se a fronte deor
sum. in quo illud expr̄mitur misterium. q̄
inclinauit deus celos & descendit in terram.
Descendit quidem ut nos de terra leuaret in
celum **D**einde a dextera ad sinistram **P**rimo
ut eterna que p̄ dextram temporalibus que p̄
sinistram significant̄ preferenda deligrent
Secundo ad notandum q̄ cristus de iudeis
transiuit ad gentes **T**ertio q̄ x̄pus a dextra
& a patre veniens. d̄pabolum qui p̄ sinistra

significatur i cruce pemit. Vnde exiit a pre
se veni in modum. **A**lp vero signum crucis a
sinistra pducit in dextram. fulci auctoritate
illa Egressus eius a patre. excursus vsq; ad
inferos. recursus ad sedem dei Incipiunt em
se signare a parte superior. que patrem signifi
cat descendunt quoq; ad inferiorem. q; modum
designat Deinde a sinistra parte q; inferum
pducunt ad dextram que celum significat.
Nam xps descendit de celo in mundum. de
mundo ad infernum. ab inferno ascendit in
celum ubi sedet ad dextraz dei patris **S**edo
hoc faciunt ad insinuandum. qa de miseria
transire debemus in gloriam. a de vicis q;
per sinistram. ad virtutes que p dextraz sig
nificantur. vt legitur in euangelio mathei.
Nam et cristus de morte transiit ad vitam
Tertio q; cristus a tempore us ad cetera p
fidem crucis nos eleuat **C**onsiderandum
aut est. q; q; sinistra pducunt in dextram se
ipsos et alios pariter designat **S**ed tunc sup
illos signum crucis a dextra in sinistram p
ducunt. q; non designant eos quasi veretes
dorsum. s; quasi faciem pntantes. s; et cum
sup alios principalit signu crucis impmunt.
etiam seiplos a sinistra in dextram. s; alios a
dextra in sinistram designant **Q**uare regu
lariter in omnibus euangelicis verbis debe
mus facere signu crucis vt in fine euagely
symboli dnice orationis **G**loria in excelsis deo
Sanctus sanctus **A**gnus dei. **B**enedictus
dnus deus israhel **M**agnificat **N**unc dimi
tis. a in principio horaru. et in fine misse qn
sacerdos dat benedictionem. et etia; vbiq; q;
de cruce vel crucifixo mentio fit. que etiam
omnia stando sicut et euangelium audire de
bemus. **I**n omni etiam actu nostro signum
crucis facere debemus **V**nde ambrosius ad
omnem actum. incessum ve manus imping
uat in crucez **E**t aduerte qm crucis figura
quadrifecta est vel ppter elementa. que in
nobis viciata xps sua passione curauit vel
ppter homines. quos ex quatuor partibus
orbis ad se traxit **I**ntra illud. **S**i exaltatus
fuerit a terra. omnia traham ad meipsum.
vel a hec quadratura ptinet ad moralitate
habet em longitudinem. latitudinem. subli
mitatem et pfundum **P**rofundum est acu
men quod terre infigitur **L**ogitudo est inde
ad brachia **L**atitudo est in expansione **A**lti

tudo seu sublimitas est a brachijs ad caput
Profundum significat fines que est posita in
fundamento. **A**ltitudo spem que est reposita
in celo **L**atitudo caritatem q; est ad sinistraz
a ad inimicos extenditur **L**ongitudo p scue
rantiam. q; sine fine occluditur **D**e hoc dicit
in sexta pte sub titulo de parascue **D**e signo
crucis quod fit in principio et in fine euagely
dictum est in quarta pte sub titulo de euan
gelio **P**ost deus in adiu. m. int. etc. et atim
in singulis hons subicitur **G**loria patri etc.
sicut erat etc. **Q**uos duos versus beatus ie
roni. scripsit inter opuscula q; pape damaso
misit. et iphus rogatu idem damasus illos
in h. psalmoz cantari instituit. ipsum tamen
vsum. **G**loria patri nicena synodus dicitur
edidisse. qa enim dnus dixit adhuc te loquere
Ecce assum ideo qm iam nos intellexerim. us
exauditos esse q; az adiones trinitati tribui
mus dicentes. **G**loria patri etc. **I**n exequijs
tamen mortuoz. nec deus in adiu. nec glia
patri dicim; quia in illis saluatis exeqas
imitam; in quib; hec cessant p; ut in sequenti
parte sub titulo. de quinta feria cene i omni
dicetur. **S**imiliter post vnum quq; ps. di
glia patri etc. q; versus iste totius trinitatis
simplex laus est. psalmus namq; bonaz opa
tionez significat. qua finita merito deo glia
danda est. qui p omni ope bono laudandus
est. et nuc et sp sicut laudandus erat in prin
cipio qn ce. a ter. cre. **S**icut em sibi soli laus
est de creatione celi a terre. sic et ei soli laus
est de omni ope bono. nunc et semper in pre
misso quidem versu. sicut erat in princi. etc.
multiplicium tempum varietas demonstrat
viz in sicut erat in prin. preteritum in a nuc
pns. in et semp futurum et eteter um. a in se
cula seculoz longitudo magna **V**n origen.
Quoties secula secloz noiatur. fortasse licz
nobis ignotus. tn a domino statutus ali qs
terminus indicat **L**egitur q; hild ebzard
prior cluniacens. fact; papa gregis **D**um in
minorb; agens legacois officio fungeret
Archiep; ebrudunen. de symonia accusatu
a accusatores oes corumpetes ita vt omni
non posset miraculose ouicte. precepit enim
illi. vt diceret versus. gloria patri etc. **I**lle
vero licet expedite diceret. **G**loria patri. tn
et sp; sancto pferre non poterat quippe qa
in sp; sanctum peccauerat **R**eatu ergo suu

574
cōfessus & depositus mox expedite & spiritui
sancto p̄nunciavit Et nota q̄ gloria patri
di. xxiij. vicibus in nocturnis festiuitatū
put dicit in. vj. pte sub ei. de feria quinta
cene dñi quod fit in honore. xij. apostolorū
q̄ sunt. xij. hore diei. xpi a vero sole illumi
nante & sunt. xij. hore noctem. u. etiam illu
minantes qui dñm glie in nocte huius seculi
p̄dicauerunt. Tullius dicit q̄ glia est frequē
de aliquo fama cū laude. Ambrosius dicit q̄
glia est clara cum laude noticia. Aug. dicit
in. v. de ci. di. de glia seculi q̄ glia est iudi
cium hoīm bene de hominibus iudicantium
Et post glia p̄ri subicit alleluia de quo sub
ti. de p̄ma dicitur **Imni** q̄ tam ex institu
tione **Edas** pape q̄ ex a p̄batione concili
orum cholerani & agathen. in singulis di
uinis offitijs canunt. Est aut̄ imnus grece
latine laus dei cum cantico vel vox hūana
in laudē dei metricē & posita **Canticū** vero
est exultatio mētis habita de eternis in vo
cem humani prumpēs. q̄ vero psalmi sunt
imni Vnde de psalterium di. liber imnerū
iō in quib̄dam eccl̄ijs imnos non cantant
q̄ tñ a p̄bandū non est qm̄ non sine causa
sunt a sanctis p̄ribus instituti & p̄terea nō
omnis imnus psalmus est ut qm̄ nil op̄ado
deum cum mentis exultatione laudamus
p̄ter quā laudes exp̄mendaz imnis cantat
Psalmi vero opa bona significāt ut infra
dicit̄ Illud autē notandū est q̄ in diurnis
offitijs imni p̄cedunt p̄s. In nocturnis v̄o
sc̄q̄ in vesp̄is & p̄letorio & laudibus matutis
ec̄couerso. dies em̄ p̄tinet ad spirituales qui
hnt̄ gaudium cōscientie vox ad penitentes
qui hnt̄ remorūm cōscientie illos exultatio
ducit in op̄ationem quibus dicit̄. Cantate
ei canticum nouum bñ psallite ei in vocifer
atione **Istos** p̄ op̄acōez & potter. venire ad
exultacōez. **Idcirco** indiurnis offitijs imni
p̄cedunt p̄s. In nocturnis vero econuerso.
In vesp̄is autē & in prima quo loco imni
canent̄ ibi dicit̄ **Rursus** stando imnos can
amus in erectione corporū oñdentes q̄ in
laudando deū corda sursum erecta habē de
bem. Verūtamen n̄ mens consonet lingue
certū est vocem q̄rumlibet clamorosa dñō
non placere. Differentia ergo est inter p̄s.
imnum & canticū **Naz** in p̄s. opa in imno
laus in cantico mentis exultatio intelligit̄

De quo dicit̄ sub ti. de laudib̄ matutinis.
De tribus dicit̄ ap̄lus ad Colo. ij. In psal
mis & imnis & canticis sp̄ualib̄ cantātes
& psallētes in cordibus v̄ris dñō. & in huius
tribus varietatibus om̄e gen̄ mulicorum.
accipi p̄t̄ put iam dicitur **In** no. te. hila
rius pictauiē. ep̄us prim̄ imnoz carmine
floruit & post eum **Ambro.** idcoq̄ imni am
brosiani dicuntur q̄ eius tpe plurimum in
eccl̄ia mediolaneū. cantari ceperunt Postea
v̄o in eccl̄ijs occidentalib̄ quecūq̄ carmina
in dei laudem dicunt̄ imni vocant̄ **Aug.**
dicit̄ in libro cōfessionum q̄ cum ambrosius
a iustina impatrice arriana p̄fidia damna
ta p̄secutionem pateret̄ & intra eccl̄iam cum
plebe catholica insidijs vrgeretur instituit
imnos & psalmos s̄m morem or̄etaliū de
cantari ne p̄plus meroris tedio otabeler̄.
q̄ ad om̄s fuit postmodū deriuatum **Et**
aduerte q̄ in quib̄dam eccl̄ijs imnus nata
lis dñi & festo p̄ illius septimane sub eode
cantu dicitur. Ratio est qm̄ sicut membr̄
ad caput sic sancti se habent ad xpm̄ a quo
sicut a capite influēt̄ eterne beatitudinis
p̄cipare nescunt̄ q̄ igitur hoc inchoatum
extitit in eius natiuitate & cōsummatū in
r̄surrectiōe q̄ tunc c̄rograph̄ damnacōis
delet̄ est & reserātū celū q̄ tot̄ ānis man
erat clausū **Idcirco** eo p̄cipue tpe solēnitatis
sc̄oz s̄b cantu solēnitatē xpi rōnabiliter re
coluntur. **Hoc** autē non contingit in cantu
imnorū paschalis t̄pis in quo significat̄ q̄
sanctorū glia in ipsis nondū totaliter est
p̄fecta p̄ter appetitum r̄surrectōis corporū
suoz & ideo xpo nondum totalit̄ cōformatur
Antiphone q̄ in singul̄ horis ex institu
tione b̄i Ambrosij dicitur p̄ eo q̄ beatus
ignat̄ tercius a b̄o Petro antecoen̄ ep̄s
audisse legitur in triptica h̄ystoria sup̄ quē
dam montē angeloz choros anthiphonas
canentes. inde em̄ greci primo antiphonas
cōposuerunt & eas cum psalmis in choro q̄
in chorea cantari ordinauerūt qui mos ad
v̄niuersas transijt eccl̄ias ut iam v̄bicūq̄
antiphone decantent̄ Dicunt̄ autē antipho
ne respectu a psalmodiaz cui r̄ndent sicut &
responsoria respectu ad h̄ystoriam. Vnde &
antiphona dicitur q̄si añ psalmum sonans
inchoat̄ enim ante psalmum q̄ opus significat̄
Ipsa vero significat̄ caritatis copulam seu

mutuam dilectionem sine qua op^o nō pdest
a per quā opus incipit meritorium esse Recte
igitur hinc eitis tonum melodia psalimi infor
matur. q̄ dilectio opera nra informat et hinc
hoc dicit ab anti qd̄ est orra et phanos qd̄ ē
sonus. q̄a psalmus hinc melos eiz inthonaē
et manus opat hinc qd̄ caritas igniculo exci
tatur Psalmus aut̄ antiphone intemiscetur
q̄ fides p̄ dilectionem opatur verum an p̄
impfede et post p̄fede dicitur. quia caritas
in via impfede e habetur seu hic inciat. h̄
in patria p̄ bona opa que hic exaritate h̄
p̄ficietur Juxta illud psalme Vivit dñs cui⁹
ignis in spon. et carimus in hierusalem. In
p̄cipuis tamen festiuitatibus etiaz an p̄sal
mum p̄fede dicitur ad notandum q̄ in illis
p̄fectiores in bonis operibus nos exhibere
debemus. Inchoatur q̄ ab vno vn̄ chori
et finitur a pluribus vtriusq̄ chori Primo q̄
caritas a vno sez xpo incipit. et in membris
eius s̄sumatur ab ipso. sicut ipse dicit in
euāgelio iohis. Mandatum nouū do vob̄ n̄c
Deus em̄ prior dilexit nos Vnde et nos cō
munit̄ dilectiōi eius correspondere bebem⁹
Secō ad notandum q̄ vox predicator. que
semper ad vnitatem tendit nos monet. vt q̄
vnusquisq̄ singularit̄ opando acq̄rit. alteri
per dilectiōem porrigat. vt si vnus addiscat
in scolis et alter semiat in campo tpe fruct⁹
doct̄or seminanti doct̄inā porrigat. et sator
doct̄ori panem **C**etera antiphona post p̄.
omniter ab oibus cantatur q̄ de dilectiōe
omune gaudium surgit. Cantatur etiam a
duob⁹ choris alternatim Ad notandum mu
tuam dilectiōem siue caritatem que in pauci
oribus q̄ duobus s̄sistere nequit Coniūgit
ergo antiphona duos choros vt cantas per
bonum opus coniungat duos fratres Vnde o
dit̄ in li. vj. ethimo. q̄ antiphona grece in
receptatur latine vox reciproca quia duo cho
siue de vno ad vnum reciprocando vicissim
melodiay cantus alternat̄. q̄ duo seraphine
duog⁹ testamenta in vicem sibi oclamantia.
Vnde clerici antiphonas cantates non ver
tunt vultus ad altare h̄ se adinuicem verhis
vultib⁹ respiciūt. quod genus carēdi greci
adinuenisse traduntur Est itaq̄ antiphona
quedam cāntilena diuinis laudibus ad rece
ationem infra Nihil enim amplius caritate
recreat antiphonis que q̄a modulando cantant̄

metis iocunditatez significat Juxta illud p̄
Psallite sapiēter. Tunc em̄ iocunditas sapi
da est cum de deo est. Tunc etiaz manus s̄
pennis sunt Ezechie. et in p̄uerbiop̄ B̄is
vir q̄ inuenit sapiam. et q̄ affluit prudentia
q̄ qui habet iocunditatem mētis de eternis
s̄facili affluit prudentia. et bonis opibus. q̄b⁹
sibi p̄uidet in futuro Vel hinc m̄cypsen anti
phona est quedam vox. qua sibi inuicem an
geli collocunt **S**ex aut̄ antiphone q̄ dieb⁹
seriatis an p̄s. nocturnales dicitur de psal
mis sumunt et bonoy optm̄ perfectiōem vel
sex opa misericordie designant. qm̄ sonarius
numerus perfectus est ille vero que dicitur
sup̄ benedictus in laudibus. et sup̄ magnifi
cat in vespis De euāgelis dierū in quibus
dicuntur sumuntur exceptis illis que in q̄nta
feria dicitur. p̄nt dicitur in sexta parte sub
quinta feria secūde dominice. xl. **R**ursus
in quibusdaz eccl̄ijs in fine antiphone sit neu
ma seu iubilus. q̄a beatus populus qui scit
tubilacōem Est aut̄ neuma seu iubilus inef
fabile gaudium seu mentis exultatio habita
de c̄nis Ideo q̄ in diebus ieiunioy et afflic
tionu in nō debent fieri sic nec in luctu citha
rizari et sic neuma i vinea et finali littera anti
phone. ad notandum q̄ laus dei ineffabilis
inc̄ op̄prehensibilis est. ineffabile nāq̄ gaudium
per neuma significatum quod hic p̄gustat
nec penitus exp̄mi nec penitus taceti valet
quia merito eccl̄ia verbis omissis tubilando
cum neuma quasi in ammiracōem p̄s̄it ac
si dicat. que vox. que poterit lingua r̄r̄r̄r̄r̄
n̄c Verba enim non sufficiunt hic nec intel
lectus capit nec amor etiaz dicere sinit Quis
em̄ plene enarraret. qd̄ oculus non vidit. n̄
auris audiuit. nec in cor hois ascendit Ven
marzādo ergo exp̄ressus. quodāmodo sine
verbis dicit. q̄ per verba innuat. quāum sit
illud celi gaudium. vbi verba cessabunt. et
omnes oia scient Verum q̄ perfectoy tantū
iubilus est. et in magnis solennitatibus. nō
tam maiores q̄ etiam minores exultāt. inde
est q̄ in quibusdaz eccl̄ijs in quib⁹ neuma
non dicitur vox non significatiua in vocem
significatiuaz s̄sistitur. q̄ loco iubili et neu
me trophi et sequētie decantatur. ad quas
laudes et minores et maiores passim admit
tunt et ideo omniter ab oibus decantatur
In quibus antiphonis dicitur neuma seu

iubilus. et quia hoc potius fit in tempe pascale
dicitur sub titulo de laudibus matutinis. Iu-
bilus autem diuersa significat et in diuersis
locis in eodem responso sepe fit. prout dicitur
in sexta parte sub natali. Item de neuma que
fit super alleluia. in quarta parte sub alleluia
dictum est. Item in quibus antiphonis dicitur
alleluia. in sequenti parte sub festo natalis di-
citur. Et nota neuma neume sine p et in fe-
minino genere est iubilus. de quo dictum est
Sed pneuma pneumatice grece scriptum per
p in neutro genere est spissandus. vtrumque
tamen p feminino sepe ponitur in scriptis.
Sane neume que in missa fiunt. representant
gaudium que potius fieri solent in e. ut in ki-
rieleson vel in a. ut alleluia. que in alijs vo-
calibus. ad notandum gaudium spirituale
quod nobis restitutum est in partu virginis
cui facta est mutatio huius nominis. Eua in Aue
dicente angelo. Aue maria etc. et ibi mutans
nomen eue. Significatio namque huius nominis
eue manserat vsque ad angeli salutationem.
Illam autem significacionem ade et eue nascentis
infantes exprimit. Naz femina nascens
profertur. masculus vero a. Vnde v. Et dicitur
e. v. a quorundam nascitur ab eua. Ille ergo neu-
me non significat dolorem que nobis attulit
transgressio ade et eue. prout quidam scripserunt
sed gaudium nobis in premissa salutacione vir-
ginis restitutum. **R**ursus considerandum est
quod fere vbiq; in cantu scribitur hierusalem
neuma producit. et celestis hierusalem iubi-
lario figuretur. exemplum habet in alleluia
Te decet quod cantatur dominica decima post
penthe. Idem etiam est quoties alleluia duo-
bus versibus insignitur. ut de stola duplici
gaudeam. Exemplum est in alleluia Pasca-
nostrum quod dicitur in die resurrectionis
et in alleluia Angelus domini quod dicitur
in sexta feria tunc sequenti. Vtrumque alleluia
duos habet versus. prout gradualia antiqua
ostendunt et sic de alijs. In quibusdam tamen
festiuitatibus quidam versiculi in nocturnis
antiphonas precedunt. de quo in sequenti parte
sub dominica de trinitate dicitur. **P**ost antiphon-
as in singulis horis diurnis et nocturnis
ex institucionem damasi pape presbiteri. ad antiphonam
simphoniam canuntur et significat presbiteri. bonam
et diuinam operacionem. Vnde dauid in psal-
terio de caetero psallam tibi. In tali enim instru-

mento psallebat inuicem quod in psalterio spirituali
spiritu viuificato. prout fidem debemus psal-
lere deo. decem legis mandata implendo. **I**tem
aut damasus instituit ut chori in duas partes
diuisi psalmos canerent alternatim. Et dicunt
psalmi alternatim. ad notandum alternam scien-
tiam ad bene operandum exhortacionem. Priscia
namque temporibus osuse et quasi in chorea di-
cebantur. ideoque sancti patres ordinauerunt
ut alternatim diceretur. una pars chori unum
versum. et altera alium diceret. quod beatus
ignatius primus statuisse fertur in ecclesia anti-
tiocena. pro eo quod in visione audiuit angelos
antiphonatim psalmos psallentes. De hoc etiam
dictum est in prima parte sub ritu. de ecclesia. Di-
citur etiam alternatim. ad notandum quod alter
alterius onus ferre debet. Psalmos que stando
dicimus. ad ostendendum quod stantes in bonis
operibus vincimus. Dum enim populus israhel
cum amalech pugnavit. que diu moyses ma-
nus leuabat populus vincebat. quoniam vo-
manus dimittebat populus vincebat. **E**levatio igitur
ad standum significat mentis nostre deuocionem
ut statu corporis mentis affectu non moueretur.
vix nos paratos esse. siue ad domandum car-
nem siue ad exercitium operis. **L**ectioes vero
que sunt doctrina nostra in silentio. et seden-
do audimus. quoniam doctrina sedendo et quies-
cendo recipitur. Vnde ecclesiasticus. Sapientia
scribe in tempore otii. et qui minoratur acci-
periet eam. Et iterum verba sapientie in
silentio et quiete discuntur. Et propheta ait. exi-
cultus iustitie silentium. Sanctos que stantes
oramus. significantes eos in perpetua letitia
fore. Iuxta illud. Stantes erant pedes nostri etc.
Sane in diuinis horis sex psalmi dicuntur
per quos sex opera misericordie denotantur
quibus in vinea domini laborantes intendere
debent. que si pie et mundo corpore exerceamus
a sinitate dyaboli liberati. ad libertatem vite
perueniemus. et retribuciones diuini denarii
recipiemus. Verum tamen sub tribus glorificati-
onibus dicitur ad insinuandum fides sancte
trinitatis ad quam diuina sunt opera referenda.
In vespis vero quingenti dicuntur. prout
dicitur ibi. Et sunt psalmi horarum inuariabi-
les prout sub opletone dicitur. Illud quoque
pretermittendum non est. quod vnus atque idem
psalmus in varijs festiuitatibus cantatur pro-
pterea quod ibi versus principes ad illas inueniuntur.

Verbi gratia in natiuitate caritatis ps. Et e
tauit ppter versum illum Speciosus forma
cantamus etiam illum in festo virginu ppter
verum Adducunt regi virgines etc et etiam
in festo aplos ppter versum. Pro patribus
uis etc Item ps. Quare fremuerit cantatur
in natiuitate ppter vsu. Dñs dixit ad me
et in passione dñi ppter versum. **A**stiterunt
reges terre et sic de alijs. **P**roterea vnum et
idem vocabulum sepe diuersimode accipitur
verbi gratia. hoc nomen templu significat
corpus cristi vt ibi. **S**oluite templum hoc
aliqu significat templum materiale. inde est
q ps. illum. **M**agnus dñs etc cantamus in
natiuitate ppter versum illum. **S**ulcepimus
deus etc intelligimus em ibi de teplo corporis
cantamus etiam eundem ps. in purificatione
et ibi accipimus de materiale in q fuit eadez
die presentatus. **D**e psalmodia et noctur
na q diurna in suis locis dicitur. **E**t nota
fm hieo. **Q**uod melior est quinq psalmoz cum
cordis puritate et serenitate spuali. et hilaritate
decaratio q totius psalterij cu anxietate
cordis ad tristitia modulatio. **P**ostremo
notandum est q ps. gradualis sunt. xv. q
signati sunt per quindecim gradus quibus
ascendebat ad templum salomonis qd erat
in monte. **P**os. xv. gradus vocant quidam
canticum graduum. eo q in quolibet pmissio
rum. xv. graduum singul ps. decantabant
et hoc verbum graduum calus genitiui est
De dictis gradibus dictum est in prima pte
sub titu. de altari. **S**ignificati etiam sunt dicti
xv. psalmi per alios xv. gradus. **E**zechielis
quibus visum est ei ascendi in ciuitatem dei
de quibus habetur **E**zechiel. c. xl. vbi pmo
habet de septem gradibus et postea de octo
Nempe quindenarius numerus constat ex sep
tenario et octenario. **S**eptenarius refertur ad
ve. te. qa antiqui. vii. diem. vii. mensem et
vii. annu celebrabat. **O**ctenarius ad ro. te.
refertur ppter resurrectionem dñicaz q octauo
die facta est. **Q**uindecim ergo ps psallimus
ostendentes q vtriusq tel. pcepta obnuare
debemus. **P**rimi quinq ps. quinq corporis
sensus. per quos peccamus significat et ido
in aliquo iplos non dicitur. **G**loria patri. q
illa peccata. que per quinq sensus corporis
omittuntur nobis. no deo imputare debemus.
Sed dicit post illos. **R**equiem eternam. qm

in illis pdefunctis oramus. ac si quis dicat
Oramus dñe ne p peccatis illis q omittuntur
tur corporis sensibus vita negetur eterna. sed
pet dei misericordiaz requies ocedat eterna.
In sequentibus. xv. ps. nobis et nris pximis
et congregacibus et prelatis dei misericordia
imploremus et gloria parti subiugimus. q
q a cathena peccatoru absolui. q te deum
toto corde perqrimus q tuum decalogu ob
nuamus. non nobis dñe non nob h nomini
tuo gloriam exhibemus. **R**ursus numerus
x. ex septenario et ternario constat. **T**ernarius
ad precepta pme tabule que ad deu spectat
Septenarius vero ad precepta scde tabule
que ad pximum spectat refertur. ac si dicat
q decalogus obnuatur p deum est. **V**erbi
culi etiam in singulis dicuntur horis. **L**egit
in libro nui. q dum archa dñi que ecclesiaz
figurabat in tabernaculo reponerat dicebat
moyles. **R**euertere dñe ad multitudinem filioz
israhel. **S**ane reuersio dñi ad israhel. nichil
aliud est q vt reuti faceret israhel ex toto cor
de ad se. **D**eus em cui omne tempus presens
est. no habet ad qd reuertat. et intelligitur
reuertere. i. fac nos referri ad te. **I**ntra illum
ergo mores versiculi dicuntur. vt si forte men
tes nostre cogitando vana. pre nimio psal
moz ope deuiauerit. audito versu ouertatur
ad orientem. i. ad xpm qui est noster oriens.
Ieu ad matrem fm versus significacem. qui
ab ipsa reuersione nomen traxit. **N**am dicit
a verbo veris. et inde est q dum versus di
ad orientem siue ad altare nos reuertit. **R**e. te
ergo versus qui significat fructu boni opis
salta et acuta voce dicitur. ad excitandum pi
gros qui in laudando deum et in intelligendo
diuina torpent vt reuertamur ad eo. vt vii
eo audito ois cogitatio. que forte videndo
temporalia foras exiit. reducat in nos.
Rursus versus nocturnalis significat. qui a
ab officio psalmoz. siue a labore. tunc vero
reuertimur ad essentia lectiorum. siue ad qui
etem. vt qui psallendo stabat nuc ad lectioz
sedeat. **V**nde versus dicit a vertedo. **D**e hoc
dictum est in. iiii. pte sub titulo de gradualis
Et nota q in quibusdam ecclesijs in die
dominica post pmam nocturnaz dicitur iste
versus. **M**emor fui nocte nois tui domine.
Post scdam dicit. **M**edia nocte surgeba. **P**ost
tertiam exaltare domine. **P**rimus liquidu

versus scz Memor fui etc ad quid ecclesia de
 lecto suo surrexit ondit. Quo vo tpe surgen-
 dum sit notat scz Media nocte etc Et ad
 quid surgendum sit ondit quod sequitur ad
 ostendendum nomini tuo **V**erum quida vo-
 lentes mentiri q non surgunt in media nocte
 locohuius versus ponunt illum **Q**uoniam
 tu illuminas lucerum meam dñe **Q**uoniam
 media nocte surgendum sit ondit dauid dicens
 Media nocte etc et alibi **P**reueni in maturi-
 tate et clamavi quod idem est **N**am in matu-
 ritate unica est dicitio **V**nde et quidam libri
 habent in maturitate et sonat in maturitate
 quasi tempus non aptum op **A**lia tñ litera
 hz preueni in tempestate nocte q tempeluz
 apud antiquos idem erat q oporturum a
 tempore vel a tempestate vocabulo ducto
Vnde in antiquis historijs sepe ita legitur
Hoc factuz est in illa tempestate in illo tpe
Vnde intempestinum vel intempetiu auunt
 tempus inoportunum in nocturnis actiōibz
 non oportunum **T**ertius autem versus scz
Exaltae dñe etc manifeste ptinet ad noctes
 in quo saluator noster sm humanitatez fuit
 exaltatus **Q**uidam tñ dicunt tunc ego dixi
 domine miserer mei q ad glonam que data
 est tempore noctes non peruenit nisi per re-
 missionem peccator **S**ed queritur quare
 versiculi in nocturnis ante lectiōes dicuntur
 in alijs vero horis post scz post capitula re-
 spondeo in nocturnalibus lectiōibus ppter
 eaz numerositatem et magnitudinem sedere
 solemus **N**e igitur ppter longam sessionem
 aut ppter lassitudinem siue ocium obliuiscamur
 doctrine dñi quam lectiōes significant
 cogitando forte inania aut dormiendo vel
 fabulando ideo versu precedete ad audien-
 das lectiōes incitatur **I**n alijs vero horis
 quia nec tot nec tante sunt lectiōes non est
 necesse sedere nec versiculos premiti **V**el
 ideo in alijs horis versus post lectiōes di-
 cuntur ad notandum q ppter interualla hora-
 rum doctrina dñi non negligit **C**ursus
 versus sepe a pueris cantatur ad notandum
 finitium nostrum cum innocētia prestitum
 domino fore gratum **D**e versiculis qui in
 laudibus seu i vespis dicuntur sub illis locis
 dicitur et vide q versus debet notare aut
 statum tempis aut officij **S**tatum temporis
 notat versus prime scz **E**xurge dñe adiuua

nos vbi cum dicitur **E**xurge initium opere
 Similiter in versu tertie adiutor esto meus
 domine ne derelin me **C**um dicitur ne dere-
 linquas me notatur status purgne simili
 in versiculo sexte scz **D**ominus regit me et
 nihil mihi dederit lo pa ibi me collo signi-
 ficatur status perfectus et pfectiōis **I**n ver-
 siculo none scz ab occultis meis munda me
 dñe et ab al p s t status significatur frigel-
 centis dilectiōis **S**tatum q tempis innunt
 versiculi q in passione et resurrectione can-
 tantur **S**ed vsus vespinalis officij statum
 officij insinuant et vespina oratio etc **E**t
 dirigatur oratio etc **E**x quibus verbis coll'i-
 gitur q vespina oratio accitatur **P**ost ver-
 lum sequitur oratio dñica et post eaz preces
De quibus dicit sub nocturnis **L**ectiōes
 q in singulis horis tam nocturnis q dur-
 nis dicuntur et dicitur lectio q non cantat
 ut psalmus vel imnus s legitur in **I**llic em
 modulatio hic sola pnuiciatio querit **H**ic
 dem lectiōes nocturnales sunt doctrina nra
 q p eas docemur opa nostra retorquere ad
 deum obtrahere ergo vices lectiōum quas
 doctores faciunt ad ignaros **P**er eas quoq
 sanctorum opera imitatur et eaz memori-
 one ad dei laudem op unquam **E**t ideo ut pre-
 missum est sedendo et in silentio audiuntur
Lecturus autem lectiōem ad libru accedens
 sup gradu ascendit q doctor perfectiori vita
 vulgos transcendere dz **E**t a p s bitero vel
 epō bñdictionem tanquaz legendi licentiaz
 postulant dicens **I**nbe domine benedicere
 per quod principatus ecclie q nullus nisi
 a maiore iuss debet in ecclia legere designat
Et dicit dompne et non dñe q solus deus
 vere dñs est hinc est q f l b i c seu episcopus
 non a se benedictiōem largitur s discrete a
 deo postulat illam danti dicens **B**ñdictionem
 ppetuaz tribuat nobis etc **I**n fine vero dicit
Tu aut dñe mis etc quia tunc smonez ad
 deum dirigit qui vere dñs est **R**ursus idō
 in principio imperfecte et sincopato vocabulo
 pronunciat q tunc ad imperfectum viz ad
 hoīem sermonem dirigit **I**n illud pphete
Imperfectum meum videret oculi tui quod
 etiam mōchi dixer observant dicentes **D**ñs
 abbas **H**ac quoq consideracōe famuli dñi
 seruites alter genu im scz sinistru flectere
 debent per quam partez corporalis huius

significatur. que tñ hoibus & non spua libe
deberur. h in ecclia vtz genu flectendū est
non aliter tñ ne iudeis assum ilemūt. **N**az &
xpo omne genu flectet. ad philipp. y. c. **S**a
lomon quidam p populo orās vtrumq; ge
nu in terram figebat. & manus ad celum
expandebat. put legitur tertio. **R**. c. viij.
eadem etiam ratione non est acclinandū pñ
cipi seclari fatie recta sine secrete sibi loqñdo
sine auscultado. h dumtaxat ab aure sinistra
capite flexo. **I**n fine vero pfecte & oplete p
nunciat. qñ ad perfectum & perfecto vocabu
lo dignam viz ad deū dirigit hñdēm. **P**orro
episcopo volēti legere & dicēti. **I**nbe domine
benedicere. nullus minor benedicere debet.
Vnde in quibusdā ecclis nihil ei respondet.
In alijs vero respōdet vnus presbiter. **O**ra
p nobis pie pñ ad dñm. **E**t tunc episcopus
dicit magnificate dñm in cum. **T**unc em ep̄s
debet perfecte pñciare. **I**nbe dñe. quoniam
ad deum qui pfectus est hñones dirigere in
telligitur. **I**n nōnullis vero ecclis episcopo
legere volente sacerdos dicit. **I**nbe domine
benedicere. & ipse ep̄s dicta benedictiōe legi
t. **S**um em legere lectiōem non sit sacerdotis
vel episcopi officium. sed lectōis. si nullus
alius ep̄s vel sacerdos assit. potest alius infe
rioris ordinis tanq; lecturus in psona ecclie
dicere inbe domine benedicere. **E**t ipse sacer
dos vel episcopus lecturus in psona cristi
ei reddit benedictiōem vel legat ab ip̄. **I**nbe
dñe benedicere. **I**n quibusdā ecclis ipse ep̄s
dicit. inbe dñe & minor em volūtarie in hoc
se ex humilitate subicit benedicit. **L**ectiōe fi
nita dicit lector. **T**u autē tē quod neg delecti
ōne est neq; ei otinatur. **H**illem ad deum ser
monem dirigens se excusat quasi dicat. **D**ñe
peccati legendo. **F**orsan modulate pñciās
cupidine laudis humane vel captando ven
tu in humani fauoris. & audientes similiter
forte peccauerit vanis cogitacōibus inten
dentes vel a lectiōe auditum auertētes aut
pñ tu domine miserere nostri. **Q**uod vero
respondetur a cunctis deo grās. non ad tu
sorem sed ad lectiōez referitur. **E**st em vox
ecclie deo grās exoluens. ac si dicat. **D**e
pauit nos verbis salutis que sunt abus aie
& p huius beneficio. **D**eo gratias supple ex
olumus. **R**ursus pluralitas lectiōnū plu
ralitatem significat predicatorū. qui sunt tpe

gratie. sicut & paucitas in pfectis raritatem
significat tēpore legis. **S**ed & vicissitudies
lectorū sunt successiones legatorū. qui dum
Inbe dñe benedicere dicunt. licentiam profi
ciscendi petunt & dum eis benedicit licentia
datur. in quo innuitur q; nullus predicare
debeat nisi missus. **Q**uomodo em pñciāt
nisi mittant. **I**psa enim lectiō est inuēte lega
tōnis executio. **T**u autem dñe legati reuēsiō
ubi in eo q; misericordia imploatur inuēit
ipsum legacōis vel predicatoris officium nō
sine alicuius vel leuis culpe puluere peragi
posse. **V**nde augustinus. **V**erbū predicatoris
securius auditur q; dicatur. predicator enim
per terram ambulat & difficile est ei q; qui per
terram ambulat pedes nullo puluere sordidē
& predicatorē cum se bene predicare senserit
nullū spiritu elatiōis erigi. **E**t attende
q; sicut in ecclia duo sunt ordines. sapientes
& insipientes. sic due sunt lectiōnū maneries.
In illis em lectiōibus que ad missas legunt
sapientes instruitur. in his vero q; in nocte
dicuntur insipientes erudiuntur. **V**nde & ex
ponitur. **E**t nota q; terminantur lectiōes
quatuor modis. **P**rimo generaliter p tu autē
Scdo in aduēti & in natiuitate. & in ephē
lectiōes de p̄sāia finiuntur per hec dicit dñs
ouertimiri ad me tē. **Q**ui in natiuitate hoc
dicunt mouent ex isto capitulo p̄sāie qd tunc
legitur. **P**rimo tempore alleuiata est. ubi di
t in omnibus his nō est auersus furor me
& populus meus non est ouersus. **E**t deo
ecclia hortatur in psona xpi populē pec
catorē. ut ouertatur. **D**oc idem etiā fit p̄
eandem causam. **I**n quibusdā ecclis qñ
legit de hieremia ex p̄briante duritia. p̄cōz
qui per penitētiā non ouertuntur. **T**ertio
modo lectiōes que leguntur t̄ triduo. añ pascha.
de eternis. **I**eremie finiuntur per ierusalem
ierusalem ouertere tē. put ibi dicit. **Q**uāto
lectiōes p defunctis finiuntur simplici sine
altero premissoz. **I**n quibusdā tñ ecclis
finiunt per beati mortui qui in dño moriunt
quod sumitur ex sine cuiusdam sermo nis q;
aug. de mortuis opilaui. **D**oc etiā nota
q; in tertia nocturna legunt euangelium &
omelia euāgelij eiusde die. q; tertia noctur
na designat tempus gratie in quo e uāgelij
recitatum est. & in quo euāgelica predicator
celebratur. put in titulo d̄ nocturnis dicitur

Non est etiam omittendum quod antiquis
temporibus eliminatis heresibus que veritates
unitatis impugnabant sancti patres ad hoc
ut sacra unitas magis nota esset ordinaverunt
quod nona lectio semper de unitate legeretur. et
nonum versorium sicut de eodem cantaretur et
quod etiam in prima feria missa de trinitate dice-
retur. quo diutius obviato et trinitate cunctis
innotescere ecclesia lectorum de trinitate
omisit. Sed responsum de trinitate et etiam
alleluia in missa in dominicis diebus. vel propter
solitum usum vel propter dulcem cantilenam.
in plerisque locis retinuit et ita nunc in prope
venerunt responsum. quod lectioni precedenti
non respondet. **D**urum vero lectiones a quibusdam
eo quod breves sunt lectiuncule nunc
partem a pluribus vero capitula eo quod ut plu-
rimum de capitibus epistolari illorum dierum
quibus dicuntur sumuntur. Nec si quidem
post psalmos et antiphonas in singulis horis dicitur.
puta statutum est in oratio agathan que
modus ab eldra sumptus est ut premissum
est. Et significant capitula doctrinam. Ne enim
propter psalmodiam audientium animi se
fastidius igerat sicut iudeis que manna fastidie-
bant. propter quod deus misit in eos serpentes
ignitos. que eos interficiebant. ideo pretermittitur
capitulum id est brevis lectio. sumpta a novo
vel veteri testamento provocans ad denotaciones
que fastidio contraria est et exhortans ad per-
severantiam in bono. Juxta illud. Dormiamus
vos ne in vacuum gratias dei recipatis. In
nocturnis autem copiosius que diurno officio
lectionibus vocamus que tunc eis aures libentius
accommodamus. Et dicuntur huiusmodi capitula
sive exhortaciones in plerisque ecclesiis per
pastores ad domesticos et scietes. quia sicut
ligna lignis addicimus. Ut ignis magis
ardeat. ita ignis domesticorum cordibus
ignita pastorum verba addicuntur. ut ma-
gis igniantur. Leguntur etiam hęc lectiones
sine. Jube domine et absque benedictione. que in
ut plurimum episcopi aut sacerdotes qui vice christi
gerunt et quorum officium tanquam maiorum
est excitare pigros illa legunt cuius proprium est
licet etiam a benedictionem dare et non petere.
Nocturnales vero lectiones a minoribus le-
guntur ideo a superioribus licet et benedictioes
petunt. In his etiam diurnis lectionibus non

dicitur in fine. Tu autem sicut fit in nocturnis
nalibus. quia sacerdos debet esse perfectus et qui
diabolicis suggestionibus de facili non succu-
bat. et quod in brevi sermone et inter familiares
vix est quin ventus humani favoris capere
prout quod fit in nocturnis lectionibus ut
premissum est. videtur tamen deo gratias. propter
causas in nocturnis lectionibus et aliter in
Ad hoc in capitulis horarum officia dividentes
per precedentia labores per sequentia premitum
significamus. Ideo que precedentia consistunt
in psalmis sequentia tamen in imnis et canticis.
No tandum vero est quod pulcherrimus mos in
ecclesia inolevit. ut quater in die et quater in
nocte per singulas diurne vel nocturne psal-
modie horas lectio una sive capitulum de
veteri sive novo testamento dicatur. Quod etiam
tamen ecclesia non dicitur capitulum in prima
nec in opletorio. Sed quia in hoc lectiones
nre non erunt octo sicut erant in. Eldram in
ve. test. prout premissum est. ideo ecclesia ille
post primam legunt in capitulo lectio in
prima pretermittitur. Dicit enim aliquis. Jube
domine benedicere et sacerdos benedicens. videtur
regularibus discipulis. et que secuntur. Et
ante opletorium legunt pretermittenda in
opletorio scilicet Fratres estote sobrii. et. Vel
legunt de dialogo. vel hedi. De hoc sub-
tit. de prima dicitur. **Q**ueritur autem que
in nocturnis sive in diurnis lectionibus
non pronuntiat autor eorum. prout fit in his
que in missa leguntur. Rndeo huiusmodi pro semper
lectionibus et divinis obsequiis insistant. et
sunt ministri a domesticis ecclesie. eorum autorem
episcopis lectoribus agnoscunt. quia igitur
illi nocturnis lectionibus assunt officio
non est necesse nomen auctoris exprimi lectionis.
In missa vero ideo exprimitur quia ibi con-
veniunt bubala. operarii. et agricole. ut si-
quis eorum forte pro eo quod raro talia audit. in
cognitas huiusmodi historias. audiat eorum auctores qui
forte non est ei innotuit. ut ex illius auctoritate
firmius infigantur verba lectionis. **I**n
quibusdam tamen nocturnis lectionibus
quibus auctor eorum exprimitur. puta in sermone
et omelias greg. et aug. et aliorum. de quibus in pro-
hemio septime partis dicitur. **P**orro in co-
nilio magicien in burcardo li. viij. c. Laycus
statutum est ut laycus in ecclesia non recitet
lectiones. nec alleluia dicat. nisi post tantum

et responsoria sine alleluia. **R**esponsoria q̄ post
lectiones subiūtur. cum enim per lectiones
doctrina. per responsoria vero bona opa sig
nificant. rite post lectiones r̄sonia subiūtur
q̄ per bona opa doctrine respōdere debem⁹
nec cum seruo pigro qui pecuniam domini
sua abscondit in tenebras exteriores mittam⁹.
Dicitur namq; respōsorium q̄ lectioni r̄ndere
sonare debet. ut si forte lectiones sint de
actibus apostolorū. r̄sonia sint simpliciter de
eodem. Vnde nonnum respōsorium r̄ pōdere
solet none lectioni que olim erat de trinitate
put iam dictum est. Hoc enī fallit in r̄sonijs
de hystorijs. que post euāgelium in noctur
nis cantantur. que euāgelicis lectionibus nō
respondent. De hoc enī dictum est in quāta
parte sub titulo de graduali. Dicitur quoq;
respōsorium q̄ vni cantanti ceteri concorditer
respondent. Juxta illud apostoli. **C**orinth. a.
Et idipm omnes dicamus et nō sint in nob
scismata. Cantant em̄ vnus scz x̄ps et petrus
et ceteri eum secuti sunt. Vel quia choro il
lud cantati versus respondet ab vno. Ido
rus dicit q̄ italici responsoria tradiderūt. que
inde responsorios cantus vocant. q̄ alio desi
nente id aliter respōdeat. **P**ro responsoria
nocturnalibus spūalibus canticis compantur.
Dicunt em̄ cantica q̄ cantant. Sūt spūalia
q̄ ex iubilatione spūalis mentis procedunt.
Cantantur vero ut recitacōne lectionum ad
supne patrie deentem. mentem nr̄am incitēt
subleuari. quod etiam inuariat. gloria patri
quod in vno quoq; respōsorio canitur. Ceteri
respōsorium ab vno incipit et ab alijs con
tinatur. per q̄ fratris ad fratres exhortatio
ad fruendum deo intelligit. Per versus vō
respōsorij qui totus ab vno canitur singu
lari ad deum deprecatio denotatur. Adhuc
respōsorium cantando. quasi p̄ tubam vo
cem exaltamus excitando fratres ad aliora
vsq; ad deum. ut ad laudes sanctę trinitatis
perueniamus dicentes. Gloria patri etc. **Q**uāq;
autem respōsorium tres habet versus put
in sexta pte sub prima dñica de aduētū dicit
respōsorium q̄ post versus impfete re
cantat ad notandū q̄ si in monte. in statu
pfectiōnis saluari non possumus. saltem in
legor. a. alia via saluemur in statu viz imper
fectiōnis. Adhuc semiplene siue p̄ parte re
petitur ad notandū eā q̄ videntes facimus

impfctas esse. Et sit primo repetitio a remo
tiori quo ad finē. et postea a minus remoto
et vltimo. Gloria patri dicit prout sub dicta
dominica de aduētū dicit. In festiuis vero
iterum totum pfecte repetitur ad notandū le
ritiam et pfectiōem sanctorū. **O**rationes
similiter in singulis horis dicuntur per quas
pmissio impetranda est. Oratio namq; petico
est. Nam orare petere est. sicut et orare est im
petrare. Et h̄ in grec̄. Veraciter orare est ama
ros in opuncione gemitas et oposita vba
sonare. Oratio autem dei misericordiam sig
nificat. que precedit et subsequit homines in
bonis opibus. et ideo dicit in principio misse
et in fine. Est aut vltima orō domini ad opa
rios benedictio. **O**rationes in fine dicunt
ab actibus sumitur ap̄loz. qui q̄ disiunge
bant positus gerubus suis orabat. Siq̄dem
oraturus sacerdos populum salutat dicens.
Dñs vobiscum et hoc ideo ut illum animet
ad orādum p̄ ip̄o q̄ eius oratio sit accepta
deo. q̄q; deus gr̄atias s̄am sibi donec. Ora
tione aut finita iterum erat dicens. Dñs vobis
cum. De quo sub titulo de p̄ma dicitur. Et
nota q̄ omne officium p̄ter nocturnū orōe
et benedictiōe occluditur ad notandū q̄ q̄
dum in hoc seculo sumus. necesse habemus
p̄sbiteroz orationibus muniri. Et mos est
q̄ q̄ cum famulis dei familiare habemus
colloquim. et cum ab illis separamur bene
dictiōem ab eis poscimus. In nocturnis vō
hoc non fit. q̄ ibi non fit sepatio. s̄ mariti
num et matutine laudes cum eo coniungunt
canuntur. **P**orro licet deus sit vbiq; tamen
sacerdos in altari et in diuinis officijs debz
ex institucōe vltij pape versus orientem orare.
Vnde in ec̄c̄ys hostium ab occidente haben
tibus missam celebrās in saluacōe ad pplm
se vertit. q̄ quos saluamus facie ad faciem
p̄ntamus. put in quarta parte sub ritu. De
saluacōe dictum est. Et deinde oraturus se
ad orientem ouertit. In ec̄c̄ys vero hostia ab
orientem habentibus. et roma nulla est in sa
luratiōe nec sc̄aria ouertio. q̄a sacerdos in
illis celebrans semp ad populum stat dñsus.
Templum quoq; salomonis et tabernac̄lm.
Moysi leguntur ab orientem hostia habuisse.
Exo. xxxviii. c. **V**ersus orates ergo oram⁹
Primo memores. q̄ ille qui est splendor lucis
eternę sederes in tenebris illustrauit. qm̄

670
visitavit nos oriens ex alto De quo legitur
ecce vir oriens nomen eius Cuius argumto
in libro sapientie dicitur Oportet ad orientem
lucis ad orare. non q̄ divina maiestas loca
liter in oriente consistat. q̄ potēcialiter et essen
cialiter est ubiq̄. Juxta iudicium et terram
ego impleo. Et propheta si ascendero in celum
tu illic es. si descendero ad infernum ades.
Sed quia dea timentibus oritur sol iusticie
qui illuminat oem hominem venientem in
hunc mundū. Secundo ideo versus orientem
oramus ut animi s̄ noster se ad peiora cō
vertete ammonetur. Tertio q̄a qui deum
laudare volunt non debent ad illum vertē
terga. Quarto s̄m iohānes dam. q̄ quatuor
sequētes rōes scripsit in quarto libro Cano.
v. c. ut patriam nr̄am nos requirere oñdam?
Quinto ut celum crucifixum qui verus est
oriens et ad quē oramus directe respiciam?
Sexto ut venientem iudicem nos expectare
monstramus. Sicut em̄ sic idem dam. ibidem.
Deus paradysum s̄m orientem plantavit. Vñ
hoiem transgressum exulem fecit et ante pa
radysū ex occidēte se cit habitare. ante q̄m igi
patriam req̄rentes et ad ipsam aspicientes.
deūm ad orientem adoramus. Septimo quia
dñs crucifixus ad orientem respiciebat. ideo
et nos oramus ad eum respicientes. Sed et
ipse assumptus in celum ad orientem sursum
ferebatur. et ita ip̄m apostoli ad oraverunt.
et ita veniet quōadmodum viderit eum eun
tem in celum. ipsum itur expectātes ad ori
entem adoramus. Daniel q̄m in babilonica cap
tivitate. et iudei similiter verius templum
orabant. Augusti. tñ dicit q̄ nulla scripta
nos docuit versus orientem orare. Adhuc
stantes oramus sanctos. p̄nt iam premissus
est ubi de psalmis agitur. Orandum autem
est in ecclia que ad hoc invēta est. p̄nt in pre
p̄ma de ecclia sub ti. dictum est. Vñ p̄. lxvij.
In ecclis benedicite dño deo s̄ fontibus isrl.
Et alibi adorate dñm in aula sancta eius. et
illud introibo dñe in domum tuam. adora
bo ad templum sanctum tuū in timore tuo.
Item p̄ceptum est corāz altare hoc adora
bis. Itēz propheta Venite adoremus et p̄ceda
mus ante deum. ploremus coram domino q̄
fecit nos. q̄ ipse est dñs deus noster. Deus
creator. dominus. et redemptor. noster. et
salvator. Sed cū deus sit ubiq̄ ut p̄missus

est q̄re potius in tēplo q̄ alibi est adorandus
Preterea legitur iohannis. iij. c. q̄ cum mu
lier samaritana solucōem questicōis. que de
loco adoratiōis inter iudeos et samaitanos
sepe vertebatur. a x̄po questisset. Patres in
quit noster in monte hoc adoraverunt. et vos
dicitis. q̄ ierosolimis est locus ubi adorare
oportet. respondit illi ihesus. Mulier crede m̄
q̄ venit hora. q̄n̄ neḡ in monte hoc. neḡ in
hierosolimis supplicandum est. tñ adorabitis
patrem. s̄ veri adoratores adorabunt p̄m̄
in spiritu et veritate. quasi dicit. Nō p̄fero
locum in adorando. ubiq̄q̄ adoretur deus
dumtaxat in spiritu. et p̄ spiritus libus. et ve
ritate. et eternis. Vnde apostolus inquit. Tu
autem cum oraveris in eta cubiculi. in thum
et clauso hōstio ora patrem tuū. Sed licet
ubiq̄ sit deus adorandus. specialiter tamen
in ecclia. alioquin frustra tanto studio. et t̄to
q̄ impendio templum dño fieret. nisi gr̄at̄
in eo adorari acceptaret. Vnde salomon in
templo d̄struō et dedicato oravit ad dñm
ut quicūq̄ illuc ascenderet p̄to peccatis suis
vel p̄ quacūq̄ tribulacōe clamās ad dñm
in his que iuste postularēt exaudirent. quā
oratiōis formam sequit̄ ecclia in oratiōe quā
dicit in ecclie dedicatiōe. Assistent em̄ angeli
ibi adorantibus. ut devotas eoz orationes
domino offerant. scdm̄ illud. In aspectu an
geloz psallas tibi. adorabo ad templū sc̄m̄
tuum ad ostendūm̄ nomini tuo dñe. Vnde
angelus ad thobiam. Ego obruli oratiōem
tuam dño. Requiescunt etiam ibi sanctōrum
reliquie qui nobis devote ad deum adorant.
s̄ibus suis p̄cedit̄ assēcunt. quod nos nr̄as
meritis non valemus. In platers vero et in
publico more phariseoz orare a dño p̄hibe
mur q̄o vero apostolus ad thimotheū inq̄t
volo vos orare in omni loco. levātes puras
manus sine ira. ad internam p̄inet orōnem.
In omni em̄ loco orat qui p̄ caritatis officia
et opa bona. ubiq̄ manus cordis mundas
ad deum levat. Ceterz adorandus est pater
et filius et. s. s. quoniam oēs et singuli sunt
vnus solus et verus deus. Licet em̄ alia p̄
sona sit pater. alia filius et alia sp̄s sanctus.
tamen patris et f. et s. s. vna est divitas. coe
qualis gloria. coeterna maiestas. Vna igitur
et equalis totē in diuine trinitatis est orō
de qua sane potest intelligi. quod dominus

nit veri adoratores adorabunt p̄rem in spū
et veritate. Namq; q̄ deum veraciter adorat
ipse quidē adorat patrem in spiritu et veri-
tate. in filio. qui de se dicit Ego sum via.
vitas et vita Ego sum inq̄t i patre et p̄ in
m̄ est. Ideo pater adorandus est in filio et fi-
lius in p̄re. et spūsanctus in utroq; Est autē
deus adorandus de corde puro et scientia bo-
na et fide non ficta. De corde puro. non ut
quidam faciunt q̄ in prosperitate deum glori-
ficant. s; eum in aduersitate blasphemant de
quibus p̄pheta Confitebūtur tibi dum bene-
feceris eis. si vero non fuerit faciati murmu-
rabunt. De scientia bona. non ut quidam
faciunt q̄ contra deum grauissime peccant. et
postea te nere illi sacrificant. De q̄bus p̄pheta
peccatori dixit deus. q̄re tu enarras iustitias
ineas et assumis testamentum meū per os tuū
Illud vtrūq; testamentum. de quo veritas ait
Vie est sanguis meū noui testamēti. De fide
non ficta. non ut quidam adorant. qui recte
dicunt s; prauē viuūt. quibus dominus im-
perat dicens Vie plus labijs me honorat
cor autem eorū longe est a me. Dicūt enim et
non faciunt. Adorandus est itaq; deus corde
per deuocōem. ore per confessionem. et opere
per veneracōem. Sunt autem due species
adoracōis sc; latría que soli deo debetur. et
dulia que quibusdam creaturis adhibet. et
dictum est in quāta pre sub quarta p̄ricula
canonis super verbo sinitutis. Rursus ca-
nonice hore in ipsis horis diei dicende sunt
nec obstat illud psal̄miste. Benedicam dñm
in omni tempore. nec illud apostoli Sine in-
termissione orate. qm̄ benedicere dominus in
omni tempe est illum semper digna ouerla-
tione laudare. Sine intermissione orate est
omnia in dei laude seu gloria agere. sic idem
apostolus ait Siue manducatis siue bibetis
siue aliqd aliud faciatis in gloria dei facite
Ceterū orationem salutatio precedit et seq̄tur
ad illam respōsio. p̄nt sub prima dicit. Fi-
naliter autem post orōnem dicitur Benedica-
mus dño quod sumptum est de ap̄lo vel de
ps̄. vel de imno trium puerorum ubi dicitur
Benedicamus patrem et filium et. Et dicit
q̄ng a pueris qui sunt imperfecte etatis ad-
rorandum omnia opa nostra imperfecta esse
Iuxta illud imperfectum meum viderūt ocli
tui et. Et q̄ omnis laus nostra puetilis et

imperfecta est ad orationē dei que laudam?
Quicquid hic em̄ dici potest. minus a laude
dei est ac si dicat ecclia laudamus. s; laudādo
non sufficimus. q̄ sup̄eminētia dei eloq̄um
nostrum et intellectum sup̄at. q̄a accedet hō
ad cor altum. et exaltabitur deus. Vnde ab
omnibus sequēter dicitur Deo gratias. q̄
placet sicut pium est in dei laude sup̄ari. Vi-
etiam a pueris ad notandum q̄ soli pueri. i-
puti a malitia. digne laudāt deum et gr̄as
agunt. Dicitur etiam quandoq; a maiorib;
ad designādum q̄ in eterna beatitudine cū
domino perfecti erimus laudatores. quia in
hac vita non possumus esse perfecti. Rur-
sus post suffragia dicit alia oratio. q̄ m̄iam
dei significat. que precedit et subsequitur ho-
minem in bonis opibus. Dicitur etiam itē
Benedicamus. et deo gr̄as. q̄ sicut dominus
postq̄ iterum post resurrectionem suam salu-
tauit discipulos suos. bñdixit eis et illi gr̄as
recerendo illum adorauerūt ita et p̄sbyter v̄l
alius iterum dicta orōne dicit Benedicamus
dño. et est subaudiēdum cui? membra sumus
et in quo benedicimus et etiam benedicit.
Chorus vero gratias agēs dicit Deo gr̄as
quod sumptum est de apostolo. p̄ quod sig-
nificat q̄ vsq; in fine vite nostre innocētiā
debemus huare et deo benedicere ei p̄ bene-
ficijs gratias exoluēdo. Vel bñdicamus dño
cuj deo gratias est laus finalis. et exultatio
ineffabilis. que erit in gloria cū gratiarum
actio. Vel deo gratias est de consumato cursu
gr̄az actio. De hoc etiam dictū est in quarta
parte sub ri. de oracōe nouissima. Sed videt̄
q̄ potius deberet responderi amen. i. fiat seu
ita sit. sc; q̄ deus sit benedictus. Sed bene
respondetur Deo gratias. et notetur q̄ hoc
ip̄m q̄ deū bñdicimus. ab ipso deo habent.
Porro q̄a q̄ diu viuim? in lubrico positi
sumus. et a demonibus impugnam. quare
semp̄ sanctorū suffragijs indigemus. Idcirco
in plerisq; ecclis in singulis horis. post bene-
dicamus suffragia sanctorū subiciuntur. Et
nota q̄ quia totum tempus a natiuitate dñi
vsq; ad festum purificationis est de infantia
saluatoris. Ideo et quidam dicunt nō debēt
feri tunc commemoraciones p̄sbr̄m de cruce
Iuxta illud. Nō coques hedū in lacte m̄ris
sue. nec etiam a dominica de passione. vsq;
in sabbatuz post penth. et ibi dicit. No:

etiam sciendum qd qd petrus et paulus in vita
et in morte non sunt separati. putantur carat ecclesia
ideo nec in commemoracionibus separantur que
simul sunt et communiter de veris. **Ultimo**
notandum est qd cantandi usus a veteri test.
sumpsit initium sicut in esdra legitur. De q
in secunda parte sub ritu. de cantore. et in
quarta parte sub ritu. de alleluia dictum est.
Et ecclesia .c. xvij. dedit illi contra inimicos
potentiam. et stare fecit contra alios cantores
in sono eorum dulces fecit modulas et psalmos. Can
tate ei canticum novum bene psallite ei in
vociferatione. Celebratur ei itaq; cantus ut
ostendat homines debere gratias referre et lau
des deo dum manibus ceterisq; membris sa
tantur aget opera. quibus valeant deo placere
Usus tamen cantandi quidam reprobant. putant
dictum est in phemio quare partis. **Ordine**
cantilene in diurnis siue nocturnis hons cre
ditur beatus gregorius plenaria ordinatione di
stribuisse cum multi. et ante. et post eum ora
tiones. antiphonas et responsoria composuerunt.
Et nota secundum hugonem de sancto victore
q; tres sunt species sonorum. qui tres modulos
faciunt. Fit enim sonus pulsu. flatu et voce.
pulsus pertinet ad citharam. flatu ad tubam.
et organum. vox vero ad cantum. **Dec** genera
musicorum. antiquus populus in dei laudem exer
cebat. **Dec** autem consonantia sonorum assignari
potest. **Secundum** modum si ad pulsum. cithare ma
nuum operatio. ad flatum organi mentis de
uotio. ad cantum vocis humanis exortatio re
ferantur. **Bernardus** inquit. Quid prodest dulcedo
vocis sine dulcedine cordis. si tangis vocem
franget voluntatem suam consonantiam vocum
sua concordia morum. ut per exemplum concor
des proximo per voluntatem deo. et per obe
dientiam magistro. **De organo** dictum est
in quarta parte sub ritu. de sanctis. **Rursus**
hoc triplex genus musicorum ad triplicem dram
officii ecclesiastici refertur secundum sicardum episcopum
cremonensem. in mitrali. **Primum** ipsum officium ecclesie
consistit in psalmis. in cantu. et lectionibus.
Primum musicorum genus est. quod fit pulsu
digitorum ut in psalterio et similibus. et ad id
pertinet psalmodia. **Juxta** illud laudate eum
in psalterio et cithara. **Dicit** enim psalterium
a psallim grece. quod est tangere latine. **Secundum**
est quod fit voce scilicet humana. et ad istud perti
nent lectiones. **Unde** psalmus. Bene psallit ei in

vociferatione. **Et** apostolus lectionem vocem
vocavit dicens. Ignorantes holum et voce
phetarum que per sabbatum leguntur. **Tertium**
est quod fit flatu sicut in tuba. et ad istud per
tinet cantus. **Unde** psalmus. laudate eum in sono
tuba. **Hanc** rationabiliter diversorum sonorum concordiam
et concordiam varietate spectantem. et bene or
dinate civitatis unitatem significat. **Suavis**
verocantus fit ex diversis. sed non ex aduersis
vocibus. **Rursus** cantus in ecclesia letitiam celi
significat. **Voces** vero graues acute et sup
acute. innotuit tribus modis predicandum esse
tribus ecclesie ordinibus propter tricenisimam sexa
gesimum et centesimum fructum. **Vel** iuxta
tria volumina salomonis significat ordines
incipientium. proficientium et perfectorum. **De** choro
dictum est in prima parte sub ritu. de ecclesia.
Hanc statutum est in concilio choletan. et
gerundan. ut tam misse ordo. quam psallendi. quam
ministrandi consuetudo fuerit in omnibus ecclesiis
qui in ecclesia metropolitana fuerit. **Abba**
tibus quoque vel monachis curam animarum
habentibus. non licet publica officia aliter
celebrare quam in ecclesia episcopali. **Quoniam** augustinus
dicit. **Quod** contra fidem neque contra bonos
mores esse vincunt in differenter haberi
esse et in ecclesiasticis sacramentis sit de iure
consuetudo seruanda.

De nocturnis. R.

Iacet ecclesiastica officia a vespis
incipiant. **Juxta** illud. **De** vespis
in vespam celebrabitis sabbata
vestra. quod tamen ordo conueniens est. ut a te
nebris procedamus in lucem et non e converso.
ideo a noctis officio incipimus. **Tempus**
autem nocturnum significat vitam nostram in
peccatis. **Nocturnum** officium nostri exilij
fruitum. **Laus** matutina penitentie suffragium
per quam tendimus ad lucis gaudium et li
beritatis. **Vel** tempus ante nocturnum significat
tempus ante legem in ortu. in quo omnes
silebant a laudibus dei. **Tempus** nocturnum
significat tempus legis date moysi. **Tempus**
laudis matutine significat tempus gratie a
resurrectione usque ad finem mundi. in quo tpe
deum laudare tenemur. **De** bonis nature que
in illa hora nobis contulit creando. **De** bonis
gratie. que in illa nobis contulit resurgendo.
Et de bonis glorie. que in ea nobis dabit
resuscitando. **Hanc** nocturnale officium

media nocte canitur. ppter quinq; rationes
Primo quia primogenita egypti de nocte in
terfecta sunt. et primogenita israhelis saluata
Vt igitur dominus nobis fuerit primogenita
nostra. et hereditatem regni celestis. qua nob
primo primogenitus dei filius acquisiuit.
ideo ei canimus officium nocturnale. ne simus
sicut elan. qui p edulio lenticule ruse pdidit
primogenita sua. **S**ecundo q; dei filius fuit
media nocte natus. **J**uxta illud sapie. c. xix.
Dum medium silentium tenerent oia ex nox
et usq; a regalibus sedibus venit ihesus filius
tuus. ut ergo ipsius natiuitati grati simus
cum de nocte laudamus. et gratias de ipsius
natiuitate agimus. **T**ertio qa xps in nocte
hac hora captus. et illusus est a iudeis ea etia
hora spoliavit infernum. large noctem acci
piendo. scz ante lucem. **M**ane vero surrexit
media etiam nocte ad iudicium venturus asse
ritur. **V**nde statutum fuit ut in die vigiliay
pascalie ante noctis medium dimittere non li
ceant populos expectantes xpi aduentum ut
dicitur in sexta parte sub sabbato scito. **I**deo
hac hora deum laudamus. gratias agentes
de ipsius captione et patrum liberacoe. eius
etiam aduentum sollicite expectantes. **Q**uarto
ut noctes delictorum nostrorum illuminarentur.
Vnde paulus et siluas in vinculis existentes
media nocte orantes. innum cunctis audien
tibus dixisse memorantur ubi terram tu re
pere facta ianua sponte patefacta est et eorum
vincula illico sunt soluta. **Q**uinto ppter car
nis illecebras psallendo et orando ebdomadus
q; sicut dicit **E**cclasiastici. xxij. vigilia honest
tatis demat carnes. **S**ciendum autem est
q; in primitiua ecclia ministri ecclie ter s nocte
interpolatim surgebant ad diuinum officium
celebrandum etia in hoc tempa designates
viz tempus ante legem. tempus sub lege. et
tempus gratie. **S**urgebant em primo circa
primum somnum qn vulgus solet ire dormi
tum. **S**ecundo circa mediam noctem. **T**ertio pau
lulum ante diem. **S**ic ordinantes officium ut
nocturne finire. et lectiones cu suis respon
sorijs pedecte essent priusq; lucesceret appa
rete vero aurora pullatis campanis cantabat
Te deum laudamus et matutinas laudes.
Ad primam nocturnay pontifex solum et mi
nistri ecclie surgebant. que sine in vitorio
cantabat. p eo q; nullus ad hanc inuitabat

Et vocabatur vigilia qa habuit initium a
pastoribus. vigiliis noctes sup greges suos
suantibus. **I**n precipuis tn solennitatibus
populus tota nocte in dei laudibus psallebat
h illud sublatum est et ieiunium loco illius
vigilie ordinatum. pte dicitur in sexta pte
sub quarta feria tertie ebdomade de aduentu
Ad secundam nocturnam surgebant mi
nistri simul et coniugati tam mulieres q; viri
q cum inuitatorio dicebat. ad significandum
angelos imitantes pastores ad videndum regem
natum. **A**d tertiam surgebant oes omunitet
h postea a gescence caritate cum omnes tam
ministri ecclie. q; populus surgere ad noc
turnum officium pigritarent. statutum est.
ut omnes media nocte surgeret. **J**uxta illud
pphete media nocte surgebas. ut tota noctis
offitium otinue cantaret. **E**t plures adhuc
illa hora surgunt. **Q**uia vero qdam noctur
nis delictis plusq; dei huius vacantes insi
tutionem huiusmodi non suabant osequiter
statutum est ut saltem tpe vltime nocturne
omnes surgant. **P**otest etiam dici q; quatuor
sunt ecclie hostes superiores. et demones ma
lignantes inferiores. et hoies aduersantes.
interiores. et occupiscentie carnales. et exte
riores. et illecebre seclares. **D**e primis in q; apls
Non est vobis colluctatio aduersus carnes
et sanguinem. h aduersus spualia nequie
in celestibus. **D**e scdis ps. sup dorsum meuz
fabricauerit peccata. p. i. s. **D**e tertijs apostolus
Caro occupiscent aduersus spiritum. spiritus
aut aduersus carnes. **D**e quartis ioh. nolite
diligere mundum. neq; ea que sunt in mudo
quia quicquid est in mdo. aut est occupiscentia
carnis. aut oculoꝝ. aut supbia vite. **A**d
uersus hos quatuor hostes rectores ecclie debet
quatuor noctis vigiliis sollicite custodire.
Nam pastores custodiebant vigiliis noctis
supra gregem suum viz oticirium galliani
um. intempustum. et arte lucinum in quibus
obsesse ciuitatis custodes vigilant alnatim
Primam ergo vigiliay custodire debet otta
fallatias primoy hostium. **S**ecundam otta
versutiam secundoy. **T**ertiam otta tertias
Quartam contra quartas. **E**t ideo noctur
num officium in quatuor est ptes distinctus
scz in tres nocturnos. et matutinas laudes
quod per quatuor noctis vigiliis otta dictas
quatuor hostium persecutiones anniquit

5709

ecclesia de cantabat ¶ **P**orro in memoriam
 illius laudabilis consuetudinis et deuotioris
 antiquorum in tempe estiuale celebrat ecclesia
 nocturnum officium in tempe prime noctur
 ne licet quandoque tempustuus quod quidam
 vigilijs sub antiquo nomine vocant et spe
 cialiter festiuitatibus beatorum iohannis bap
 tiste petri et pauli et assumptionis beate marie
 que sunt precipue illius tempis solennitates
 et hoc facere incipiunt in ipso festo beati io
 hannis in crepusculo pro eo quod ipse fuit finis
 veteris testa. et initium noui Roman i etiam
 adhuc in omnibus precipuis festiuitatibus to
 tius anni in sero dicunt tres psalmos et tres
 lectiones. quas vigilijs vocant. et in nocturnis
 idem repetunt et totum matutinum officium
 perficiunt Rursus in memoriam dicte deu
 otios antiquorum ter in nocte surgentium Tres
 nocturnos dicimus. qui et inde nomen et cri
 ginem habuerunt Et nota quod nocturna noctur
 ne ponit per hora Sed nocturni nocturnorum
 pro officio. vel nocturna. ne. est collectio psal
 morum qui dicuntur ante lectiones in dominica vel
 in profestis diebus Nocturne in plurali dicunt
 tempora in quibus psalmi cantantur. Nocturni
 nox. dicuntur. ix. psalmi. et. ix. lectiones cui
 sus responsorio in solennitatibus ¶ **S**ane
 per nocturnas exambias dyaboli vitamus
 insidias et ideo nocte surgentes currimus cam
 panis auditis ad ecclesias. vel: uti exercitus ad
 militiam audito clangore tubarum Nulas igitur
 regiam. et ecciam ingredientibus ad altare incli
 namus. pui quasi regem milites adoramus
 eterni enim regis milites sumus. Inclinantes
 autem trinam facimus orationem dicentes ter **P**r
 nobis. sponem ad patrem et filium et spm
 sanctum dirigentes Cum ad patrem loquimur
 ad medium altaris intencione cordis et statu
 corporis nos presentamus propter patris potentiam
 et nostram perseuerantiam Cum ad filium loquimur
 ad sinistras altaris presentem nos ouertimus
 propter ipsius exinanitionem et nostri lapsus
 offensionem Cum ad spm sanctum ad altaris
 dexteram transimus propter ipsius benignitatem
 et nostram gratie consequentiam Quidam tamen
 ad hoc habent speciales orones Deinde quidam
 psalmi. gradualis incipiunt. de quibus dictum
 est in propheta huius partis. Sacerdos itaque
 nocturnum inchoans officium a domino qui est
 alpha et o. i. principium et finis et bonorum

largitor omnium incipit Et quoniam scriptum est
 Job. xv. Sine me nihil potestis facere et os
 aperire. petit ante omnia fiducialiter ab eo qui
 dicit Aperi os tuum. et ego adimplebo illud
 ut ei os aperiat ad digne ipsum laudandum
 dicens Domine labia mea aperies. et os meum
 aperiet. quod non est speciosa laus dei in ore peccato
 ris. nisi ipse in laudem dei sui ipsi os aperire
 dignetur Iuxta prophetam Quare tu enarras
 ius. m. et assu. tel. m. per os tuum Finit etiam
 hoc officium in ipso deo dum dicitur. Deo
 gratias ut initium et finis circumscilicet refe
 rantur ad eum pui est alpha et o Et quod dicit
 aperies ponit tempus pro tempe. et aperit. Rur
 sus petit sua labia aperiri. quoniam pridem in co
 pletorio nos deo dimittimus. et os et peccat
 signo crucis munientes excusimus. quare me
 rito nunc eum precatur. ut labia clausa aperiat
 ad laudandum Chorus vero ad notandum
 armoniam non mutata persona. respondens
 dicit Et os m. an. l. t. Est enim vera armo
 nia ut sit creditum cor unum et anima una
 Actu. c. iij. et in tali unitate deus laudatur
 ¶ **Q**uia vero dyabolus de laude abhorret
 propter quod deum laudare vult. satagit
 impedire Nam oreptus pharao. id dyaboli
 surgit in scandala. ideo ecciam ne succumbat
 statim impetrata loquendi licentia orat dicens
 alta voce Deus in adiutorium meum intende
 Chorus respondens dicit Domine ad ad me fest.
 ¶ **S**ane premissis duobus habitis viz gra
 per quam os aperitur et dyabolo pro auxilium
 dei repulso. nihil aliud restat nisi laudare vn
 stanam ecciam laudans subicit Gloria patri etc
 De quo in propheta dictum est ¶ **V**erum qui
 non sufficit deum laudare. nisi etiam ad lau
 dandum alios inuitemus ut qui audit dicat
 veni Apo. vlti. et cetera corinam trahat
 Exo. xx. ideo sequitur inuitorum. et inui
 tatorum psalmi. Venite exultemus Vbi multi
 plex causa redditur. quare dec exultare et iu
 bilare debemus dum ibi dicitur Quoniam deus
 magnus est Et ultimo assignatur causa sc
 ¶ **N**e ingrati simus sicut iudei. qui propter suas
 ingratitude et malitiam terram promissi
 onis non intrauerunt. Vnde dicitur ibi Si in
 troibunt in requiem meam quasi diceret no
 ¶ **I**nuitorum autem alta voce dicitur qui mater
 ecclesia per illud inuiter oes ad ostendum
 domino. Iuxta illud venite filij audite me.

quod notat secundus versus **Preoccupemur**
Quod inc est q̄ in quibusdam eccl̄is iacentes
ad orōnem ante matutinū. ante singula
alia statim cum audiunt cantari. **Venite**
exultemus. **Chorum** intrent. incipiens cō
inuitatorum est quasi prece tanq̄ tuba ex
altans vocem suam **P**remittitur quoq; inui
tatorio vox humilis **Sed** cum venit ad psal
lmum. inuitatorum exaltatur. q̄ eccl̄a primis
secreto quasi hostio clauso laudat deū p̄pter
se. h̄ postea manifeste p̄pter alios vt ardor ac
cedat proximis **N**unc ergo est q̄ in precipuis
festiuitatibus inuitatorum quasi voce valde
demissa inchoatur **Sed** cum venit ad ver
um. **Hodie** si vocem cō. exaltatur. ne quis
corde forte obturatus de voce non audita
causetur **Vñ** psal̄e **Quasi** tuba exalta vocē
tuam **R**ursus voce demissa inchoat. ad no
randum q̄ in primitiua eccl̄a pop̄ulus clam
ad fidem et ad xpm colendum inuitabatur.
Sed postea vox exaltatur vt ostendatur q̄
hodie liber inuitatur. predicatur et adoratur
Item inuitatorum ipsum ad aliquos vsus
illius psal̄i **Venite** reperitur integre et ad
alios imperfecte. q̄ licet omnes per ipm inui
tatorum ad laudes et ad gloriam dei inui
tentur. aliqui tñ perfecte et aliqui imperfecte
hanc inuitationem recipiant **D**icitur autem
sexies integre. quia illi integre inuitationem
recipiunt. qui perfecte laudes deo referunt.
perfecte autem laudes referunt qui nihil qd̄
non sit laudis interponunt **Q**uia ergo sena
rius est primus numerus perfectus. quod p̄
quia constat ex suis partibus aliquoties scilicet
vno duobus et tribus. ideo sexies integre
repetitur **T**er vero imperfecte reperit p̄pter
illa tria hoīm genera. qui ad cenam inuitati
inuitationem non receperunt. sc̄ auari. supbi.
et luxuriosi. vt dicit in sexta pte sub secunda
dominica post pentec̄. **V**el p̄pter nostram sc̄
in corde. in ore et in ope imperfectiō. **C**eter
ep̄hie officium inuitatorum caret p̄ut in sexta
parte dicitur **E**t etiam mortuorū officium n̄
funere presente. q̄ in illo officio xpi exequas
imitam̄. non em̄ in parasceue dicit **A**d huc
q̄ non sufficit deum ore laudare. nisi et mēte
laudetur. **I**deo post inuitatorum subicitur
innus. i. laus dei **I**tem q̄ post inuitationē
sequeuter multi deum cum letitia laudant
iuxta illud **A**udiuit et letata est spon **I**eo p̄

inuitatorum omniter cantat innus **T**ertio
dicitur innus in signum. q̄ sicut in actibus
apostolorū. gentes gauise sunt q̄ ad fides vo
cate sunt **P**orro q̄ iterum non sufficit laus
oris et cordis. nisi et opus sequatur. q̄ fides
si ne operibus non p̄dest. immo mortua est
Ideo innum sequuntur psal̄i qui bonam
opationem designant **D**icitur etiam anti
phone que significant caritates sine q̄ opus
non p̄ficit. et versiculi de quibus in p̄hemio
didum est **P**ost versus ante lectiones. per
quas doctrina habemus. dicitur oō dñica
Primo ad notandum q̄ qui eget sapientia
et intellectu doctrine postulet illam a deo. q̄
sm beatum iacobum dat effluenter omnib̄
et non impropat **S**ecundo vt ipsius orōnis
auxilio p̄ficiat in nobis versus intērio **T**er
tio vt per illam dyaboli temptacōes pellant
ille em̄ sentiens nos velle lectiōes legere in
quibus sanctorū victorie extra ipsum habite
leguntur satagit nos accius impugnare. **Vñ**
nos illa oratiōe munimus **D**icit autem secrete
per quod secretum regis osilium intelligitur
vt p̄ osite similitudinis p̄sequam̄ exemplū
et vt diligentius capitur. vel q̄ in ea loqui
mur deo. vltima tamen ps̄a p̄terter occludit
vt pateat ad quid oratio ipsa dicatur sc̄ ne
lector per fantasiaz temptacōnum effretur
et auditor a lectiōis intellectu et p̄fectu frau
detur **D**e hoc sub titulo de p̄ma dicit **P**er
preces vero que dñicam orationem an̄ lecti
ones secuntur implorat sanctorū intercessiō
ad obtinendum. quod in ipsa orōne postulat
Oramus enim dñm vt mittat operarios in
messam suam. **E**t aperiat cor nostrum in lege
sua et in preceptis suis. ne semen verbi dei
qd̄ audituri sumus. aut volucres comedant
aut spine suffocent. aut in petra vbi non h̄
humorem arefcat **C**onsequenter lectiones q̄
sunt doctrina subiciuntur. et post lectiones re
sponsoria. q̄ bona opa significant **D**e quib̄
in p̄hemio didum est **I**llud autē consideran
dum est q̄ in diebus festiuis et dñicis tres
dicimus nocturnas. in p̄festis vnā **S**i q̄des
in trium nocturnorū officiis tria tempora re
presentamus sc̄ tempus ante leges tempus
sub lege et tempus gratie. quorū quodlibet
tribus distinctiōibus variatur **T**empus an̄
legem tres distinctiōnes habuit **P**rima fuit
ab adam vsq; ad noe **S**ecunda a noe vsq; ad

570
abraham Tertia ab abraham usque ad moysen
Tempus sub lege has distinctiones habuit
Prima a moysen usque ad david Secunda a david
usque ad transmigracionem babilonis. tertia a
transmigracione babilonis usque ad christum. tempus
vero gratie has distinctiones habuit Prima
distinctionio fuit apostolica et evangelice predicacionis.
Secunda tempus impugnationis per hereses
emergentes. tertia tempus pacis quando vi
hereses eliminate sunt. Recte autem tres
nocturni patres seu fideles utriusque tempus
significant qui vigilantes per dei laudes ad
eternam perveniunt laudem. Unde apostolus ad
Corinthios. et omnes stabimus ante tribunal
iudicis et nos qui vivimus et qui residui su
mus non prevenimus eos qui dormierunt.
Quia ergo illi bonis insistentibus opibus bene
vigilaverunt. merito et nos ut eorum meritis tri
nitati placere. et novem ordinibus angelorum
sociari possimus. In nocturnali officio sub
antiphonaz. psalmoz. versuum. lectionum.
responsionum novenario deo laudes canimus.
Antiphone ad dilectionem Psalmi ad actiones.
Versus ad exercitacionem. Lectiones ad dei
cognitionem. Responsoria ad gaudium. et
cantum pertinent angelorum. Novenarii vero
antiphonaz. psalmoz. lectionum. et respon
sionum. pro eodem accipiuntur. quantum ad nu
meri significacionem. De hoc etiam dicitur in
sexta parte sub festo natalis. et sub feria ve
nere domini. et sub titulo de septem diebus post
pascha. In quibusdam tamen ecclesiis quando di
te deam laudamus nonnum responsorium no
dicatur. Premissas itaque trium temporum
novem diversitates seu distinctiones inveni
mus in nocturnis solennitatum sanctorum et
dominicarum. In solennitatibus enim sanctorum tres
nocturnas celebrantes imitamus excubias ce
lestis iherusalem. que edificatur ut civitas. et
conservatur per angelorum excubias. qui tantum
trinas distinguunt. dum ter tria trinitati
ocurrunt. sic et nos qui in illam credimus tres
nocturnos celebramus. Imitamur et in hoc
primitive ecclesie tres interpolatas excubias.
que ter in nocte surgebant ad ostendendum domino
ut premissum est. Siquidem canimus novem
lectiones. novem psalmos. novem antiphonas.
novem responsoria. ut in utroque nocturno
tres sine tria. ad notandum omnes electos qui
fuerant ante legem. sub lege et sub gratia asso

ciatos esse in cognitione sancte trinitatis.
novem ordinibus angelorum. et in celis ipsi
trinitati congaudere. et usque in fine sociabuntur.
Sicut autem angeli priores electis fuerunt. ita
et psalmi lectiones precedunt. In dominicis quibus
diebus in quibus aliud festum non occurrit
tres nocturnos celebramus. Et dicuntur in
primo nocturno xij. psalmi et tres antiphone
quarum quilibet respondet quatuor psalmis. et
in plerisque locis unum Gloria patri. iij. psal
morum. Sane dominicam diem dominus sua resurrecti
one glorificavit. et in ea angelorum consortia
premeruimus. Unde dominica vox dominicam resur
rectionem nobis ad memoriam reducet. et
et iam resurrectionem omnium fidelium. qui ab
initio mundi fuerunt. et usque ad finem seculi
futuri sunt. qui in resurrectione domini omnium
electorum resurrectio significata est. Primum
nocturnum recolitur tempus ante legem. legem vero
legis naturalis. xij. psalmorum. illius recolitur resur
rectionem omnium sanctorum illius temporis
prebitum xij. patrum archiepiscoporum. qui tunc maxime
vigilaverunt et viculauerunt a quibus populus
domini in xij. tribubus fuit repagatus. qui fuit
domino ipsius peculiaris sicut in tempore gre
xij. apostoli pro ceteris presulserunt. Quater
narius psalmodorum numerus quater principa
les seu cardinales virtutes preterit videlicet
prudentiam. iustitiam. fortitudinem. et temp
erantiam. quas credimus sanctos patriarchas
suo tempore pro ceteris habuisse et alijs exemplo
monstrasse. Tres antiphone fidei sancte tri
nitis siue dilectionem in ea occurrunt. quarum
quilibet respondet quatuor psalmi. Nam qui
libet tenens fidem sancte caritatis quatuor
premissis virtutibus est quadratus. Civitas
autem in quadro posita est. sicut habet Apoc.
et penult. Ideo autem quatuor psalmi sub uno gloria
dicuntur nec sepantur. quia quatuor premissae
virtutes inseparabiles sunt. qui habet unam
habet omnes. sicut probat augustinus. Item
in eo quod sub una glorificatione trinitatis quatuor
psalmi copulantur occurrunt dictos patriarchas
una fide trinitatis dictas quatuor virtu
tes habuisse et ceteris exemplo monstrasse.
Verum quidem omnes psalmi prime nocturne
sub una antiphona cantantur ad notandum
delectationem. quam habent in cognitione
trinitatis. Quidam etiam ad quemlibet psalmum
dicunt Gloria sed per tres antiphonas con

distingunt. q̄ quilibet tenetur ex suo do no reddere laudes trinitati ex hac delectatione quam habet in cognitione trinitatis. Et attende q̄ in prima distinctione tempis ante leges vigilauerunt. abel. enos. enoch. et lamech. q̄ in primis quatuor psalmis innuit. **U**terque uir cantat. **A**bel qui tanq̄ lignum plantarū secus decursus. quatum dedit in tempe si o fructum iustitie dum pro iustitia seruanda succubuit. **Q**uare fremuerit cantat. **E**nos qui dño in timore huiuit dum nomen dñi uocauit. **D**ñe q̄d multiplicati sunt cantat. **E**noch quem dominus suscepit dum eū in paradysum transtulit. **D**ñe ne in furore cantat. **L**amech quem dominus exaudiuit dum ei tales filii dedit. qui genus humanum a furore dei in arca saluauit. q̄a igitur quatuor dumtaxat psalmi dicuntur. **I**deo duo psalmi de matutinali officio subtrahuntur. **C**um inuocarem et uerba mea. **E**t ideo illi porius q̄ alij. quia primus semper in opletorio. et sc̄dus in seruida feria ad laudes dicitur. **I**n secunda uero distinctione primi tempis uigili auerūt noe. sem. heber. et phare. **D**omine deus me cantat. noe. quez dñs in illa generacōe iustū inuenit. et ideo a quis persequēibus saluum fecit. **D**ñe dominus noster cantat. **S**em que dominus gl̄ia et honore coronauit dum eū super fratres patris bñdictione sublimauit. **C**onfitebor tibi cantat. **H**eber qui mirabilia dei narrauit cum ciuitatem gigantum dissipauit. **I**n dño ofido cantat. **P**hare. q̄ in urbe caldeorū positus in dño ofidit cuius ps. calicis ignis sulphur exiit. **I**n tertia distinctione primi tempis uigilauerūt. **A**braam. **I**saac. **I**acob et **I**oseph quod sequētes psalmi declarant. **S**aluum me fac cantat. **A**braam. quem deus saluum fecit. in cuius tempore sanctus defecit. q̄ p̄dolatrie huiuit. **V**squo cantat. **I**saac quem dñs in sacrificio respexit. **D**ixit insipiens cantat. **I**acob qui spes domini fuit. **V**nde ibi dicitur. **E**xultabit iacob et letabit israhel. **D**ñe quis habitabit cantat. **I**oseph qui fuit sine macula. dum adulterium recusauit. **S**ecundum uero nocturnū dñicales siue tres psalmi qui tunc dicuntur cum tribus antiphonis et tribus gloriacionibus recolūt resurrectiones eorū. qui sub lege mosaica fuerunt. et licet tunc multi sancti fuerūt. tñ tres ordines fuerunt. sc̄z legislator cum suis imi-

tatoribus et psalmista cum suis. et p̄phete. **F**uerunt namq̄ aliqui doctrina legis oranti. **F**uerūt etiam aliqui q̄ cū dauid uel ad modū ipsius domino psalmos decantauerūt ante arcam eius. **F**uerunt et p̄phete quibus datū fuit corrigere populum doctrina et sapiētia sibi a deo data et predicere eis futura. p̄pter hos tres ordines tres psalmos dicimus. et q̄ isti huiuerunt trinitati cum delectatione sp̄iali. **I**deo ad singulos dicimus. **G**loria patri cū antiphona. **Q**ui aut oēs p̄. prime nocturne dicunt sub vna antiphona. et oēs secunde nocturne sub tribus hoc attendunt. quia et si illis qui fuerunt tempe legis nature reuelata fuerit aliquātulum ueritas. illis tamen qui fuerunt sub lege moysi magis. et inde maior est eorū exultatio. quod notat antiphonarum triplicatio. **P**reterea illis qui fuerunt sub lege nature p̄missa fuit hereditas. sed his qui fuerunt sub lege moysi collata. **E**t nota q̄ in prima distinctione tpe legis uigilauerunt sacerdotes. ut **A**aron cū decuit q̄s exprimit psalmista. **C**onserua me quoz dñs ps. fuit hereditas et calicis. **I**n sc̄da iudices ut **G**edeon dum iudicauit quos exprimit psalmista. **E**xaudi domine iustitiam meā. quoz iudicium prodit de uultu omnipotentis. **I**n tertia reges et **S**alomon dum p̄plm rexit. q̄s insinuat p̄. **D**iligam te quos dñs constituit sup gentes. **I**n tertio uero nocturno tres p̄. dicimus recolentes resurrectionem oīm illoz. qui tempe gratie siue in nouo testa. in tribus mōi p̄ribus sc̄z **A**sia. **A**frica et **E**uropa uiguerunt et uigebunt. **E**t q̄ tempe gr̄e maxime facta est reuelatio et impletio ueritatis. ideo psalmi illi cantantur sepius cum antiphonis habentibus alleluia ad maius gaudium designādum. p̄ut plenius in sexta p̄ sua natali dicitur. **N**unc enā est q̄ in quibusdam ecclesijs semper in omni tertio nocturno siue dñicali siue festiuali lectiones ex nouo test. subiciuntur sc̄z expositiones euangeliōz. **E**t dicitur. **T**e decum laudamus. **E**t attende qm̄ in prima distinctione tempis gratie uigilauerunt apostoli. qui exprimuntur in p̄. **C**eli enarrant. q̄ in oēm terraz exiuit sonus eorū. **I**n sc̄do martires quos declarat psalmus. **E**xaudi te. q̄ dominus p̄rexit eos in die tribulacionis eorum. **I**n tertia ofessores quos innuit p̄. **D**omine in uirtute qui non sunt

Fraudati voluntate labicꝝ suorum **I**llud ergo interest in xij. ps. pmi nocturni q sine antiphonis dicuntur. q non quilibet eorum habet antiphonaz. & tres ps. alioꝝ nocturnorum qui cum antiphonis dicuntur. quod inter est inter. xij. patriarchas qui peregrini erant & sperabant hereditateꝝ quam eorum posteris possiderunt. & eoz posteros q terras patribus eoz pmissam hereditauerunt. Inter illos quoꝝ tres ps. terti nocturni q dicuntur cum antiphonis habentibus alleluia & illos secundi nocturni qui dicuntur cum antiphonis sine alleluia. illud interest quod interest inter illos qui habent testamtu imitanduz & eos qui habent no imitanduz. Maior naꝝ est gloriatio noui qꝝ ve. tel. & de perceptis qꝝ de pmissis. **P**remissa igitur tres nocturni sunt illi tres anni ficulnee. qua dñs inutilis inuenit dices de illa. **D**imitte me vt succidaz & responsum est ei. ad huc dimitte eam hoc anno vt circumfodiam eam & mittam stercoꝝra. **C**antamus enim in prima nocturna vt recoleres facta pꝝm q sub lege naꝝe fuerit no utiles inueniam. **C**antam? etiã in scda & tta vt recoleres facta patrum. q sub lege mosaica & qui etiã ante nos fuerunt sub lege gr̃e non inutiles inueniamur. & si inutiles sim? oportet vt pastor nꝝ fodiat circa nos dicens reducendo nobis ad memoriam morteꝝ illoꝝ quos vidim? pauloante florere. **F**ili vide qꝝ fortis fuit ille qꝝ nobil. qꝝ diues. qꝝ potes & ecce ad momentum transiuit. oportet etiã vt stercoꝝra ponat peccata viz añ oculos nꝝos ponendo & si hoc non habet effectum dicat in pximo est qꝝ dominus ad radicẽ arboris securim ponet & si te inutilis inueniet. in ignem eternum vbi perpetuo obureris piciet. **D**ico de nocturnis festiuitatũ & dñicaꝝ nunc de nocturnis ferialibus siue non solennium dierum pauca dicamus. **E**t quidem in illis dicimus. xij. ps. vt nos deo debẽ hũre in duodecim noctis horas ondamus culibꝝ hore vnum psalmum attrit uertes. cum non possimus iugiter deo hũre put in pꝝhemio dictum est. **O**lim quidem varij psalmi cantabantur. **R**am alij quinquaginta alij plures alij pauciores dicebãt. **B**ed angelo reuelãte patres euenerũt vt duodecim dicerent. **Q**ui psalmi bini & bini dicuntur. ad notandum qꝝ sine caritate que ad minus inter duos co-

hilit laudes nostre vel opa nꝝa nihil psumit. **I**n quibusdam tñ ecclesijs in diebus pꝝfestis inter duos psalmos gloria parti interponit ad notandum qꝝ cultus est dei & hominum mediator. **I**n aljs vero ecclesijs dno psalmi sub vno gloria parti terminantur ad notandum quia laudes nostre tunc deo accepte sũt si in caritate maneam? & sic inter duos psalmos nichil interponunt. quia inter deum & proximum in quoz dilectione caritas pꝝprie consistit medium non habetur & secunduz hoc in duodecim psalmis. sexies tñ gloria parti dicitur. sicut sunt sex mundi etates. **P**reterea sicut hoim a natiuitate vsqꝝ in finem vite sex etates naturaliter accidunt sic in quotidiano nocturno sexies dicitur gloria patri & recolamus. quia vsqꝝ in finem in dilectione perseverare debemus pꝝpter eandem etiã causã. tunc sex antiphone dicuntur. que quid significent in pꝝhemio dictũ est. **V**t pꝝpter sex opa misericordie. que si obseruauerimus de tenebris huiꝝ noctis vel mortis. ad veram lucẽ & vitam pueniemus eternam. **T**res quoꝝ lectiones que tunc dicuntur doctrinam electoꝝ trium tempum significant. & cum ipis interpolate tria respõsoria dicunt. ad notandum qꝝ quicquid electi in tribus temporibus docuerunt. & quicquid in tribus etatibus agimus ad domini trinitatem referimus & trinitatem in fide spe & caritate glorificamus. **R**esponsoria enim a r. spondendo dicuntur. **A**d hoc tres lectiones dicunt. **q**ia dicitur tres posuit vigiliã dicens. si in prima si in scda si in tertia vigilia venerit & ita inueniat. beati sunt serui illi. **Q**ue tres vigilie tres etates designãt scz pueritiam. iuuetutẽ & senectutem. in qbus bene vigilando deũ laudare debem? **E**t nota qꝝ psalmodia rita nocturnoꝝ tam dominicalium qꝝ ferialium dicta vocat. **V**nde **E**xodi. c. iij. viã trium dierum ibimus in solitudine. **P**ane gr̃e. 3. vy. constituit vt in die resurrectionis vsqꝝ in sabbatum in albis. & in die penth. vsqꝝ in sabbatum eiusdeꝝ tres psalmi tñ ad nocturnos. tres quoꝝ lectiones dicantur. **O**ibus vero alijs diebus per totum annum si festiuitas est nouem lectiones legant. **A**lijs vero diebus scz in festis. xij. psalmi & tres lectiones. **I**n dominicis vero diebus exceptis dominicis pasce & penthecostes. xvij. psalmi

in quibusdam
habentibus
tres nocturnos
non est regu
hoc facere
comparare pu
alio voce con
si mensura ec
ad designand
sunt bene re
cum angelis
alio voce fac
na pedita in
quidã cantio
velis sequer
ogratulatio
bragiam sep
comparat or
qꝝ quibusdam
habet Ram
torem domus
qꝝ vna catho
lino vel ipse
tenim repet
a laboribus s
est sciendu
beatum augu
inquit et d
no respondit
te eternum
angeli. & f
posuerunt
qꝝ illud non
sponsoria dic
quod audier
qꝝ dicitur vo
qꝝ non pdest
cibus. **V**er
tiam noctis o
pꝝmitta ecclie
trahens. h o
fuerunt. **P**se
in abiu. me. i
pꝝter reuerẽ
psalmus. **D**o
lomo surger
limum cepi
qꝝ psalmos e
sponsoria
quidã p hoc

et ix. lectiones dicantur. Illi autem qui singulis diebus preter ebdomadas pasce et penthe- tres tantum psalmos et tres lectiones dicunt non ex regula sanctorum patrum. sed ex fastidio hoc facere operantur. **N**octurnis finitis campane pulsantur et Te deum laudamus alta voce cantat ad notandum quod manifeste et mirifice ecclesia tempe gratie laudat deum. et ad designandum si bonis operibus doctrine sancte bene responderimus ad celestes laudem cum angelis petueniemus. **C**antus quoque tunc alta voce factus. gaudium mulieris de dragma perdita inuenta designat. **Q**uero finis eiusdem cantici ibi Per singulos dies etc. et alij versus sequentes alius canuntur significat congratulationem vicinam quam mulieri pro dragma reptam fecerunt. **C**ompulsatio vero campanarum euocationem vicinam representat. **I**n quibusdam etiam ecclesiis luminaria accendantur. **R**am et mulier ipsa lucerna accensa totam domum evertit. **H**oc etiam significat quod ecclesia catholica per christum extrahitur de inferno. **V**el ipse imnus futurum gaudium et letitiam representat. quam ecclesia requiescens a laboribus suis est in die iudicii consecutura. **E**t est sciendum quod cum beatus ambrosius beatum augustinum de manacheis conuersus baptizasset dixit Te deum laudamus? **A**ugustinus vero respondit. te dominum ostendemus et illo dicente Te eternum patrum ille respondit. tibi omnes angeli etc. et sic totum illum imnum aliamque opposuerunt. **P**ost te deum laudamus. vel quoniam illud non dicitur post omnes lectiones et responsoria dicitur versus a sacerdote. per quem excitat audientes ut in dei laude permanant. **E**t dicitur voce magis dimissa. ad notandum quod non potest clamor vocis nisi assit clamor cordis. **V**erum beatus benedictus aliter officium nocturnis ordinauit non tamen dissentiens a premissa ecclesie ordinacione. vel illi in aliquo contradicens. sed ordine suo quod clam peculiare constituit. **I**pse namque instituit semel dici Deus in adi. me. int. et ter. **D**omi labia mea apert propter reuerentiam unitatis et trinitatis. **D**einde psalmus Domine quid multiplicati. eo quod a somno surgens dicit in eo. **E**go dormivi et somnum cepi etc. deinde in primo nocturno sex psalmos et quatuor lectiones cum totidem responsorijs cantari instituit et totidem in secundo. per hoc vitam contemplatiuam innuens

et actiuam. **S**enarius enim psalmorum numerus vitam designat actiuam. in qua sex misericordie opera suenit exerceri. **S**iquis ad contemplatiue vite perfectionem voluerit peruenire. que per quatuor euangelia designat. et per quatuor lectiones similiter figuratur. **Q**uaternarius quidem numerus apud monachos quadratam stabilitatem et euangelicam in sanctis exprimit seu quadruplicem sensum scripturarum propter quadrigas aminadab. et historiam alexandri cum. et topologicum. et anagogicum. **I**n tertio vero nocturno tria cantica cantari instituit in laudem trinitatis. a qua nobis vite perfectionem dari cum caritate credimus et speramus. **C**antatur autem illa cantica cum alleluia quod est canticum celestis letitie ut per hoc tota trinitatem esse dignam celesti laude ostendatur et ad quam plene laudanda non sufficit laus humana. **Q**uatuor vero lectiones de euangelio que sequuntur significant quod laudatores dei per quatuor euangelistarum doctrinam debent esse quatuor virtutibus insigniti per quatuor etiam responsoria laudantium alacritas designatur. **V**ed ne hoc bonum agentes illud sibi ascribant. sed totum dei laudi attribuunt et se illius fruos ostendant. subiungitur Te deum laudamus. postea legitur euangelium quod significat denarium. et vitam eternam. que digne deum laudantibus in fine reddetur. ad quod sequitur amen. et fiat nobis. quod ex euangelio credimus et speramus. imnus vero qui sequitur. **T**e decet laus etc. **G**audium quod sancti post laborem habent de remuneracione denarii significat. **M**onachi autem nunquam nouem lectiones dicunt. nisi in exequijs mortuorum. **V**nde et in triduo ante pascha nouem dicunt. quasi exequias domini repntantes. **A**d laudes autem instituit psalmum illum Deus miserere nostra. f. mo absque antiphona decantari. **T**um quia tenebris facientibus diluculo matutine laudes cantantur. **I**deo in eo dicitur. illuminet vultum suum super nos. **T**um quod hoc officium ad domini principis resurrectionem. per quam accipimus vitam et benedictionem. **R**ursus monachi dominicam orationem in voce dicunt propter supplices qui eam non intelligunt aut obliuiscuntur. et propter versutos qui spinam odij gerentes in corde fratrem odiant. nolentes dicere. **D**imitte nobis de. no. si. et nos di. de. no. **H**oc igitur dicere operantur in publico ut

577
purgentur ab illo vitio. tãz in fine noctis. i. matutinis laudibus. q̄ in fine diei. i. in vespis. vt noctem aut diem non p̄transeant sine reconciliacōe fratris. In alijs aut̄ hoīs nō dicunt in voce. q̄ sepe stringit fratri fratrem irasci. & quodaz furoris impetu omoueri. q̄ licet statim animum nō cohibeat. expectandus tamen est ad veniam. Sufficit em̄ si sol non oriatur sup̄ iracundiam ei. Dicunt etiã quatuor solummodo p̄s. ad vespas. p̄t in in sexta parte sub titulo de tempe aduentus dicitur. Non vacat etiã a misterio q̄ monachi se toto corp̄e ab oriente in occidentem girant. significantes deum vbiq; adorãduz. scie. quasi vbiq; p̄ntez. Vel quia rationabili motu ab ortu nostre natiuitatis vsq; ad occasum mortis eum sequi tenemur. sicut et firmamentum naturaliter verritur ab oriente in occidentem. Hoc etiã quedam designat ecclie in quibus dicentes Gloria patri se inclinant ad orientem. & subdentes. Sic erat et̄ se verrunt in occidentem. Denotio enim in diuinis officijs est seruanda. Quia v̄to monachoz officium ad nos non p̄tinet ad p̄ns de illo sufficiat hoc dixisse. Vltio nota q̄ monachorum ordo figuratur cherubin q̄ inter angeloz ordines eximior predicatur habere p̄batur. Nam sicut cherub. n. ita et̄ monachi sex alis velantur. dicente scriptura. Sex ale vni & sex ale alteri. Due quidem in caput. quo caput regitur demonstrant. Illud vero tunice quo brachys extenditur. siue dextera et̄ leua. Alias duas dicimus esse alas. & an̄ & retro alias duas. & sic illud quo corpus regitur sex alaz numerum implere asseritur. Habitus quoq; eoz habitum imitat̄ sc̄oz. De helia namq; legitur vir pilosus. & zona pellitia accinctus renib;. & de ipso & d̄ illis similibus dicit apostolus. Circūmerunt in melotis & in pellibus. capnis. et̄ de iohanne baptista inquit euãgelista. Zona pellitia circa lumbos. Ad hoc cuculla monachorum sumpta est a collobijs apostolorum. que vt dalmatica formabant. et̄ in ei. forma crucis p̄ferrebat. q̄ illi se vicijs & ocupiscencijs crucifigebant. eius nigredo est mōi ot̄empti. longitudo perseuerantia in bono.

Sunt nonnulli qui esdre ordinem sequentes. de quo in p̄ncipio h̄ p̄tis dictum est. matutinas lau:

des a nocturnis diuidunt. illas fore per se officium asserentes. mane aurora rutilante illas dicentes. put in t̄ieu. p̄ximo dictum est. tali namq; hora cristus victor a mortuis resurrexit. Vnde marcus surgēs ihesus mane prima sabbati. Vel saltem eius resurrectio in matutino notificata est. Tali etiã hora supra mare ambulauit. Merito ergo in hac hora laudandus est. vt ipse qui nos p̄ suaz sanctam resurrectionem saluauit. sup̄ mare huius seculi nos ire faciat. sicco vestigio sic petrum. Hac etiã hora mundum et̄ angelos creauit. qui statim p̄ ost creatōem suam cantico laudes creatori sue iubilauerunt. Laudes ergo matutinas rubescēte aurora dicunt. sc̄z i quarta vigilia quã lucifer totã illustrat. Qui et̄ matutinus dicitur. a mane quod est lumen. q̄a nobis lumen mane reducit. ad coronam glorie obtinendam. Iuxta illud non sit vobis vanum mane surgere ante lucem. q̄ p̄misit dominus coronã vigilãtibz. Quid aut̄ significet tempus matutine laudis. dicitur in p̄ncipio precedentis tractatus. Dicitur autem laudes q̄ illud officiu laudis. precipue sonat diuinam. quaz ei facimus. p̄ eo q̄ a terebris erroris. nos ad lucem. seu viã veritatis reduxit. & ad temptacōes d̄paboli repellēdas. Vnde psal. xxvj. Exp̄giscimini et̄ laudate qui habitatis in puluere. quia res lucis est. De hoc matutinali officio dicit̄ p̄pha. Ad te de luce vigilo deus. Sane matutinũ et̄ vesp̄tinum officium ideo canimus. quasi domino iuge sacrificium offeramus. Offerebant enim domino in ve. te. iuge sacrificiũ. a mane et̄ vespere. Sed vesp̄tinum dignius erat matutino. quia piguius vt iudei dicunt. put sub vespis dicitur. Nos aut̄ p̄ matutinũ officium intelligimus legem. p̄ vesp̄tinũ saluatoris passionem. qui in vesp̄ra mundi sc̄z in sexta etate obrulit se deo patri p̄ nobis. Vnde eleuatio manuum in mearum sacrificium vesp̄tinum. Respondet aut̄ hoc sacrificium illi. q̄ ibi p̄s. ponunt̄ sub quinq; distinctionibus. per gloria patri sicut et̄ hic. Item ibi & hic imnus cumlectioe et̄ versiculo. ibi etiã canticum mane. et̄ hic canticũ zacharie. Quia vero officium vesp̄tinum dignius est p̄ter rem digniorem. quam significat omnia in maioribus solennitatibus. & in vesp̄tino solennius cantamus. q̄ in

matutino respōsorium interponētes Iſido.
dicit in libro ethimo. q̄ officium matutinū
est in lucis initio sic appellatum a lucifero q̄
oritur mane inchoante ut dictum est ¶ Hoc
officium laudum plenum est laudibus put
dictum est in p̄ncipio precedētis ti. ad quas
sacerdos per versum quem premitit excitat
auditores qui est quandoq̄. In matutinis
meditabor in te q̄. Excelsus sup omnes
gentes dominus ¶ Alius et deinde diuinū
imploret auxilium dicens Deus in adiu. m.
inten. ¶ Postmodum chorus ad idē festi
nans auxilium in summa trinitate glorificat
deum dicens Dñe ad adiu. me festina Glia
patri Deinde antiphona inchoat. Circa qd̄
notandum est q̄ quedam ecclie in dominicis
que sunt a prima dñica post ephiam vsq̄ ad
septuagesimaz. et ab octaua penth. vsq̄ ad
aduentum dñi. canunt ad laudes Alleluia
loco antiphone p̄ omnibus psalmis Tum
quia ut premissum est hoc officium laudibz
est plenu Alleluia em̄ laus est anglica Tum
quia ut dñici dies resurrectionem domini re
p̄ntant Sicut ergo in tempe pascale. qd̄ est
resurrectionis alleluia multiplicat. sic merito
et in eis debent multiplicari ¶ Et est atten
dendum q̄ in dominicis. que sunt ab octaua
ephie vsq̄ ad septuagesimaz. canūt alleluia
Iuxta cantum quarūdam antiphonarū. ad
natiuitatem dñi p̄inentium In dominicis
vero que sunt ab octaua penthe. vsq̄ ad ad
uentum cantant alleluia. iuxta cantum feri
alium antiphonarū. que dicunt ad bñdiciū
et de ipso sumuntur Quia igitur in singlis
dñicis p̄ varietate antiphonarū ipsaz etiam
cantus in Alleluia variantur. ideo iuxta bre
uitatem vel p̄lixitatem cuiuslibet antiphone
iuxta cuius cantum canitur. multiplicatur
vel minuit in singulis dñicis numerus alla
Ad hoc ideo certus numerus in alleluia nō
p̄figitur. qm̄ deuote anime certus numerus
vel modus. in laudando deum p̄figi non
potest ¶ In alijs vero ecclis psalmi in oibz
dñicis ad p̄mos tres ps̄. loco antiphōe. q̄
ad intonandum ps̄. bis canūt alleluia. ad
insinuādum q̄ in dei laudez ex caritatis fer
uore p̄cedunt Nec cantant illud iuxta alie
antiphone cantum. ad notandum q̄ iuxta
apostolum caritas non emulat Ad psalmū
vero Benedicite cantant antiphonam tres

pueri cui nec iubilus nec alleluia subicitur.
p̄pter rationes infra scriptas. Ad psalmum
vero laudate dominum. ter dicunt loco an
tiphone alleluia. non iuxta alie antiphone
cantum. h̄ dum taxat ad inchoandum ps̄.
Ter aut̄ dicitur Primo quia respō det tribz
ps̄. sub ipso ps̄. Laudate orentis Secundo
p̄pter triplicem ordinem iustoz deū laudan
rium. de quo infra dicit ¶ Porro in laudibz
matutinis quinqz psalmi dicuntur. ut quinqz
sensuum recuperatio notetur. et p̄pter quinqz
status ecclie Primus psalmus est Dominus
regnavit. i quo laudatur deus qui firmavit
orbem terre. scz in fide et in resurrectione. ideo
hic psalmus p̄inet ad regnum xpi Secundu
est iubilate. qui p̄inet ad cōfessores. Vñ ibi
dicitur Introite portas eius in cōfessione Et
recte incipit a iubilo. qm̄ cōfessio valde plac
deo Tertius est Deus deus meus. et q̄ sig
nificat statum martiz qui s̄tiunt ad dominū
Vnde dicit ibi S̄tiuit aia mea. et quoniam
tota nostra sitis est et intentio esse d̄. in trini
tate. et ad trinitatem. ideo seq̄tur ps̄. Deus
miseretur nostri. in quo tota trinitas notat̄
dum ibi dicit. Bñdicat nos deus deus n̄r. ¶
Dicitur em̄ ter deus. p̄pter patrem et filium
et s̄. Quartus est canticum trium p̄ueroz
Bñdicite quod est danielis. c. iij. significans
statum antixpi. ut iam dicitur. et in fine h̄
ps̄. non dicitur Gloria patri Primo q̄ p̄
cōfessionem fidei. p̄iecti sunt tres p̄ueri in ca
minum ignis. in quo factio maxime deo et
trinitati derogatum est Secundo q̄ ultim
versus illius ps̄. idem dicit qd̄ Gloria patri
et in diuinis scripturis nihil debz sup̄uacnū
esse Tertio q̄ in illo ps̄. distincte tota trini
tas notificatur et laudat̄ deus in creaturis
Rursus dum ps̄. iste dicitur nec sedere. nec
flectere gen̄a debemus. sicut dicit sub sab
bato quatuor tempum p̄me ebdomade qua
dragesime Quintus ps̄. est laudate dñm in
quo status ille notatur qm̄ post mortem anti
xpi ouertentur iudei. ut iam dicit. et in fine
eius dicitur Gloria patri. ad ostendendum
q̄ per bonam opationem sociabim̄ angelis
qui incessanter deum laudant ¶ Potest etiā
dici q̄ in laudibus octo ps̄. dicuntur quia
officium istud mistice recolat statum ecclie
ab initio apostolice stabilitatis vsq̄ ad per
fectionem electoz qui in fine mundi futuri

771
sunt sub quo statu octo ordines ecclesie si ue
electorum in ecclesia sancta per baptismum
saluari capiuntur. sic et in arca noe octo aie
illos significantes per aquam saluate sunt.
Per diluuium enim baptismus. p. arca; vo
ecclia significatur. Primus ordo fuit ecclesie
primitiue in iudaico populo ouersantis. q.
per xpi predicacoez reformata et edificata est
sicut monstrat ille pmus ps. Dns regnauit
in primo eius versu. ubi de saluatoris rono
et ipsius agitur potestate. In secundo versu
agitur de fundacoe ecclesie que tuc cepit fieri
super istud fundamentum quod est xps. Iuxta
apostolum De quo etiam fundameto. in ti.
eiusdem psalmi habetur Cantatur ergo hic
psalmus in laudibus. q. orinet laudes xpi
Secundus ordo fuit primitiue ecclie intratis
ad gentes. per predicacoez dñi et apostolorz
inonentium oem terram. et omnem gentem
ad iubilandum deo. quod monstrat secundus
psalmus Iubilate deo omnis terra Tertius
ordo fuit credentis gentilitatis. qua tertius
ps. Deus deus meus demonstrat offerre gras
et beniuolentiaz apostolorz uocatioi. Quartus
erit respicientis iudaici populi per Enoch
et heliam ouers. quez ille n. psalmus De
miseretur nostri. monstrat ad deum reu sum
poscere misericordiam eiz. et tunc gaudebut
se agnoscere uiam dei. quam in gentibus ee
agnoscent Quintus erit eoz qui futuri sunt
tempe antixpi. in cuius figuram precessit.
Nabuchodonosor quibus tribulauit scos
vtriusq; populi non tamen desistent bnd ice
deum. admittat trium pueroru. quos deus
liberauit de camino ignis. q. per illud quin
tum canticum Benedicite recolitur. Et em
tempe iusti purgabuntur uelut in camino ig
nis non tamen vrent. s. ibi accipient forma
auri Vnde iob. in apoc. Vidit pedes eius si
miles auricalco sicut in camino ardenti Vñ
rit sequit ille psalmus. et ppter tribulacoez
quaz designat antiphona illius sine alleluia
et ipse sine gloria patri cantat. Imnus autē
ipse tres habet distinciones. In prima inu
tantur superiores creature ad laudem creato
ris. scz que sunt supra celum. que in celo. et
que in aere. In secunda inuitant ad hoc crea
ture terrene. et que mouentur in aquis. In
tertia inuitantur omnes spūs et anime ut cū
omni creatura dñm benedicamus q. sic tres

pueri nabuchodonosor caminu ignis euase
runt sic nos dyabolum. et inferni incendiu
euasimus. Ceterum hoc canticum bene co
uenit diei dominico et cuiuslibet festiuo. quia
in prima die dominus vniuersa creauit. et
per suam resurreccoez postmodu inuolauit.
Ideoq; in ea die et in festis que resurreccoez
dominica imitantur dicit. in quo dei crea
ture ad creatoris laudes inuitant. Hinc etia
est q. eodem laudes sunt in dñicis et festiui
tatibus sanctorz et i tpe paschali. q. repñant
gaudia resurreccoez xpi et nostre Sextus
septimus et octauus erit eoz qui vniuersa
lucet ex tribus mundi partibus. scz ex Asia.
Africa. et Europa ouertendi et colligendi
sunt. qui post antixpi persecucioem et eius
mortem. maiore pace fruuntur vsq; in diem
iudicij. quam nunc habeat ecclia. Tunc em
erit senectus in misericordia vberi. In qua q.
ere triplex intelligitur ordo iustorum. scilicet
ouigati. orinentes et uirgines. quos Job.
Noe et Daniel expriment. Et generalit vñ
uersi sancti quibus aureola debetur. qui in
tribus mundi partibus de tribulacoe euadent
regnaturi cum sponso ecclie celebrabunt lau
dem dei que orinent in illis tribus psalmis
scz Laudate dominum de celis Cantate dno
canticu et Laudate dñm in scis. Querit
autem qre hi tres psalmi sub vna antipho
na et etiam sub vno. Gloria patri dicuntur.
Respondet ideo. qa premisi sextus septimus
et octauus ordines electoz sine aliquo inter
uallo simul erunt. et pariter glorificabuntur
orinent etia; isti tres psalmi triumphu de
mundo. carne et dyabolo. Et qm vnum sine
alio non habetur. ideo merito ouinguntur.
Queritur quare premisi duo psalmi. scz
Deus deus meus et Deus miseretur nostri
obinant et sub vno Gloria patri et sub vna
antiphona dicunt. Ad quod quadruplex est
responso. Primo q. psalmus Deus deus meus
significat situm ad deum. In ps. deus mise
reatur nostri trinitas notatur ut supra. Ad
significandum igitur situm et desiderium co
tinuum ad deum hoc fit. Secundo ad netan
dum q. ante persecucioem antixpi populus
credentis gentilitatis qui recolitur per ps.
Deus deus meus et iudaicel ppulus respiccoz
qui recolitur p psalmum Deus miseretur
nostri vnum erit in fide et post q. hi diu

erunt veniet antixpi tribulatio vt pmissum
est Tercio quia primus ps. illoz significat
dilectionem dei. Vnde ibi dicit Sicut in te
anima mea etc Secundus dilectionem pximi
Vnde ibi dicitur Cognoscamus in omnibz
gentibus salutare tuum. que ita onere sunt
vt vna sine altera in xpiana pfessione non
habeatur Quarto qz gratia quam ecclesia in
primo psalmo sitire videtur. in secundo col
lata esse monstratur Vnde ad gratia actionez
inuitatur cum dicit ibi Confiteatur tibi ppli
deus etc. Rursus ideo in fine ipsius psalmi
Deus deus meus non dicit Gloria patri. qa
in eo agitur de miseria humani generis Vn
ibi dicitur Sicut in te anima mea Non em oes
ps. de misericordis multis qz alijs aduersitatibz
tractantes laudat illum p illis. quod tamen
deberent Sed sequenti psalmo scz deus mise
reatur nostri subicitur Gloria patri qz in eo
agitur de misericordia dei. per quam generi
humano bona offerunt et mala remouentur
Ceterum predicti duo psalmi. et psalmus ille
Laudate dnm nunqz variatur ad designan
dum qz sine fide et desiderio trinitatis que i
premissis duobus psalmis vnitis exprimunt
a sine laude dei que p ps. Laudate designa
tur. nunqz xpianus esse debet Querit ergo
quare ecia in psalmo illo Jubilate ad iubi
landum nos inuitat et tn ipsa non iubilat.
Ad quod dici potest. qz officium laudum dni
resurrectionem significat que iam opleta in
capite scz in xpo. adhuc est in membris im
plenda. Ad notandum igitur qz iam in pte
impleta est non dicitur iubilus in fine anti
phonaz pfectim illarum que dicuntur super
psalmos in quibus fit metio de resurrectione
Est enim iubilus cantus spe glorie oceptus
Quia vo resurrectio adhuc in membris im
plenda est. ideo in quibusdam antiphonis
iubilus dicitur Vnde et in tempe pascale in
versiculis et responsorys et in alleluia iubila
mus. ppter nostram resurrectionem. quam
speramus. quam qz no videmus nec adhuc
plene exprimece possumus. ideo p voces non
significatiua iubilam? In antiphonis ergo
non fit iubilus ppter resurrectionem domini
que impleta est. nec etiaz in antiphonis lau
dum in quaz psalmis mentio fit de resurrec
tione dni. vt in tribus primis psalmis. n. in

fine antiphone quarti ps. qz nabuchodono
sor videns tres pueros in camino ignis po
sitos vidit et quartum cum eis scz xpm eos
solantem Qui em sunt in tribulatione hic
solum orant ne deficiant. et potius est tunc
locus timendi qz sperandi Ideoqz in fine an
tiphone huius psalmi non dicitur iubilus.
pfitz qa in tribulacoe sanctorum gloria dei no
apparet. Sed in fine antiphone qz dicit sup
psalmum Laudate dnm dicitur iubilus. qa
in illo non fit mentio de resurrectione. sed de
spe glorie quam expectamus ex qz est iubilus
De hoc iubilo dictum est in pphemia huius
partis ¶ Porro primus psalmus laudum in
dominicus scz Dns regnavit. qui est psalmus
letitie omutatur in ferijs ps. Misere mei
deus. qui est ps. pniahs Circa qd notandum
est qz dies dominici et festiui recolunt resur
rectionez sanctorum qui fuerunt ab initio et
erunt vsqz in finem seculi Vnde in dnicalibz
et festiuis laudibus recolentes regnum dni
post eius resurrectionem a morte corporis huc
gloriam resurrectionis electoz carimus ps
Dns regnavit. qui tn dicit in dnicalis ad pri
mam. a septuagesima vsqz ad pascha prout
ibi dicitur Dies vero feriales recolunt pegri
nationem ipsorz sanctorum et pniahs. et ideo in
ferialibus laudibus dicimus primitiu ps.
saliz misere mei deus recolentes resuram
resurrectionem a morte animaz per pniahs
sive electorum pegrinacoe. et penitentiam
sive ouersionem Quia enim iudei ad petri
predicacoe opundi corde et couersti. illum
frequentabat inde inoleuit vsus. vt et nos
qui de gentili errore ouersti sumus illum in
officis frequetemus. quatenus ad ouersionez
et penitentiam puocemur. p quam resurgere
valemus. de hoc etiam ps. sub prima dicit
¶ Adhuc loco secundi psalmi scz iubilare qz
in dnicalis et festiuis diebus dicit. sex psalmi i
sex ferijs dicuntur. qz sicut primitiua ecclesia
sanctorum predicatione hereditatem accepit et
post ad gentes intravit. et sic gentilitas cre
didit Et sicut iudaicus populus sanctorum
predicatione respiscet in fine. et qui sub tpe
antixpi futuri sunt tribulacoe euadent. et
populi post eius predicacoe ex tribus mo
partibus colligentur. vt premissum est. ita
in loco ps. Jubilate. qui sanctorum predicacoe

577
Orinet. dicitur in scda feria ps. Verba mea
que est vox ecclie ad hereditatem dni vocate
In septuagesima vero psalm? Confitemini
pnt ibi dicitur Et in tertia feria ps. Iudica
me deus. qui recolit quando primitiua ecclia
intrauit ad qtes Et in quarta feria psalm?
Te decet qui cantatur in figura gentium q
ab pdolis ouerse sunt ad deum Et in quinta
feria ps. Dne refugium qui sic intitulatur
Oratio moysi hominis dei congruens respic
centie iudeoy Et in sexta feria psalmus dne
exaudi orationem meam. quem dauid can
tauit qn filius satus eum psequerat persecu
tionem antixpi significans Et sabbato ps.
Bonum est sperare domino. qui sic intitulat
ps. cantici in die sabbati. i. in die quietis figu
rans sanctos a tribus mundi pibus collec
tos. post antixpi psecutionem fore inquiete
mansuros et domino sperare et psallere Pre
missi ergo sex psalmi ideo ita ordinantur.
vt in eis notari possit ordo xpiane ouisiois
¶ Verum loco psalmi Benedicite sex cantica
in sex ferijs dicuntur. quia sicut ps. ille ori
net gratiaz actiones trium pueroy. ita et in
canticis continentur gratiaz actiones electoy
Talis em est differentia inter canticuz et psal
mum. qualis inter bonam operationem et
gratiaz actiones Moyses aut legitur pmus
omnium instituisse cantica. qn pharao sum
mersus est. Deinde delbora non ignobilis
femina in libro iudicum Postea et viri et fe
mine Canticum est vox humana. psalmus
vero est quod cantatur ad psalterium Item
ps. demonstrat opa electoy illud ordinis que
significat acta post ouersionem Canticu vo
ostendit laudem dei p eisdem operibus De
canticis dicitur in sexta pre sub sabbato scdo
Rursus ideo per singulos dies feriales sep
timane Secundus et quintus ps. mutantur
quia sex psalmi et sex cantica que per sex dies
septimane mutantur concordant in significaco
bus. octo psalmis. qui canuntur in dnicali
seu octo ordinibus electoy. de qbus pmilluz
est Non incongrue igitur de die in diem or
dinatim canuntur queadmodum et psalmi
dnicalis matutini. seu queadmodum ordines
electoy quibus concordant nuantur. vt p eo
electoy ordines in nouo testa. de tempore in
tempus sic ordinatim fuisse ostendant ps.
vero Deus deus me et Laudate nunq co:

mutantur nec pretermittunt. q nullum fuit
tempus nec erit quo anime iustorum non si
tiant ad deum fontem viuum. et q non lau
dent dnim in excelsis ¶ Vt autem hec clarius
pateant notandum est q quilibet dctorum
sex psalmoy hz in se hoc vocabulum mane
vel equipollens. Mane aut in sex diuiditur
sex in mane epis. in mane pectoris. in mane
nostre redemptionis. in mane hois. in mane
eternitatis. et in mane mundialis prosperitatis
Mane tempus est initium et fundamentum
fidei de quo dictum est Et factum est vesp
a mane dies vnus Mane pectoris est initiu
gratie cum sex gratia incipit lucere in corde.
Vnde emitte lucem tuam et mane exaudies
vocem meam Mane nostre redemptionis est
matutinum tempus quo dns noster surrexit
vel eius resurrectio innotuit Vnde exire ma
tutini et vespere delectabis Mane hominis
est pueritia eius vel adolescentia. in q vixit
et floret Vnde mane sicut herba transeat mane
flor. et tn. vespere decidat induret et areseat.
Sepe aut est q homo mane pueritie transeat
et moritur Si vero stingat cum venire ad
mane adolescentie. in quo vixit et floret sepe
est q et tunc transit. q si forte eum stingat
venire ad vespam senectutis. tunc absq du
bio in mortem decidit. induratur vt cadauer
et areseat in puluere Mane eternitatis est in
itium eterne glorie Vnde auditam fac mihi
mane misericordiam tuam. i. vocem mie tue
sex. venite benedicite Mane mundialis pro
speritatis e ipsa prosperitas. vnde ad annuci
andū mane misericordiam tuam et Penites
ergo sollicitus de anima sua mane temporis
surgit ad orationem. vt possit dicere. Mane
astabo tibi et videbo. mane exaudi et quod
habetur in primo ps. verba mea et. veruz
q oratio eius non hz effectum sine mane pec
toris. i. sine gfe initio. ideo dicit emitte lucez
tuam. quod habet in secudo ps. Iudica me
deus Sed q mane pectoris pendet ex mane
nostre redemptionis. ideo dicit exitus matu
tini quod est in tertio ps. Te decet et Et qa
habito mane pectoris. quod est effectus ma
ne redemptionis. homo incipit sibi vilescere
Sequitur mane sicut herba transeat et. qd
habetur in quarto psalmi sex Dne refugiu
Sed quia quanto sibi quisq; magis vilescit
tato magis mane einitatis affectat Idcirco

dicitur auditam fac mihi mane misericordiam
tuam. quod habetur in quinto psalmo Dñe
exaudi orationem meam Et q̄ nemo ad hoc
puenit nisi qui laudat deum in aduersitate
et prosperitate. ideo adiungit ad annũciandũ
mane misericordiam tuam. quod habetur
in sexto psalmo Bonum est t̄c. ¶ Rursus sex
psalmi qui per singulas ferias mutant̄. ut
cantica que in illis dicuntur inter se conueniunt
et congrue possunt t̄p̄is gratie successibus con-
aptari. In secunda namq̄ feria recolit̄ stat̄
primitiue eccl̄ie. que sanctor̄ predicatione he-
reditatem accepit ut dictum est. unde in illo
psalmo. uerba mea orat ecclesia pro eterna
hereditate. quam per x̄pm percipit. Quare
in titulo eiusdem psalmi dicitur in fi. pro ea
quam consequitur hereditate In cantico uero
gratias agit dicens Confitebor tibi domine
quoniam iratus es mihi. ouersus est furor
tuus et desolatus es me. quod est psal. xij.
c. Reuera ira dei permansit usq̄ ad passiõz
saluatoris h̄ tunc ouersus est dñs a furore
et desolat̄ est eccl̄ia aprensus ei ianuam celestis
regni. cum oēs prius ad inferos mitterent̄
Item in psalmo solitudinem suam oñdens
eccl̄ia dicit Mane astabo tibi et uidebo t̄c. In
canticu uero ostendens dicit fortitudo mea et
laus mea dominus. et ipse per quem sum for-
tis. et per quem laudare teneor Ad totã igit̄
pertinet eccl̄iam q̄ dicit uerba mea t̄c Sed
specialiter ad primitiuam. cui per ap̄los pri-
mos facta est p̄missio eterne hereditatis. et
tunc vexillum crucis cepit in nationibus ele-
uari ad quod pertinet canticum. sicut ex his
que precedunt canticum in psal. manifesta
apparet Dicitur em̄ in libro paulo superius
In die illa radix p̄esse. q̄ stat in signũ p̄p̄oz
ipsum gentes deprecabuntur. et erit sepulcrũ
eius gloriosum Et paulo post eleuabit signũ
in nationes. et congregabit p̄fugos israhel t̄c
Saluator noster est radix p̄esse et ipse stat in
signum populoz. q̄ ad ip̄m respiciunt gen-
tes et ipsum deprecant. eius sepulcrum fuit
gloriosum. licet peccatis nostris exigentibus
ad tempus sit ignominiosum. et ipse p̄ ap̄los
et alios primitiuos. leuauit in nationes cru-
cis signum in quo est uictoria ut sciant oēs
in quo dyabolus est uictus. Sed ante hoc
congregauit ipse profugos israhel. qñ in die
pent̄is. erant uiri religiosi in hierusalem ex

omni parte uel natione que sub celo est et ex
illis crediderunt una die triamila et alia die
quinḡ milia Nam eis dicit paulus in actibz
apostolor̄ Primũ oportet iudeis loqui uerbu
dei ¶ In tertia feria illud tempus recolim̄
quãdo ab impijs eccl̄ia persecucõz paciebat̄
a iudeis primo. et postea a diuersis impato-
ribus romanis. p̄estim tempe necõis usq̄
ad t̄pa d̄pocleciani et maximiani imperator̄
Que autem tunc passa fuerat eccl̄ia indicant
psalmi Iudica me deus. et discerne causam
meam de gente non sancta Et oñdit tristitiã
cum dicit Quare tristis incedo dum affligit
me inimicus Sz q̄ ab hac p̄secucõe liberata
est cantat canticum Ego dixi quod est psal.
xxxvij. c. quod cantauit ezechias post libe-
racõnem a senacherib. et post infirmitatem
quam incurerat ne eleuaretur cor eiz in sup-
biam Vel q̄ eleuatum erat p̄pter inopinabi-
lem triumphum de exercitu. Senacherib
Sicut em̄ ille liberatus reddidit gloriaz deo
sic et eccl̄ia prius tñ quasi desperans dicit Nõ
aspiciam hominem ultra et habitatores gens
saluatorem meum. per quem mihi quies
deberet esse. p̄mo cum uidebat suos passim
interfici dicebat Generatio mea ablata est.
et iterum precisa est uelut a texete uita mea
cum adhuc ordiret succidit me Tamen sp̄ans
ecclesia dicit uiuens supple nũc in p̄tectiõe
tua. uiuens scz post in futura quiete. ipse
ostendit tibi. sicut et hodie ego supple libe-
rata ab hostibus. et ego ita ago sic p̄ bonũ
notam facit filijs ueritatem suam ¶ In quãta
feria recolitur illud t̄pus quo ecclesia cepit
exaltari sup inimicos suos reddita sibi pace
per impatorem constantinum. Unde cantat.
Te decet imnus deus in syon Syon interp̄-
tatur speculatio siue contemplatio. q̄ tempore
quietis potuit eccl̄ia vacare contemplacõi Ad
hoc etiam pertinet titulus scz p̄s. dauid Can-
ticum hieremie et ezechielis de p̄p̄o tñsmi-
gracõis uel uerba p̄grinacõis. cũ incipet
exire Sicut enim populus ille de babilonia
exire cepit recepta licetia a t̄pro ita et eccl̄ia
de babilone p̄secucõis per constantinũ t̄onum
impatorem liberata. quam patiebatur sub
peruersis impatoribus. habet spes p̄tendi
in meliũ quousq̄ pueniet in celestes ierusalem
Unde recolens p̄teritam p̄secucõem dicit
Verba iniquoz p̄ualuerunt super nos Et

577m
profe am suum ostendens dicit Benedices
coronaz anni benignitatis tue Corona anni
benignitatis tue est tps gratie q p circulu
dieruz vsq in finem mundi decurrit in quo
campi v illi qui sunt plani tu more superbie
carentes vbertate gratie replentur propter
hac liberationez cantat ecclesia canticu ane
matris samuelis quod cantauit liberata de
psecutione sue emule fenenne scz Exultauit
Ry .ij. c. Cu em respublica cepit p agelicos
viroz et imperatores cristianos ministrari
potuit ecclia dilatare os suum super inimicos
suos scz iudeos paganos et hereticos Vnde
sequitur Dilatatus est cor meuz etc Eadez
q pace qua gaudet gentiles ouer si gaudet
et iudei ouer si Vnde in persona iudaici po
puli cantam in quinta feria Do mine refu
giu fact es nobis Q aurez iste ad iudeos
ptineat titulus ondit scz Oratio moy si hois
dei Ad idem etiam pertinet canticum moy si
Cantemus dno qd est Exo .xv. c. in princi
Sicut enim exultauerunt iudei interempto
pharaone cum exercitu suo ita exultant ho
die xpiani deiectis pueris impatoribus qui
ecclesiaz persequebant in odium nois xpiani
¶ In sexta feria fit comemoratio passionis
dni Vn cantat ille ps Dne exaudi oronem
meam cuius titulus est ps dauid qn perse
quebatur eum filius eius absolon Sic aut
dauid habuit plures filios h vnus illorum
scz absolon psecutus est eu ita et dno noster
plures habet filios de quibus nuc dicit No
possunt lugere filij sponsi quousq cum illis
est sponsus Sed vnus illoz scz iudas perse
cut est eum qui dicit absolon q si ab asolen
i. pay patris ppter osculuz quod dedit dno
quod est signum p acis Ad idem prinet can
ticum Domine audiui auditum tuu etc qd
e abacuc .ij. c. in prin In quo dicit Cornua
in manibus eius ibi abscondita est fortitudo
eius a f. e. i. mozs Per cornua regna intellige
osueuimus et est sensus Cornua in manibz
eius i. regnum in potestate eius Hanc aut
potestatem eius meruit sibi dari vel potius
sibi datam notificari per passionem de qua
ipse dic t Data est mihi omnis potestas in ce
lo et in terra Per cornua em ouenienter fm
hoc intelligunt duo cornua crucis Vn vide
tur fm hie q potius esset dicendu Manus
eius in cornibus q cornua in manibus eius

Maluit tn sic dicere abacuc ppheta vt osten
deret q in potestate et voluntate ei fuit eu
crucifigi sicut ipse dixit Nemo tollet a me
animam meam h ego habeo potestatem po
nendi aniam meam et iterum sumendi eam
ibi scz in cruce abscondita fuit ad tepus for
titude ei q reputatus est tanq percussus
a deo et humiliatus et ante fatiem eius ibit
mozs q mozs per eius mortem destructa est
¶ Et nota q hec dies est quinta a secunda
feria in qua agitur de passioe saluatoris sic
et in dnici nocturnis v loco ponitur canti
cum in quo ponitur otemptus nabuchodo
nosor et victoria trium pueroru in camino
ignis vbi aspectus quarti erat similis filio
dei Vel sicut habet alia translatio filio hois
quia in passione saluatoris facta est destruc
tio dypaboli et victoria cristiani ppli de tribz
partibus orbis collecti per eum qui est verz
filius dei et verus filius hominis ¶ In sab
bato fit comemoratio victorie populi iudaici
qui erit oiuudus ecclesie dei in fine seculi et
cantabit cum ecclesia psalmum Bonum est
ohiteri dno ad annundiandum mane scilicet
pseritatis miam tuam et veritatem tuaz p
noctez scz aduersitatis qui ps intitulat laus
canticum dauid in die sabbati Vnde oueniens
est vt in die sabbati catetur psalmus ille in
quo agit de psequitioe iude q psequutus est
xpm in figura Absolon q psecutus est patrez
et q intitulat in die sabbati Q aut psalmus
iste ptineat ad iudaicum populum ouicitur
ex illo versu In decorado psalterio cu carico
psalterium decacordum dicit lex propter x
mandata legis ¶ Et nota q hoc psalteriu
qdam portant fm eo no psallunt vt iudei
p hdi q nobis sunt in codicibz testes in cor
dibus hostes Quidam portant et psallunt vi
detur non tamen psallunt vt falsi xpiani q
cum tristitia aliqn opa bona opant Quidam
portant et in eo psallunt vt illi qui cum hi
laritate bonu opant Hoc aut erit in populo
iudaico cum vnum erit cum ecclesia Quali
canticu moy si Audite celi qd est Deut .xxxij
ca ptineat ad sabbatum et ad plm iudaicu
ex verbis Bede haberi pot qui dic sup lucas
q in diebus sabbati iudei ad sinagogas co
fluebant ad meditata diuine legis madata
postpositis mundi negotijs Juxta illud Va
cate et videte quonia suavis est dominz In

memoriam ergo pristine religionis canticum
ipm deuterio in sabbato cantat. in quo stat
illud populi q̄ habuit offenso vel ppicio deo
describit. Post antiphonaz sequit capitulū
p quod sit exhortatio. ne deficiamus in via
Et dicit q̄q̄ B̄ndictio et claritas Apo. vij
di. Et q̄q̄ fuistis aliq̄n tenebre. Spe. v. b.
Et q̄q̄ nox p̄cessit Ro. xij. c. vbi hortam̄
in fide perseverare m̄e operibus intendere
opa tenebrarū abicere et arma lucis induere
Et osolamur per p̄missionem glorie Et p̄
capitulum sequit responsum In q̄buldaz
tamen ec̄c̄ijs non dicit responsum Vide
enim hoc supfluere p̄pter responsoria in noc
turnis dicta. quia hodie nocturne et laudes
matutine vbiq̄ coniuictim canūtur Nec t̄n
ratio cessat si laudis matutine officium sit p̄
se In omnibus t̄n alijs horis post capitulū
sequitur resp̄osorium Post capitulum seu
responsum chorus exortacōem assentiens
unum resonat Post unum sequit versus
Quia enim p̄ canticū zacharie quod statim
subsequit p̄missio notat. et nos tardi sum̄
ad credendum p̄missiōibus. ideo p̄mittitur
versus alta voce. ut exitemur ad credendū
dei p̄missa Et dicitur in quibusdaz ec̄c̄ijs
versus Repleti sum̄ mane misericordia tua
in quo recolitur tempus quo iustis recōpen
sabitur merces post huius seculi laborez Vñ
dicit beda Repleti sumus mane. p̄teritum
ponens p̄ futuro p̄phetali certitudine quia
in mane eternitatis misericordia d̄ni replebi
mur. iuxta illud Satiabor euz app. gl. e. In
alijs vero ec̄c̄ijs dicit in matutinis domine
meditabor in te. Consequēter chorus versu
excitatus subicit c̄aticum zacharie sc̄z Bene
dictus quod est luce. v. c. q̄d semper dicit iuz
quod ait apostolus Seruiendū est deo psal
mis. et in imnis et c̄aticis. i. corde ore et ope
Siquidem p̄ unum exprimitur letitia quā
desecuta libertate habemus Et q̄ castus
hanc nobis letitiam acquisiuit. idcirco ne de
huiusmodi beneficio ingrati esse videamur
in laudem dei cantando prumpimus anti
phonam inchoantes Et q̄ nos liberavit ei
grates referimus alta voce cantando canti
cum ipsum. et quare q̄ visitavit nos existen
tes in miseria. et fecit redempcōez plebis sue
Quare etiam hoc canticum alta voce dicit
in sexta parte sub quinta feria cene dicitur.

Vel ideo post p̄. et lectiōes et versum can
ticum ipm dicitur ut recordem̄ q̄ finito tpe
no. te. quod per p̄missos matutinales psal
mos significat remuneratio abrae promissa
nobis dabit. si doctrina x̄pi imbuti q̄ p̄ lec
tionem et ad dei suicium visitari. quod per
versum significat. sine timore in sanctitate
iusticia oib̄s diebus fuierim̄ deo Rur
sus ideo p̄. Benedictus in hoc loco d̄. q̄a
in eo agit de p̄curatore illius. qui in sex eta
te venit Et iste est sextus p̄. in laudibus. Et
nota q̄ q̄ hoc canticum et canticū marie sc̄z
Magnificat anima mea d̄m̄ r̄c. euangelia
sunt. ideo ea st̄tes cantam̄. Ceterū hec duo
cantica non cantant̄ in ec̄c̄ia. eo ordine quo
edita sunt. quem ordinem ponit magister in
historijs vbi agit de ortu p̄curatoris. Nā c̄a
ticum zacharie prius cantat. t̄n sc̄do editum
est. q̄ enī ibi legiur Et erexit cornu salutis
nobis. quod est factum in resurrectione. Et
q̄ loquit̄ ad p̄uez qui fuit aurora solis ideo
cantat̄ in laudibus. Canticum aut̄ v̄ginis
q̄ legit̄ ibi Respexit humilitatem ancille sue
ec̄c̄ie sc̄z ipsius marie. quod quidem factum
est in sexta etate. et agit de incarnatione ibi
Suscepit israhel p̄uez suum. Ideo canit̄ ad
vesperas. sc̄z in sexto officio diurno. Tercio
canticum simeonis quod sequitur canitur in
septimo officio sc̄z in opletorio q̄a orat se di
mitti in pace quod erit in septima quiescenti
um Rursus in tribus horis tria dicim̄. euā
gelia sc̄z in aurora B̄ndictus q̄ ibi vera lux
nūciatur In vespa magnificat quia in fine
mundi put̄ ibi dicitur. Deus sup̄bos disp̄
det et humiles exaltabit In opletorio Nunc
dimittis q̄ post indituz facti in pace regna
bunt Post finito cantico antiphona que dilec
tionem siue deuocōez quā in laudando deū
habere debemus significat reperitur. Dum
aut̄ versus ante ipm canticū dicit̄ offert̄ in
censum ut notetur deuotio ab igne caritatis
egrediēs qui in omni laude esse debet Thu
ribuluz enim est cor hominis. ignis caritas
incensum oratio. fumus in altum tendēs est
deuotio q̄ sursum tendere debet Iuxta illud
Dirigatur oratio mea r̄c de hoc in quar ta
parte in titulo de accessu pontificis ad altare
dictum est. et dicitur sub vespis Primo aut̄
offeret̄ incensum circa altare Vñ et sacerdos
legalis mane intrabat tēplum ut sup̄ altare

incensum offerret ut dicitur sub ti. de vespis
offerretur itaq; incensum circa altare ut notet
canticum toto cordis affectu esse pferendum
Et ne nob accidat quod contigit zacharie cui
dum incensum offerret apparuit angelus di
cens q; ei nasceretur filius Quod q; ille no
credidit obmutuit Credamus igit de pmissi
onibus dei ne a laude eius muti efficiamur
Alia etiam ratio sub vespis dicitur Post
canticum sequitur oratio per quas est impe
tranda pmissio de qua dicitur in pphemia
huius pris De laudibus matutinis quas
monachi dicunt in precedenti ti. dictum est

Ostq; de nocte arnali premissum
est officio. suenit aliqua dicere
de diurno et primo de hora pma
in qua deum laudare debemus. Tum quia
est initium diei. et nobis dedit noctem cum
salute. et sine sathane impedimento transire
put in opletorio rogauimus ipm Tum q;
tali hora cristus a iudeis pilato traditus est
et etiam angelus nunciavit mulieribus ad
monumentum ortu iam sole venientibus eu
surrexisse Eadem etiam hora visus est in lit
tore maris a discipulis piscantibus dicens
illis Pueri habetis aliquid pulmenti Tum
quia eadem hora dñs in templo coueniebat
et populo manifestabatur. mane expectabat
vel ad eum mane festinabat Tum etia q;
scriptura dicit Primum querite regnum dei
Merito ergo ecclia in hac hora dñm laudat
et eum inuocat d. Deus in adiuto. m. inten
cum glorificacoe sequenti et inde petit libera
ri et a psecucioe mundi. et a temptacionibus
dyaboli ut patet in imno Jam lucis ortu si
dere etc Est aut notadus q; in pma hora
imnus ipse inuariabilis est. qm quolibz di
premissa liberacoe egemus. Similiter et in
opletorio imnus Te lucis etc. In quo petit
ecclia a fantasmatibus liberari qua etiam li
beracoe semper egemus put sub opletorio
dicitur Quedam etiam ecclie nunq; variant
antiphonam ad pmam Cum em deus sit in
uariabilis qui est alpha et o. upncipium et
finis idcirco quia semper a nobis primitias
et decimas exigit. tanq; semp soluentes pri
mitias diei nunq; variant antiphonam. sed
sempet dicunt illaz de trinitate nisi aliquod
festum accidat q; tuc fit de ipso festo Ne tn
ecclie variant et imnum. et in dñicis et in fe

tijs et i festis dei et scroꝝ Post antiphonā
secunt psalmi et ex orinentia precedētis imini
euidenter apparet quare dicatur primus ps
Deus in nomine tuo etc In quo ecclia orat a
piculis et ab inimicis liberari Deinde se ar
mat primo orta hostes cingulo castitatis cu
dicit Beati immaculati in via qui etc Scōs
galea salutis sc; spe cum dicit Retribue suo
tuo etc De qbus dicit sub sexta Tertio etiā
scuto fidei cum dicit Quicunq; vult etc in q
fides nostra otinetur ut iam dicitur. que est
scutum et munim em nostrū et victōia cōtra
carnem. mōm. et dyabolum et eius omnes
temptacōes Vnde petrus Cui resistite fortes
in fide etc. Quare sumit gladium spūs. qd
est verbum dei. dum dicit capitulū siue lecti
onem q; ptnet ad doctrinam. q; oportet vt
precedant bona opa. que p psalmos signifi
cantur. et tandem sequat doctrina de spūa
libus et secretioribus. iuxta illud Cepit ih̄s
facere et docere Sunt ergo tres psalmi sc;
Deus in noie Beati immaculati in via Re
tribue vt in tribus horis. munimtum ostra
impugnacōes interiores et exteriores habea
mus Et dicunt sub tribus glorificacōibus
eo q; trinitas in nostris opibus glorificatur
Scōs ps. est Bti immaculati vsq; retribue
Tertius est retribue vsq; Legez pone mihi
qui ex octonarijs versuum ostituuntur H̄s
em vnusquisq; xvj. versus quoz. xij. signi
ficant xij. pphetas Alij quatuor designant
quatuor maiores pphetas. sc; Hieremiam.
Isaiam Danielem et Ezechielem. siue. xij.
apostolos et quatuor euangelistas. Dicunt
ergo illi duo ps. ex xvj. versibus constituti
vt ostendat q; ea que xij. pphete et quatuor
maiores. siue xij. apli et quatuor euāgeliste
dixerunt posse obduare debemus De octo
narijs dicitur sub titulo de opletorio Sūt
etiam quodāmodo v. psalmi. habito respec
tu ad diuisionem octonarijz versuū et libet
psalmi significantes q; ecclia petit ne mors
ingrediat p fenestras quinq; sensuum nroꝝ
seu vt quinq; sensus nostri p diem diuinitel
muniant Primus est deus in noie tuo. Scōs
beati immaculati. Tertius in quo corrigat
Quartus retribue Quintus adhehit Et est
sciendum q; a ps. beati immaculati vsq; ad
ps. Ad dñm cum tribularet est vnus ps.
otines xvj. ca. q; fm ambrosi. est paradysus

pomoy & apotheca spūsancti Ideo ecclesia
ruminat illum p horas velut spēs aroma-
ticas paradisi vt sit species aromatica deo et
mundo Sed queritur quare p̄s. ille Deē in
noīe tuo. dicatur ad primaz quez. Dauid ce-
cinit dum iudei eum sauli tradere volebāt
Rūdeo ideo q̄ p cypheos qui interpretantur
florentes intelligit dyabolus. q̄ caducaz flo-
riditatem suis ondit Ipse em̄ siue per se siue
p membra sua insidiat nobis. & nobis apte
psequit. vt nos eterne tradat morti Ad vi-
tandum ergo eīz calliditatē iste p̄s. in p̄ma
hora siue in dilucto cantādus est quā dauid
cantabat vt ab inimicis saluaret̄ ¶ Post illū
dicit̄ p̄s. Beati immaculati in via. q̄ plenus
est moribus q̄ oportet vt hi quos deē libe-
rauit a vinculis & carcere inimicoy meribz
bonis. & in omni deuocōne assistant ¶ In
diebus vero dñicis in q̄bus matutinale di-
citur & hystoria mutat̄. dicunt̄ ad primam quinqz
psalmi q̄ sunt in fine ipsius nocturni dñical
scz Deus deus meus respice etc q̄ p̄s. quare
in prima dicant̄ sub opletorio dicit̄ In q̄bz
dam tñ eccl̄is dicunt̄ solum in dñicis a. lxx.
vsqz ad pasca Quo etiam tpe dicit̄ ad p̄maz
p̄s. Dñs regnauit. p̄pter rationē ibi scriptā
In premissis etiam dñicis dicit̄ ad primam
p̄s. Confitemini dño. ne aliquid d̄ psalterio
p̄termittatur. quin totuz in septimana dicat̄
Et q̄ p̄estim in versu illo Nec est dies quā
fecit etc agitur de resurrectione ad quam dies
dñici p̄tinent Et s̄m hoc in dñicis dicuntur
ad primam nouem p̄s. vt cum nouem ordi-
nibus angeloy in resurrectionis gaudio trini-
tatem laudare possumus In primis quinqz
scz Deus deus meus respice. & sequētibz de
xpi passione cantat̄ Per p̄s. Confitemini. et
tres quotidianos innuit̄ q̄ in quatuor mōi-
p̄ribz doctrinam quatuor euangelistarum
laudare debemus in p̄s. Deus in noīe tuo
petimus erroris depositionem In ostitemini
exhortam̄ ad laudis cōfessionē In beati im-
maculati ad laudis opationem In retribuē
ad mandatoy retribuēdem Verum q̄a fides
est fundamentum mandatoy & victoria. que
vincit mōm q̄ cetera sine fide frustrant̄ ideo
subditur symbolum fidei Quicūqz vult. qd̄
anastasius alexandrinus ep̄s rogatu theo-
dosij impatoris ad eradicandam inualescen-
tem hereticorū phidiam et fidem catholica m

diuulgandaz edidit. & singl̄is diebus eccl̄ia
ostendit cantari ad primam. q̄ populus tunc
maxime ad eccl̄iam ouenit. vel q̄ fides prin-
cipium salutis existit Quidam tñ ex curiosi-
tate illud omittunt in illis diebus. quibus
in missa Credo in vnum deū dicit̄ Quidaz
autē dicunt q̄ dicit̄ anastasius fugiens a
fatie constantini impatoris in exilium illud cō-
posuit quodqz non dicit̄ in eccl̄ia ex primaria
eccl̄ie institutione Et aduerte q̄ in hoc symbo-
lo due p̄ncipaliter sunt partes scz d̄ trinitate
& de incarnatione vbi Sed de libero arbitrio
p̄termittitur ¶ Postea sequitur ca. in q̄ pastor
oues & paterfamilias oparios re in calore
& in labore deficiant cōsolatur. de quo iam
dicitur Et quinqz caplm Gratia vobis et pax
a deo Salath. j. a. quinqz pacem & veritatem
zacharie. viij. d. ¶ Post. c. sequit̄ respōsoriū
Xp̄e fili dei etc. vt eccl̄ia ondat se innuere &
a p̄laudare his que in illo dicta sunt Nihil
ominus tñ erat p̄ se Vnde postea subicit̄ r
versus Exurge xp̄e. i. fac nos exurgere Ex-
urgere autē a vicijs nihil aliud est q̄ ad do-
minum redire Sciendum autē est q̄ quedam
eccl̄ie omittunt respōsoriū illud Xp̄e fili
di viui in aduentu et in lxx. q̄ licet taz p̄res
qui fuerunt an̄ legem q̄ qui fuerit sub lege.
sperarent p̄ xpm a miserijs. liberari tñ quia
ipse in illo tpe nondum venerat Idcirco cū
tpa illa recolumē misericordia xpi mirime in-
nocatur In festiuitatibus tñ sanctorū que in
illis t̄pibus occurrūt illud dicunt. q̄ in illis
tempus gratie rep̄ntatur Quedam tñ eccl̄ie
non dicunt capitulum nec etiam respōsoriū
h̄ solum versum. Exurge volentes in cretem
aploy imitari quos legimus post ascensioez
an̄ aduentum spūsancti. in orationibus pse-
uerasse sicut Lucas dicit q̄ ipsi adorantes
reuerſi sunt in hierusalem cum gaudio mag-
no & erant semp benedicentes in templo &
laudantes deū Nec legimus eos tūc fecisse
s̄monem ad pplm. sed in die penth. dato eis
spūsancto hora iij. ceperunt tanqz cōfirmati
ad pplm loqui in q̄ instrum̄ q̄ vsqz ad horā
terciam bonis opibus et orationibz vacare
debemus. & tunc tandem alios docere. qd̄
notat ipsa lectio seu capitulum Nam p̄s. ad
opa. lectio vero p̄tinet ad doctrinam. p̄pter
hoc ergo lectionem in p̄ma subtrahunt &
p̄consequens respōsoriū. quod ei r̄ndere

527
debet. Rursus per primam partem opera
intelliguntur. Unde tunc dicit. Respice dñe
in suos tuos et in opa. n̄ qui pastor xp̄i ex
emplo d̄; p̄us opari ut in alijs horis alios
ad opandum valeat exhortari. Ideoq; non
dicunt capitulum quod est exhortatio seu cō
solatio post ps̄. p̄ quos opa significant. S;̄
post primam dicitur lectio. ut dictum est in
aphemio huius pt̄is. Subsequēter dicunt
p̄ces qm̄ in oratio agathen. statutum est. ut
preces siue capitula de ps̄. in singulis horis
dicant. Dicuntur aut̄ p̄ter tria. Primo ad re
secandas sup̄fluas cogitacōes. Secundo ad
impetrandam m̄iam. p̄ter oues errantes. et
oparios fatiscētes. Tertio ad postulandum
auxilium extra temptacōes. ut possimus
in dñica oratione patrem securius inuocare.
Et dicuntur hoc modo. Primo namq; dñica
oratio dicitur in qua sunt septem petitiones
p̄ter septem dona sp̄s sancti habenda. ut
ia n̄ dicitur. Sed q; musce morientes pdunt
suauitatem vnguēt̄. precedunt ipsam kirie
lepson. Oportet em̄ tale quid precedere quod
inanes cogitacōes r̄pellat a mente. ut dicen
do ipsam orationem mens q; inuisibili loquit̄
sola inuisibilia cogitet. In diuinis siquidem
officijs an̄ ipsam orationem dicit̄ ter vel semel
kirielepson. et postea ter vel semel xp̄lepson
et iterum ter vel semel kirielepson. Dicit̄ ter
kirielepson. ad notandum tres status diuini
tatis. et diuine maiestatis. quos aliquo mō
in eccl̄ia celebramus. Sed semel dicitur p̄ter
vnam substantiam. Primus status fuit ante
assumptam humanitatem qm̄ trinitas inuo
cabatur sine copulacōne humane nature. et
dicebatur dominus q; dñs nomen illi. Sc̄s
fuit post assumptam humanitatem. sc̄s qm̄
cristus videbat̄ in terra et nihilominus cre
debat̄ a suis deus et filius dei. p̄ter assump
tam em̄ humanitatem q; vn̄ta est oleo sp̄s
vocatur xp̄s. Unde in medio statu dicimus
xp̄lepson. Quando igitur ter dicim̄ xp̄lepson
oñdimus eum nunq; fuisse sep̄atum a
substantia sancte trinitatis. licet fieret homo.
Sed quādo semel oñdimus eum fuisse solū
inter homines. et neminem sibi per omnia
similem habuisse. Tertius status fuit ex eo
tpe quo voluit clarificare assumptam huma
nitatem plusq; esset. q; diu mortal̄ erat. Quia
ergo in illa clarificacōe ostensa est trinitas.

ideo dicimus ter kirielepson. semel vero dicit̄
p̄ter vnam substantiam. De hor̄ verborum
efficacia dictum est in quarta pte sub titulo
de kirielepson. Et nota q; premissi status
dicuntur p̄ter nos. non p̄ter deum. apud
quem non est transmutatio nec vicissitudo
obumbratio. Post kirielepson sequit̄ dñica
oratio. in qua sunt septem petitiones p̄pter
habenda septem sp̄s sancti dona. p̄ que me
rentes septem virtutes. et per istas a septem
vicijs liberari ad octo beatitudines puenie
mus. Et dicit̄ voce demissa et secreta. Primo
ut p̄ hec verba humilitatis et orōnis det̄o
tio significetur. Sc̄o ut quasi ad interiora
reuerſi ip̄as res cum magna diligentia m̄ere
capiam̄. q̄s verbis p̄nunciamus. Tertio q;
in ea deo loquim̄. qui non tm̄ verba h̄ tenes
scrutatur et corda. Quarto ad notandum q;
oratio ipsa potius habet efficaciam in deu
tione cordis q; in clamore oris. Licet em̄ moy
ses ad dñm non clamaret. etc. tm̄ dominus
qui magis attendit clamorem cordis q; orōis
inquit ei. Quid clamas ad me. Exo. xiiij. c.
Finis tm̄ ipsius orationis alte p̄nunciat̄.
ut ab oibus cōfirmeretur. et ut auxilio precum
astantium t̄ndentium amena. temptatione
liberemur. q; sicut ait augustinus. Impossi
bile est multitudinem nō exaudiri. P̄ncipium
q; eius publice p̄nunciat̄. ut p̄ hoc populi
astantes ad adorandum inuidentur. Sane
dñica oratio dicitur ut vita sp̄s anime
impetretur. p̄ter quod immediate illa d̄da
subicitur. Viuet anima mea et laudabit̄ te. et
Deinde sequitur. Erraui sicut ovis qui n̄ in
quo fit cōfessio. Non em̄ potest in deo vivere
qui non cōfirmitur. Consequēter dicitur. Credo
in deum in quo fides nostra cōtinet̄. sine qua
impossibile est deo placere. et p̄ quam extra
omnia aduersa arman̄. qui per dñicam ora
tionem m̄dantur. Et dicitur voce demissa.
finis vero alte. ad notandum q; corde credi
tur ad iustitiam. ore aut̄ cōfessio fit ad salutē.
De quo in quarta pte dictū est. ubi de sim
bolo agit. Postea sacerdos quasi suspiras
dicit. Et ego ad te domine clamaui. et. iuxta
illud dauid. De p̄fudis clamaui. Quia vō
non est sp̄tiosa laus in ore peccatoris. quia
peccatori dixit deus. Quare tm̄ enarras iusti
tias meas. et alle. tel. meum p̄ os tuum. ideo
petit sibi gratiam cōferri. quā replet̄ possit.

digne laudare dicens. Repleatur os meum
laude. Subsequitur etiam postea multe pre-
ces. quibus ecclia orat. obsecrat. postulat et
gratias agit iuxta doctrinam apostoli ad thi.
Obsecrat dum dicit Dñe auerte faciem tuam
a facie aut obsecratio est qm cum adiuracoe
petitur. vt cum dicit p passionem tuam libera
nos domine. Orat dum bona sibi dari petit.
vt ibi cor mundum crea in me deus. Postulat
dum a se mala sibi contraria remoueri petit. vt
ibi dignare domine die isto sine peccato nos
custodire. Gratias vero agit p ias receptas
cum dicit Benedic anima mea dño. De hoc
etiam sub ti. de terra dicitur. ¶ Potest etiam
et aliter dici. qm oratio dñica cum sequen-
tibus precibus. et cum ps. Miserere mei deus. ideo
dicuntur qm sunt intra ecclesiam nostram q
minima. et q maxima committunt. p minima
omittentibus. et p seipso sacerdos orat qm
hinclepson. et oratio nem dñicam dicit. in q
nemo se excusare potest nisi veraciter dicat
Dimitte nobis de. no. a. Pro maiora comit-
tentibus. et p penitentiam resurgentibus dicit
ps. Miserere mei deus. qui pñet pprie ad
penitentes. pnt dicitur est de laudibus ma-
tutinis. Et viuet anima mea. q. q. anima
mortua fuit post mortale peccatum. Errores
etiam suum exponit dicens. Ertraui sic suis
a. Medicinam querit vbi dicit. Querit suum
tuum a. et man. tu. non sum obli. u. patus
sum adimplere. ¶ Rursus i his precibus ecclia
p peccatis orat. et pñet p. uij. orat scz p
immunditia remouenda. et p munditia con-
ferenda. p tristitia que est ex mortu osciētie
remouenda. et p letitia conferenda. p quibus
dicit quatuor periculis illius psalmi. Miserere
mei. Pro immunditia remouenda dicit. Auerte
faciem tuam a peccatis meis. quasi dicat. noli
ex eternalit punire. h. quia posset esse. q. hō
non curaret ea deleri. ex quo in presenti non
punirent. ideo addidit. Et oēs iniquitates
meas dele. Pro munditia vero conferenda dicit
Cor mundum crea in me deus. Sed q. etiaz
collata munditia hō eam sibi collatam igno-
rat. et adhuc conscientie mortu torqueat. ideo
addidit. Ne pñas me a facie tua. Deinde p
letitia conferenda dicit. Redde mihi letitiam
salu. tui a. Sed q. ad huc restant inimici. q
nos ad mala trahere nituntur. q sunt tres
scz caro. mundus. et dyabolus. ideo dicit. Stra-

inimicos ponit tres versiculos. scilicet. Eripe
me domine. et alios duos sequentes. Inimicus
vero repulsis iam laudare potest. Vnde dicit
sic psalmum dicam nomini tuo a. Et quia
omni tempe laudandus est adiungit. Et red-
dam vota mea a. et etia in omni loco. ideo
adiungit. Exaudi nos deus salutaris noster.
Adhuc q. p passionem redempti sumus. et
per eum oratio nostra recipit efficaciam. ideo
reducimus ad memoriam q in passione dñi
legimus et cantamus. viz. Sanctus deus.
Sanctus fortis a. Inde hortamur aiam nram
ad bñdicendum sibi ppter bñficia nobis col-
lata. ibi Benedic anima mea dño a. Conse-
quenter vero vt pura sit oratio. commūnem
facit confessionem. per quam a venialibus mō-
mur sine quibus omnis vita facile nō du-
citur. Et quia hominis confessio nil valz nisi
interius ouertatur. ideo subiungit. Conuer-
te nos deus salutaris noster. Preterea q. in pñ-
cipio diei est. orat a peccato p diem liberari
dicens. Dignare domine die isto a. sine quo
vix potest esse ad momentum humanitatis
fragilitas. Et quia necesse est vt misericordia
dei sequat sicut preuenit. ideo addit. Fiat
misericordia tua a. Demum orat p diuisis
gradibus ecclie. et tandem ocludit p psalmū
Miserere mei deus. postq. noster opilio solz
orat p omnibus in collecta. ¶ Dum autem
sacerdos orat seu preces huiusmodi dicit in
diebus profestis se ad terram prosternit. vt
maiores in se et alijs excitet deuocōem. Sz
finito ps. miserere mei deus. surgit ceteris
pstratis manentibus et stans orationem dicit
qm vicem gerit illius sacerdotis. q in celo ē
et qui p nobis quotidie interpellat. Primo
ergo iacendo cum ceteris orat. sicut et dñs
cuius vicarius est. pñsq. resurgeret cū pec-
catoribus ouersatus et in cruce pstratus est.
Postea stando orationem dicit. vt illius resur-
rectionem recolat cuius vicem gerit. In qui-
busdam tamen ecclesijs omnes illo surgente
surgunt in quo significant se spem recepisse
a peccatis resurgendi. ¶ Et nota q. sola ecclie
vnitas adorando. in faciem cadit. In pro-
festis ergo diebus qm pstrati oramus. in
quo octo significant. Primum infirmitas corp-
alis. q. de puluere sumpti sumus. Secundum
infirmitas animi. q. a per nos non erigimur.
Tertium est erubescencia. q. non audemus

oculos in celum leuare Quartum prudentia
q̄ vidimus vbi cadimus. in terrenis affli-
gim Quintū vt cordis oratio; significem?
Sextum quia xpm adorantes eum ad terrā
descendisse. et carnem de terra credimus in-
duisse. et hoc etiā q̄dam figurant. q̄ volētes
si bi signum crucis imprimere p̄us inclinati
terram manu tangunt Septimum q̄ redu-
cimur ad memoriā. licet in paradiso anglici
creari fuerimus. corpa nostra p̄pter lapsum
nostrum inter animalia bruta iacere. et aīaz
corpali mole grauari Octauum vt ip̄o actu
phrean nos esse peccatores. et terrenis desi-
derijs inherendum. ventrem terre. et aniam
pauimēto infigimus. et hoc est introductum
ab abraa; qui cadens in terra dñm adorauit
quem phere imitati fuerunt Vnde onge.
in omelia illius euāgelij Erat ioseph et ma-
ria mirantes sup his ac ita dicit Sancti p̄
phete q̄ angustius aliquid otemplabatur
cadebant in faties suas. vt peccata p̄ ruina;
corpis plenius purgarent An̄g etiā in pri-
uatis orationibus genua flectimus. vt salo-
mon et apostolus dicens Flecto genua mea
a. p. d. n. vt p̄ hoc omne genu xpo flecti in-
nuamus. h̄ tunc p̄stari. h̄ fatie creati stant
quasi ip̄o actu dicentes Trahe me post te.
Quid dicere debemus dum genua flectimus
in sexta pte sub ti. de pascha dicitur Et q̄ng
stamus quasi letantes. q̄ in domo domini
ibimus. In primo q̄dem modo exprimimus
oditionem nostram In sc̄do desiderium In
tertio spem In dieb. s̄o dñicis et in pascha
libus genuflectio non fit. nec dicit p̄ horas
kirieleson. nec oratio dñica h̄ stantes oram̄
p̄pter letitiam resurrectionis. quaz tunc reco-
limus. De quo in seq̄nti pte sub festo pasce
dicit Nec in diebus pentis. quib? recolimus
libertatem. p̄ aduentū sp̄ssancti nob̄ dataz
Nec i alijs festiuis dieb? p̄pter letitiaz ip̄az
festiuitatum. in quibus recolimus sanctam
societatem angeloz et sanctor. que iaz est in
leticia sempiterna. nisi pro p̄ntia corporis et
sanguinis xpi In his tñ diebus stantes ca-
pite inclinato orare debemus sicut et deuote
mulieres ad monumētum fecerūt. et tunc etiā
huiusmodi flebiles preces vite p̄ntis dimitt-
timus. ad notandū q̄ in futura resurrectiōe
vbi erit vera libertas et vera societas. nulla
p̄catio exercebit p̄ miserijs De hoc dicitur

in sexta pte sub titulo de sabbato p̄ pentis.
In quibusdam tñ ec̄c̄is in omnibus officijs
dicitur dñica oratio licet stando Naz illa est
sal et odimentum sacrificij. et in ve. tel. nul-
lum sacrificium sine sale fiebat. et ideo nullū
effitum nostrum sine illa fieri debere videt
De hoc etiā dictum est in phemio huius
p̄tis ¶ Sane preces h̄mōi mistic hūilitate
significat. put sub d̄pletorio dicit. v̄r̄si aut̄
ad orientem illas dicimus. De quo dictum
est in phemio p̄tis h̄ Vltimo subicitur d̄ro
q̄ salutatio s̄z dñs vobiscum p̄cedit et etiā
seq̄tur. q̄ sicut dñs. postq̄ surrexit salutauit
ap̄los dices Pax vobis et postea eis locut̄
est et post locucōem itez dixit Pax vobis ita
et presbiter eius vicarius postq̄ surrexit ab
accubitu salutauit fratres dicens. Dominus
vobiscum et p̄ eis orat. et post oratiōez itez
dicit. dñs vobiscum. quasi dicat Si gr̄az ei
impetrastis in illa pseuerate. et itez p̄pls dicit
Et cum spiritu tuo. ac si dicat Orasti p̄ nob̄
et nos pro te oramus. De hoc dictum est in
quarta pte sub ti. de salutacōe ad pplm No-
uissime dicitur. B̄ndicamus dē q̄ dictum est
in phemio h̄ p̄tis ¶ Postq̄ v̄o ec̄cia dixerit
orationes ad dñm implorat oratiōez sc̄roz
dicens. p̄ciosa in ospectu ac̄ q̄d nō est de pri-
ma. inde est q̄ q̄dam dicunt illud p̄ matuti-
nas laudes. Etiam q̄dam interponūt inter
p̄mam. et p̄ciosa Primam dē B̄ra virgine
Et q̄dam missam aīaz Et quidam religiosi
hoc in cap̄lo dicunt Aliqui tñ dicunt esse de
p̄ma. sc̄m ea q̄ dicta sunt i phemio vbi agi-
tur de lēctiōe otinuātes illud cum prima.
Deinde sacerdos ad honorez trinitatis orat
generaliter p̄ se et p̄ oibus dicens ter Deus
in adiu. ac̄ Vel di. ter. vt petat auxiliū oīa
insidias dyaboli carnis et mōi Vel in hono-
rem trinitatis. et ideo subicit Gloria patri ac̄.
Nec p̄ gloria patri seq̄tur alleluia. p̄ eo q̄
locus in q̄ hec dici osuenerūt puta capitulum
sacer non est. Sic enim sacer locus significat
illam ierusalem. in q̄ vox illa angelica sc̄licet
alleluia audiet. ita locus ille non sacer p̄gri-
nacōem nr̄am representat. in q̄ peccauimus
Deinde q̄ dum in hac vita sumus peccam̄
ideo subiūgimus kirieleson. et pater noster
et postea respice dñe in suos tuos ac̄ vbi di.
Et dirige filios eoz. Filij nr̄i sunt cogitacōes
que de mente nostra nascunt. quas ad opeta

dn̄i implenda rogat dirigi. opa v̄o maruuz
nostratu sunt opa exteriora. que interius a
cogitacōibus p̄cedunt **P**ed q̄a oīa ad vr̄ū
tendunt. ideo postea dicit opus singulariter
cū dicit **E**t op̄ manuū nr̄ay dirige. **E**t itm̄
opilio siue pastor p̄ oībus ouibus orat gr̄a
liter dicens **D**irigere dignare dn̄e r̄e **O**rōne
vero finitium occludit. vt diuina gratia que
actiones nostras p̄cedit etiā ipsas subsequitur

H Ora tertia deo laudes exoluim̄
quoniam in illa h̄m Marcū ihs
linguis iudeoy morri iudicat̄
est. et a pilato ad columnā est ligatus et fla
gellatus **M**erito ergo hora illa oramus. vt
sicut sp̄s sanctus ab adā p̄ d̄yaboli suggesti
onē sepatus est. ita p̄ xp̄i crucifixiōē dignet̄
eadem hora sp̄s sanctus in cordibus nr̄is in
fundi **I**n hac etiā hora rep̄missus sp̄s sanc
tus datus est apl̄is et visibilit̄ dei magna
ha loquebatur. **V**n̄ in actibus ap̄loy **N**on
sunt isti ebriy cum sit hora tertia diei. p̄t̄ qd̄
dicit̄ imnus **N**unc sc̄e nobis sp̄s r̄e **D**icit̄
etiā p̄s. **L**egē pone. q̄a tūc lex noua data est
apl̄is **Q**uia vero hō per legem dei a morbo
peccati sanat̄ iuxta illud **S**apie. **N**ec herba
nec malagina sanabat eos. s̄ tuus h̄mo dn̄e
r̄e. ideo in q̄busdam ec̄c̄is dicit̄ ca pl̄m illud
Sane me dn̄e r̄e **D**iere. xvij. c. et r̄isorium
Sana aīam meā r̄e **E**t q̄nḡ illud d̄i **C**ari
tas dei diffusa est. **R**oma. v. c. et q̄nḡ illud
Obsc̄ro vos fratres p̄ mīaz dei **R**oma. xv.
c. **C**ursus q̄ non p̄t̄ sanari nisi obuetur
ideo sequit̄ versus **A**diutor meū est r̄e q̄. d.
qm̄uis liber et sanus in vita sua sim ostitu
tus. tū nō suffitio sine tuo adiutorio pueniē
ad illaz meridiē de q̄ dicit̄ **I**ndica mihi vbi
pascas vbi cubas in meridiē **V**n̄ dicit̄ adiu
tor meus esto dn̄e et subiūgitur **N**e derelin
quas me. i. inceptum meū ne intermittas. q̄
sine te nihil est conatus meū. neq̄ despicias
me. i. ne otemnas q̄ ego mortalis te eternū
audeo querere. q̄ tu es deū meū q̄ me creasti
et recreasti salutaris meus. i. q̄ sanas plagaz
p̄c̄i mei **D**einde oēs ad orōnem p̄sternunt̄
et p̄sequit̄ **P**ater dos modum orōnis quem
apl̄s docet dicens **P**rimo oīm fiant obsc̄ra
cōes. oraticōes. postulacōes. et gr̄ay actiōes
p̄ oībus et pro his qui in sublimitate sunt.
Obsc̄ratio fit cum adiuracōe p̄ malo remo

uendo. orō p̄ bono impetrādo. vel p̄ malo
superando. **P**ostulatio p̄ bono adipiscen
do. siue cumulando gratiarum actio pro
bono iam collata conseruando. **O**bsc̄ratio
est ibi. **E**go dixi domine etcetera. vbi perit
vulnera sanari et medicinā dari **O**ratio ibi
fiat mīa tua dn̄e. vel ibi **O**stende nobis dn̄e
mīam tuam **P**ostulatio ibi **C**onuertete dn̄e
vsq̄quo. vbi postulamus. vt p̄ dn̄i auxiliuz
oīa nobis aduersa remoueātur **G**ratiarum
actio ibi **S**acerdotes tui induant̄ iustitia r̄e
et hoc p̄ nobis oībus **I**tem orat p̄ regibus
q̄ sunt in sublimitate dicens **S**aluū fac regez
et p̄ oībus v̄inis dicens **S**aluū fac ppl̄m
tuum r̄e **E**t p̄ defunctis dicens. oremus si
delibus defunctis **S**equit̄ etiā **M**iserere mei
deus p̄ his qui sunt in gr̄ationib̄ peccatis
sicut p̄cessit dn̄ica oratio. p̄ his qui sunt in
quottidiāis **P**ost hoc surgit opilio siue sacer
dos. et oībus p̄stratis manentibus orat p̄
vniuersis. de q̄ dictum est sub prima.

H Ora sexta p̄ nobis crucifixus et
clavis ofix̄ est xp̄s. q̄re tenebre
sup̄ omnem terram facte sunt vt
sol in morte dn̄i sui lugens. se quasi nigris
regeret vestibus. ne illum crucifix̄ibus lu
men preberet **H**ac etiā hora in die ascensi
onis cum discipulis discubuit. **M**erito ergo
ec̄c̄ia illa hora deo laudes exhibet. gratias ei
agens. q̄a p̄ ipsa xp̄s pati voluit. p̄pter qd̄
ip̄m diligit̄ vehemētē **V**n̄ in canticis **N**u
ciate dilectō q̄ amore languet. et ob hoc tūc
dicit̄ p̄s. **D**efecit in salutarī tuo r̄e **D**i etiā
r̄isorium **B**enedicam dn̄m in omni tempore
supple q̄ dignatus est pati p̄ me. i. p̄ salute
anime mee **H**ac etiā hora adam de paradiso
eiect̄ est **R**ecte ergo illa hora deū deprecari
debem̄. vt vñ ille p̄pter sup̄biam eiectus ē
illuc p̄ hūilitatem et bonam opatiōē redēa
mus **S**ane offitium sexte. statui tempis
respondet. sicut et offitia aliaz horay **I**n
prima nanḡ hora est inchoatio **I**n tertia p̄
fectus **I**n sexta osumatio. h̄m q̄ sol in p̄ma
incipit calere **I**n tertia magis calet **I**n sexta
est i summo fetuore. qd̄ indicat̄ v̄ba imnoy
que in ipsis horis et etiam nona p̄mittunt̄.
inchoacōi respondēt v̄ba q̄ dicunt̄ ad p̄maz
in p̄s. **D**eus in noīe tuo saluū me fac. et in
virtute tua libera me. i. sepa me a p̄p̄heis.
In principio nanḡ nr̄e ouerfionis incipim̄

a malo separari. vñ merito ibi petim? q̄ tandē
 loco & premio separati sumus. Ad idēz p̄tinet
 qđ dicit secundus p̄s. **V**tinam dirigant̄ vie
 mee **E**t quod dicit tertius p̄s. **R**etribue suo
 tuo exponit. i. frequēter tribue **E**t ubi dicit
 viuifica me t̄c̄ su p̄plendū est qđ premortuus
 eram p̄ p̄c̄m **V**ñ petit p̄ gratiam iustificari
Ad p̄fectum p̄tinet quod dicit in principio
 tertie **L**egez pone mihi dñe **S**ibi em̄ posito
 in via petit dari lege? correctiōis **A**d osum
 macōem p̄tinet qđ dicitur in p̄ncipio sexte.
Defecit in salutari tuo aīa mea t̄c̄. i. aīa mea
 posita ī salutari tuo defecit a terrenitate **V**l
 defecit in salutari tuo. i. aīa mea tendens in
 salutare tuum defecit in terrenitate. quanto
 enim q̄s magis tendit in dilectiōem dei tāto
 magis deficit a terrenis & q̄i p̄re nimio desi
 derio lāguet. iuxta illud **F**ulcite me florib?
 stipate me malis. q̄ amore languet **P**er flo
 res quidem initia bonoz opez. p̄ mala per
 fe. xio accipit. q̄ etiam alios accendens qđam
 modo osolatur nō tñ plenam hic recipit cō
 solacōem. h̄ potius affligit̄ ex dilectione **V**ñ
 sequit̄ **D**efecerūt oculi mei in eloq̄um tuū **E**t
 in sc̄da pte **Q**uomō dilexi legem tuam. & in
 tertia **O**culi mei defecerūt in salutari tuo t̄c̄.
Ad hanc p̄fectiōem p̄tinet responsorium **B**ñ
 dicam dñm & verficulus **D**ñs regit **N**az sic
 h̄z alia t̄nslatio **D**ñs pascit me nihil m̄ d̄erit
 in loco pascue ibi me collocauit idest dñs est
 pastor meus. in quo sum tutus & sufficiens
Vñ sequit̄. & nihil mihi deerit **S**p̄ualez em̄
 substantiam credit a deo sibi offerendam. q̄
 iam scit se esse collatum in loco pascue ubi fi
 deles in fide plenius corroborant̄. **V**ñ dicit
 ibi me collocauit **Q**uem enim dñs pascit in
 aduentu sp̄itussancti eundēz regit id est in
 bonis operibus facit eum delectari & per re
 ctum iter ducit ad t̄nissimam ciuitatem hie
 rusalem. **T**ali nihil deerit teste ap̄lo qui dicit
Omnia in eo possum qui me confortat. **D**i
 citur autem quandoq; capitulū illud. **A**lter
 alterius onera portate. **G**ala. vj. a. **Q**ñq;
 illud **N**olite offirmari huic secl̄o **R**ō. xij. a.

Hora nona xp̄us clamans emisit
 spiritum. **M**ori enim voluit pro
 hoīe illa hora. in qua homo de
 paradiso expulsus est. **E**t in eadem hora p̄
 mulierem & lignum redemit. q̄s p̄ mulierez
 & lignum decepat hostis. **A**rs aut̄ vt artem

falleret. & me fer. in bo. **V**ñ legitur in eadez
 quoz hora miles latus xp̄i aperuit. ex quo
 duo nostre saluatiōis sacramenta sc̄z aquam
 baptismi. & sanguinez n̄re redemptiōis nob̄
 eduxit. & velum templi sc̄ssum est & monu
 menta apta sunt **E**adem hora inferna pene
 tra ns inextricabiles tartari tenebras ofrin
 gens. serasq; eius cōminuens. captiuitates
 sanctorū secum transuegit ad celos. igneaq;
 rumphea summota antiquum incolaz in pa
 diso restituit **E**adem etiā hora cetus ap̄loz
 ad orandū ouenire ofueuit **E**t petr̄ & ioh̄es
 ascendebāt in templum causa ofonis **P**etr̄
 quoz eadem hora ascendit in cenac̄m oratu
 rus. qñ raptus est in extasim & lintheolum
 plenum reptilibus of celo an̄ se dimitti vidit
 audiēs **P**etre macta & mādūca **M**erito igit̄
 p̄pter has prerogatiuas hac hora deuz ec̄cia
 laudat dicens p̄s. **M**irabilia t̄c̄ & responsio
 rium. **R**edime me dñe orans p̄ sua redemp
 tiōe. ne oblita esse videat̄. q̄ tali hora redēp
 ta est **I**llud aut̄ ofiderandū est qđ in hora
 nona iam sol declinauit a centro. stat̄ ergo
 tempis innuit statum vtutum. innuit enim
 feruorem virtutum. in q̄ animus prius erat
 p̄pter temptacōes esse tepēfactum. **N**am vt
 ait beatus greḡ. **V**itia nos temptāt vtutes
 nos humiliant **C**ū em̄ vir p̄fectus temptat̄
 ab altitudine intimi gaudiū. descendit ad cō
 siderandū suam fragilitatem & ad videndū
 qđ facilis sit ad casum. vt patet in ap̄lo. qui
 dicebat **N**e magnitudo reuelacōnum ex me
 t̄c̄ **G**audēbat em̄ paulus de reuelacōe. dōle
 bat de temptacōe. **V**ñ ipse dicit **P**ropter qđ
 ter dñm rogauit t̄c̄ **N**isi em̄ sibi molesta esset
 temptatō non rogaret vt tolleret **N**on est tñ
 sublata. q̄ p̄ infirmitatez virtus cui gaudiū
 debet p̄ficatur **H**as triblacōes & angustias
 notant aliqui versus psalmoz nonē. vt in
 prima pte **T**ribulatio & angustia t̄c̄ **E**t in
 sc̄da **M**ulti q̄ p̄secunt̄. & in tertia **E**traui t̄c̄
Ab eisdem petimus liberari in responsorio.
Redime me. i. fac vt effectum redemptionis
 tue. q̄ facta est in sanguine tuo sentiam in tri
 bulacōibus meis **H**oc idem est in versu **A**b
 occultis meis m̄da me. i. repelle a me malaz
 cogitacōem & ofpelle suasorez. s̄m augustinū
Et nota qđ t̄nforia dñicalia in trib? horis
 sc̄z tertia. sexta & nona oueniēt̄er respondēt
 respōsorijs ferialibus **N**am in t̄nforio feriali

ad tertiam scz Sana animam meam etc. petitur
 sanitas vlnex q̄ preterita peccata fecerit. Et
 in rñsorio dñicali Inclina cor meum etc. et in
 versu Auerte oculos etc. petit cautela de futis
 quod sit implendōe diuinorū mandatorū. Item
 in seriali rñsorio sexte Benedicam dñm etc.
 fit iugis diuine laudis promissio. In dñicali
 respōtorio In eternum dñe etc. fit pmissio
 impleris. Ibi em̄ pmittit se laudaturū et hic
 laudat. In responsorio vō seriali none. Re
 dime me domine etc. petit redempcōis effectū
 quo fit vt res mentis. i. amor sit directus ad
 deum. Et in responsorio dñicali Clamaui etc.
 pmittit effectus pedis. i. amoris. scz clamor
 ad deum ex amore. est em̄ clamor cordis. In
 pluribus tamen eccl̄is sunt eadem. tam in se
 rialibus q̄ dñicalibus. Et est notandum
 q̄ versus q̄ dicunt in tertia in sexta et in no
 na neuma habēt ad designādum. q̄ i nulla
 hora exprimere valemus gaudiū et bñium
 sempiternū. Capitulum dicit q̄ng. Omnia
 pbate. thessalo. v. c. Et q̄ng. sicut in vno
 corpore multa membra habem. Roma. xij. a.

In hora vespertina significat eccl̄ia
 primum aduentum dñi qui fuit
 vergente vespere mudi in vltima
 etate. de q̄ psallans reddit gr̄as deo. Juxta
 i. lud apli. Nos sumus in quos fines seculi
 deuenerit. Preterea xps in vespere de cruce de
 posuit fuit. Eadem q̄ hora in cena sacramen
 tum corporis sanguis instituit pedes discipu
 loꝝ lauit. Discipulis euntibus in emaus in
 habitu pegrini de fractione panis se mani
 festauit. Merito ergo eccl̄ia xpo in hac hora
 gr̄as agit. Est tñ duplex mōi vesp̄a. put in
 sexta pte sub epiphania dicit. Sane sic ait
 licardus eps cremoneñ. in mitrali officium
 diei seq̄ntis incipit in vesp̄is. q̄ vespertina
 sinaxis. i. hora. primum est officiū. s̄m eldre
 vsuetudine; in quaternario nūo. put dictū
 est in p̄hemio h̄ p̄tis. Vñ vesp̄inū officiu;
 a vesp̄a stella noiatur. q̄ in p̄ncipio noctis
 oritur. Preterea licet ab initio mōi dies p̄ce
 deret noctem. in nocte tñ dñice resurrectōis
 nox cepit precedere diem vt dicit in sexta pte
 sub sabbato sancto in p̄ncipio. Dicit autez
 eccl̄ia in hac hora q̄ng. psalmos. Primo p̄pter
 quing. xpi vulnera. q̄ p nobis obtulit sacri
 ficiū in vesp̄a mundi. Sc̄do ad correctōez

vt viz defleamus et petam. veniam p̄ccōꝝ
 que in die p̄ quing. sensus corporis omittunt
 et ad nos intrāt. iuxta illud hieremie. Nox
 intrauit p̄ fenestras n̄ras. q̄s enim est q̄ vi
 su non occipiat. Tertio p̄ ipsos q̄ng. psalmos
 munit se eccl̄ia extra nocturnales tribulacōes.
 Nec em̄ hora insinuat fletum eoz. quibus
 occidit sol iustitie. et ita sunt i vesp̄e de quo
 dictum est. Ad vesp̄ez demorabit fletus qui
 durabit vsq; ad matutinū. i. quousq; sol hie
 libus oriatur. q̄ occiderat p̄ccōib; s̄m quod
 legitur. Et ad matutinū lerina. Et p̄t casbez
 etiaz causas p̄ccatus quing. digitis tundim.
Rursus seculares dicūt q̄ng. psalmos. re
 ligiosi vero q̄tuor. p̄pter rationem tangēdas
 in sexta pte. sub ti. de aduentu. Et nota q̄
 vesp̄inum matutinūq; officium. ceteris ho
 ris in nūo psalmoz p̄feruntur. eo q̄ in sena
 tia operum distincōe. vesp̄e et mane solum
 modo memorātur et in veteri lege matutini
 et vesp̄ini officij antiquitas omendat. q̄ng.
 ergo psalmos in sex vesp̄erinis ebdomade
 officijs dicunt. et cantant psalmi s̄m materi
 am diei. vt ecce in septima die scz in sabbato
 p̄pter resurrectionem q̄ sequitur. agimus de
 victoria et laude dei q̄ sequit victoriam. Vñ
 in primo psalmo scz Bñdictus dñs. ad lram
 agitur de victoria dauid extra goliā. q̄ntum
 vero ad sp̄ualem sensum. de victoria nostra
 q̄ d̄p̄abolum supam. q̄ ergo post victoriaz
 nil restat nisi laudare dñm p̄ quem victoriā
 habemus. ideo secunt q̄tuor psalmi. q̄ sunt
 de laude. In primo em̄ laudem p̄mittit eccl̄ia.
 Exaltabo te dñe. In secundo seipm̄ incitat.
 Lauda anima mea dñm. In tertio alios in
 uitat. Laudate dominum. In quarto ogra
 tulatur celesti hierusalē dicens. Lauda ie
 rusalē dñm etc. et sic o alijs ferijs et psalmis.
 In quibusdam eccl̄is statim p̄ p̄. sequitur
 imnus. et post imnum sequit lectio siue capi
 tulum. In quibusdam eccl̄is. Et in quibusdaz
 imnum non cantāt. Qui post p̄. immediate
 imnum cantāt ogra tuū ordine; huare vident
 quoniam primo est in corde dilectio. que per
 antiphonam designat. Deinde sequit bona
 opatio. quam p̄. designat. Postea mentis
 exultatio q̄ p̄ imnum notat. Sed q̄ exultatio
 sepe negligentiam parit. idcirco sequit lectio
 seu capitulum. q̄ hoīem ad cor reuocat. Qui
 vero lectioem imno p̄ponunt. volūt imnū

loco rñforij obtinē Vñ cum in festiuitatibz
responsorium post lectionem cantat imnum
p̄termittunt. Ad maiorem tñ exultationem
notandam in q̄busdam eccl̄ijs vtrūq; cantat
et tunc resp̄sorium precedit imnū ad notan-
dum q̄ tunc maxime respondere debemus
exhortacōi p̄ precedens caplm̄ facte. post q̄
statim sequitur resp̄sorium Tamen gn̄ale
est q̄ quicunq; cantatur resp̄soriū p̄cedere
debet lectio cui respondere dz Qui vō imnū
non cantant illud attendere vident q̄ canti-
cum beate marie sequit̄. q̄ excludit resp̄-
sorium cuius locum tenet imnus Naz si can-
ticum zacharie ī laudibz matutinis excludit
resp̄sorium. multo magis canticum beate
marie virginis excludere debere videtur in
vespis. Et nota q̄ ad vesp̄as dicitur caplm̄
Benedictus deus et pater n̄c secūda ad Cor.
1. a. Et illud dominus aut̄ dirigat. secūda
ad thessal. 1. a. Post imnum sequit̄ versu-
culus viz in sabbato Vesp̄ina oratio n̄c In
alijs diebus Dirigat̄ domine Et vterq; ver-
sus vesp̄inum tempus designat. in q̄ can-
tur. q̄ sonat̄ verba illa q̄ in ps̄. secūda scilicet
elevatione manū meaz sacrificium vesp̄inū
Optat̄ em̄ vt oratio dirigat̄ ad dñm quod de
vet̄i testam̄to tradum est. vbi habetur q̄
hora vesp̄ina sacerdos intrabat sc̄m taber-
naculum vel templū. vt offerret thimiama
sup̄ altare incensi. sicut mane intrabat vt of-
ferret incensum Hoc thimiama significat sua-
uitatez odoris. hinc h̄z vsuetudo vt dum di-
versificulus. sacerdos thurificet altare ad im-
plendum iuge sacrificiū. sic em̄ fiebat in lege
in qua duo agni offerebant̄. vnus mane et
alter sero. et hic pinguior ad norandū q̄ car-
itas crescit Ideo ergo thurificat̄. vt simus
semp̄ bonus odor deo p̄ficiendo in scientia
et doctrina. Etiam q̄ p̄pter p̄missiones dei
debemus tales esse vt simus ei boni odoris
vel ideo in vesp̄is et matutinis post ps̄. et
lectionem dum versus dicit̄ incensat̄. ad no-
tandum q̄ nemo p̄ bonum odorez deo red-
dere. vel bonū exemplum opandi alijs dare
quod p̄ incensum significat nisi prius in dei
seruitio opetur quod p̄ psalms et alios do-
ceat. q̄ p̄ lectionez notat̄ Vñ mos inoleuit
q̄ in precipuis festiuitatibus antiphona ad
magnificat̄ et bñdictus ter dicit̄. siue totiens
canēdo p̄telatur donec oīs populus q̄ inter

est incensi repleatur odore. Et vltimo dicit̄
cum neuma. voce q̄dem non significatiua.
p̄ut dictum est in p̄hemio huius pris Sacerdos
aut̄ qui maior est in eccl̄ie officio. vt
qui vicem tenet Aaron dz incensum offerre
vt sit thimiama sempiternum coraz domino
et suauē fragrans odor iuxta illud Dirigat̄
ad te dñe oratio mea sic incensum in cōspec-
tu tuo. De hoc dictum est sub laudibus ma-
tutinis Dicit̄ ergo in vesp̄is versiculz ex-
hortacōis scilicet vt extiter pigros ad intelli-
gendum p̄missa dei. que oriunt̄ in cantico
illo beate marie. Magnificat̄ aīa mea dñm
n̄c quod est luce. 1. ca. Prima p̄missio facta
fuit noe Vnde gen̄. Ponam arcum meum
in nubibus celi et hec impleta est Secūda
abrae et dauid. abrae dictū est. In semie tuo
benedicent̄ oīs gentes. dauid dictum est De
fructu ventris tui ponam sup̄ sedem tuam.
et hec impleta est in beata virgine. q̄ nota
in cantico suo ibi recordatus m̄e sue. et per
hoc certi sumus q̄ dabit nobis vltimam sc̄z
paradisum Ideo aut̄ canticū ip̄m quotidie
dicit̄ vt frequentior dñice incarnacōis memo-
ria animas fidelū in ope dei et in doctrina
se exercentium ad deuocōem opis incepti ac-
cendat Cum em̄ in cantico ip̄so notent̄ cogi-
tationes sicut in psalmo opa Si diligenter
beate marie actus et dicta sepe recolimus ob-
suantia castitatis. et virtus opatiōis semp̄
ad ipsius opationis imitacōem pseuerabūt
in nobis. Nec etiam nos mouebit fauor hu-
manus indebitus. non temporalium immede-
ratus appetitus. non tp̄alis affectio. nō de
impetranda commissorum venia desperatio
Nempe non nos mouebit indebitus fauor
humanus. q̄ cum beata virgo em̄daretur
a beata elizabeth dicēte Vñ hoc mihi vt ve-
niat mater dñi mei ad me cū Non ipsa mota
fuit humano fauore. s̄ huans humilitatem
clamauit Magnificat̄ aīa mea dñm Et tan-
dez adiecit Quia respexit humilitatē ancille
sue Et nota q̄ dicit respexit humilitatem et
nō dicit respexit virginitatez. innuēs m̄tis
vḡnitatez p̄ualete corpis integritati It̄p̄
ideo dixit humilitatez. q̄ deus sup̄bis resistit
eosq; a beatorz sorte secerne p̄ varia penaz
loca p̄ peccatorz impietate disp̄git Non nos
mouebit immoderatus tp̄alium appetit̄. q̄
sicut ipsa dixit iudex noster Diuitea dimisit

inanes ac Deposuit potentes de sede. Non
temporalis afflictio nos mouebit. qz deus exaltat
humiles In hoc enim cantico. exemplo hu
militatis eius reformamur. et filij dei incarnatio
p quaz deposuit potentes de sede et exaltauit
humiles ad memoriam reducit. ut fidei
nostre deuotio excitei Non desperatio de co
missio impetranda uenia qz misericordia eius a p
genie in pgenes timetibus eum Beda dicit
qz in inoleuit consuetudo ut in officio vespri
no cantei canticum beate uirginis Et potius in
vespino qz in officijs alijs Primo qz in ipsa
vespa mundi. suo singulari assensu mundo
succurrit p dicit Secundo qz per hoc fit incarna
tio in vespa mundi facte iugis recordatio
Tertio qz ipsa est stella maris. qz in huiusmodi
vespe nobis lucere cepit sicut vespa stella. a
qua dicit vespertinum officium. in initio noctis
lucere incipit Quarto ut mens nostra p diem
uarijs fatigata cogitacionibus imminente qz
eris scz noctis tpe. recolendo dicta dei geni
trici. quicquid superfluum vel nociuum diuina
euagatio contraxerit totum hoc precibus et
lacrimis ea intercedente mundei Quinto qz
uirgo portauit dominum in vespa mundi **R**ursus
canit in sexta laudes. qz dominus in sexta etate
venit sicut et canticum symeonis in septima
ppter septimam etatem quiescentium. prout
tactum est sub laudibus matutinis **C**eterum
hoc canticum est exultatio laborantium quoz
spiritus exultat in domino. qz fecit eis magna qui
potens est. cuius misericordia est in secula Ob hanc
exultacionem representandam lampades accen
duntur in vespis Vel p hoc cantico princi
paliter accendunt. eo qz de euangelio est. vel
ut nos de numero adolescentulaz. et quinqz
prudentum curamus cum lampadibus bonoz
operum in odorem unguentoz beate uirginis
intransentes cum ea in gaudium domini nostri Et
qz opera nostra non sunt in lampadibus radi
antia nisi fuerit caritate informata. ideo can
ticum claudit sub antiphona. p qua caritas
designat **R**ecitata antiphona in pfectis
diebus pstermit se ecclesia in orationem plixiz
orans qz in alijs officijs qz specialiter orat p
his quibus occidit sol iusticie. licet et p alijs
oret et facit ea que dicta sunt supius sub ti
de tertia ubi de precibus agit In solennibus
vero diebus statim dicit collecta et qui stantes
oramus De quo et in quibus officium vespri

num cum hora prima oueniat. ibi etiam dictum
est **M**ortuoz officium incipit a vespis non
enim habet secundas vespas ad notandum qz
hoc officium finem habebit. quoniam anime saluan
doz ab omni pena liberate. eterna beatitudi
ne fruuntur Sed sancti de quoz glorificacio
in anima iam certa est ecclesia. primas et secundas
vespas habent. si in festo eoz noue lectioes
dicantur Primas enim habent p glorificacioe
anime iam pcepta. Secundas p glorificacione
corpis quam habebunt. que nunquam finem ha
bebit Si vero habent tamen tres lectioes. pu
mas vespas habent tantummodo. quia et ipsi
duplicem stolaz habituri non sunt. cum hoc
omnibus electis non oueniat Sed ecclesia ad osten
dendum differentiam primoz illis et istis de
bitoz. magis solennizat p illis de quoz
maioribus meritis sibi p miracula. vel per
alia documenta constat quous ad plenum certa
esse non possit Nam et stella differt in clari
tate a stella **V**n augustinus ait in sermone de beato
stephano Cum preciosa sit mors sanctorum
liquid distare inter martires potest precipue
esse videtur qui primus est. Quando tamen in
vespis precedunt dicit solummodo antipho
na et collecta de festo sequenti prout dicitur sub
vigilia natalis **P**ostremo notandum est qz
religiosi ante completorium prouident collacionem
que a sanctis patribus originem traxit qui
dictis vespis conuenire et de scripturis sacris
oferte solebant ad instar oparioz ad recrea
cionem adiuicem ofabulantium. ideoqz tunc
vitas vel collaciones patrum et his similia.
que potius sunt ad recreacionem et delectacionem
legunt. et eruditiores si dubium occurrerit
interrogant.

In hora completorii christus cum discipulis
orauit patrem. Eadem quoque hora
sanguineas guttas sudauit. et
etiam corpus eius in sepulcro positum fuit
et custodes deputati Merito igitur in hac hora
ecclesia deo laudes et gratias agit. Illam etiam
in memoriam eterni gaudij celebrat Nam co
pleto electoz nunc in illa hora complebit gau
dium sanctorum in die generalis retribuciois.
et inde est qz completorium significat gaudium
Dicit autem completorium. qz in eo completur com
munis usus locuciois cibi et potus et aliorum
que necessario p corporis sustentacione sumuntur

Et in hoc etiam significat sine vite pntis
Sane hoc officium incipit preter morem
aliorum officiorum **C**onuertere nos deus etc.
Quia em q̄i tota die psalmodie institumus
et pene impossibile est quin aliquē pulverez
supbie straxerimus et q̄ sepe erramus. iuz
illud **E**rravi sicut ouis q̄ perijt. inde est q̄
nos humiliantes dicimus. **C**onuertere nos
nos etc. **P**reterea q̄libet pfectus et bonz esti
mare se dz impfectum siue insipientem. iuxta
illud **I**ustus accusator sui est. ideo dic sacer
dos **C**ouerte nos etc. in his verbis indicās
se puersum. bonaz. quippe mentium est. ibi
culpa agnoscere vbi culpa non est. **N**am et
si dixerimus q̄ peccatum non habemz ipos
nos seducimus **H**inc est q̄ etiam sequēter
inuocamus diuinum adiutorium dicentes.
Deus in adiutorium meum. vt **C**onuertere nos
etc. referat ad preterita mala tollēda. et de
in adiutorium meum etc. ad bona opa futā
facienda. q̄ sine dei adiutorio quicquā boni
facere non valemus. **Q**uia vero totum ad
laudez trinitatis faciendū est. ideo sequitur
gloria patri **R**ursus incipientes p **C**onuertere
nos deus salutaris noster. oramus vt nos
a malis ouertat et iram suam a nobis auer
tat. et q̄a merita nostra non sufficiunt. eius
adiutorium postulamz dicentes **D**eus in ad
iutorium meū intende etc. **D**icunt autem
quatuor psalmi ad obtinendam remissioem
peccatoz. que omittimus dū sumus in hoc
corpe ex quatuor elementis. et ex quatuor hu
moribus vel oplexioibus oposito. seu quia
corpus ipm ex his opositum. extra pericula
et fantasmata noctis munimus. et ideo com
mendamus. ideoq̄ tunc dicitur. **I**n manus
tuas dñe etc. **E**t custodi nos etc. **E**t incipit ec
clesia a voce pfectionis dicens **C**um inuoca
rem exaudiuit me etc. **H**oc em pfectoz est **S**z
q̄ pfecti debent se reputare impfectos. iuz
illud iob **E**tia si simplex fuero hoc ignorat
anima mea. ideo sequitur in eodem psalmo
Miserere mei su ppe dñe. et exaudi oratiōem
meaz quod est dicere impfectoz **P**ostea alijs
admonitis ad bonum facit in eodez psalmo
mentionem de pace eterna ibi **I**n pace in id
ipsum. i. que est inuariabilis. quam paces sp
in memoria habere debemus et maxime dū
corpus quiescere dz in lecto. mens dz q̄scere
i deo. **D**eber etiaz q̄scere i spe. **V**nde sequit

scōus psalmi. **I**nte domine speravi etc. **S**ed
quia spes nō est sine timore aliter eniz pre
suptio. esset ideo sequitur tercius psalmi. **Q**ui
habitant in adiutorio altissimi etc. in q̄ deus
pmitit liberare eccliam **D**yabolus enim est
quali fur de nocte incedens. et ideo nocte im
minente dicit ecclia illum psalmum extra noc
turnales temptacōes **D**icit ergo ille psalmi
vt a quatuor temptacōibus liberemur. scz a
timore nocturno. a sagitta volante in die a
negotio pambulante in tenebris. ab incurso
et demonio meridiano. i. ab incurrente demo
nio prima est leuis et occulta **S**ecunda est le
uis et manifesta. **T**ertia grauis et occulta.
Quarta grauis et manifesta **I**n quinto vo
psalmo scz **E**cce nunc etc. benedicite ecclia deu
p liberatione temptationū nocturnaliū ibi
In noctibz extollite manz vestras in sc̄a et
benedicite domino **D**icit em aug. sup hunc
psalmum **N**ox res tristis est. dies leta res est
Ergo p noctem intelligitur aduersitas. per
diem prosperitas **I**n aduersitate bñdicendus
est dñs. sicut et in prosperitate exemplo **I**ob.
qui amissis filijs et rebus omnibus dicebat
Dominus dedit etc. **S**it nomen dñi bñdicatū
Vnde et hic dicit **B**enedicite dñm **S**ed que
ritur quare dicunt tñmodo sex versus illi
psalmi **I**n te dñe speravi. **R**espondei ideo q̄
dominus dicens sextum versum videlicet
In manus tuas dñe etc. sexta etate mundi.
sextoq̄ die carne obiit vt iam dicitur **R**ede
erge sex versus tantum eiusdez psalmi in cō
pletoneo cantamus. vt in hac sexta etate. in
qua p eum redempti sumz. sicut habet finis
ultimi versus ibi **R**edemisti me domine de
veritatis. oformemur dormicōni eius vt scz
membra quiescāt et cor vigilet. sicut caro ei
in sepulcro q̄uit et diuitas vigilauit **N**o
randum est q̄ in quibusdam ecclesijs statim
post ps̄. dicitur innus ea forte ratione quia
per bonam opationem peruenit ad exulta
tionem absq̄ omnis purgationis medio ab
his qui purgati transeunt ab hac vita **A**lia
etiam ratio iam dicitur **E**t sic prius dicunt
innus q̄ capitulum. ad ostendendū mistice
q̄ illi in quibus opleta sunt signata prece
dentium laudū. seu pfecti q̄ p opletionem
significantur preueniunt exhortationez que
per capitulum significatur **N**ec tñ capitulum
pretermittunt. q̄ hic sp̄ utilis est exhortatio

ad perseverandum in bono. quia nec nocet
admisso subdere calcar equo In alijs autem
ecclesijs inter ps. et imnum interponunt an
tiphonam vel alleluia. per antiphonam se
quentes ordinem beati ignacii. de quo in p
hemio dictum est In alijs vero ecclesijs sta
rim post ps. et antiphonam vel alleluia sequitur
lectio siue capitulum cum responsorio In ma
nus tuas etc. Vel alio q. ut dicunt in omni
offitio dici debet lectio Postea adiaunt imnu
Te lucis etc. in quo optat protegi in noctur
nis tribulationibus. Alij vero non dicunt
lectionem. prout in prohemio huius patris
dictum est. h. statim post psalmum dicunt ver
siculum. Tum quia tempus illud dormitiois
est. non aptum est ad doctrinam Tum quia
post completorium non solum cibi et potus.
verum etiam doctrina. que per lectionem sig
nificatur referenda non est Dicitur est q. sta
tuit beatus benedictus. ut post completorium
nemo loquatur Dicitur autem capitulum Tu
in nobis es domine etc. hier. xiiij. c. Religi
osi in hoc offitio ante omnia lectionem pre
mittunt dicentes Fratres sobrii etc. ne ordinez
e. dre excedere videantur representantes in
hoc etiam mariam magdalenam. de q. dñs
dixit. Peuenit ungerere corpus meum in se
pulchro. hoc fecit quod factura erat mortuo
si licuisset. ita et hec lectio quasi ungit red
dendo animas attentas ad vigilandum an
omendationem dormitiois Post imnum
subicitur versiculus Custodi nes domine.
vel alius qui notat totius officij effectum.
Postulatur em domini custodia extra noctis
picula Et dicitur acuta voce et cum neuma
ex quo excitati et memores facti ineffabilis
gaudij. qd erit merces laboris nri canimus
canticum symeonis Nunc dimittis etc. quod
est luce. ij. c. Primo et illius exemplo paces
inuenientes. mereamur videre lumen. quod
est xps Secundo ideo canticum istud canim?
quia sic sanctus symeon cupiens in hac vita
in alteraz transire illud cecinit. sic et nos du
dormire debemus quasi morituri. q. somn?
est quasi mortis imago illum canimus. per
que nos domino commendamus Tertio pp
causam sub vespis dictam Quarto q. canti
cum illud est de vtroq. aduentu Vn merito
illud dicimus. ut pmissionibus alliciamur
et a vicijs quiescam? Considerandum aut?

est q. cum septem sint partes ceteraz h. ca. p
scz versus cum gloria patri. imnus. psalm?
lectio. cantus. preces et oratio In tribus tñ
horis scz in matutinis laudibus et vespis.
et in completorio addit et octava. vij. canticuz
euangelicum. qm hee tres hore pertinet ad
octavam. i. domini resurrectionem. qa mane
surrexit In vespere se discipulis manifestavit
In completorio discipulis ait. Pax vobis ea
ppter in his tribus horis imnus qui est ex
emplum leticie ps. sequitur ut continet euan
gelio gratie Euangelium gratie huius officij
est canticum symeonis scz Nunc dimittis in
quo pacem rogam? eternam. ut sic symeon
transire cupiens postq. vidit cristu. dimitti
rogauit. sic et nos post lumen fidei puenia
mus ad splendorem spei. vbi erit pax eterna
Consequenter oratio dominica et preces
dicuntur qbus ecclia extra noctis fantasmata
nos munimus Subicitur etiam symbolum
in quo nostre fidei professio continetur. ut si
forte nos mori ungerit in confessione fidei
moriamur. Fit etiam in quibusdam ecclesijs
sicut et in prima cofessio generalis Alterna
enim cofessione nos inuicem mundam? iux
illud. Confitemini alterutrum peccata vra
ne demus requies tempibus nostris. donec
inueniamus locum domino Precibus ergo
et oratione completur hoc offitium. iuxta illud
apostoli. Orantes p inuicem ut saluemur.
Rursus preces multice humilitatem signi
ficant. que in fine debet esse. q. sicut in prin
cipio ipsa necessaria est. ad qd significanduz
voce humilima hoc huiusmodi inchoatur ita
in consumatione eadez humilitas monstranda
est extra supbiam. in qua ceciderunt omnes
qui opantur iniquitatez Post pces opilio
noster siue sacerdos commendans dno gregez
suum dicit collectaz Vnde non est agruum
ut post hoc offitium aliquid aliud fiat. nisi
quod ptineat ad quietem. Et attende qm ad
primam et ad completorium apostolorum symbo
lum non dimittimus. quia cuncta opa nra
in eius nomine incipimus et concludimus. in
quem credimus Similiter ad vtruzq. officium
confessionem et Miserere mei deus adicimus
ut quicquid in nocte peccauimus. aut in die
delinquimus. per cofessionem et penitentiam
diluamus ad implentes illud Confitemini
alterutrum peccata vra Respicietes etiaz illud

qđ olim sacerdos farine assarium offerebat
in die vite sue. medietatem in mane et medi
etatem post meridiem. Sacrificiū autē nrm
est spūs hūiliatus. Ultimo notādum est qđ
omnia officia diurna quātum ad ps̄. inuari
abilia sunt. nocturna vero variabilia sunt
preter istud. Per noctem em̄ intelligit̄ mōus
iste qui variabilis est. Per diem vero ille eter
nus qui est inuariabilis. de quo scriptum est
Ordinatiōe tua p̄seuerat dies. Et est verior
litēra p̄seuerat in singulari qđ p̄seuerant in
plurali licet aliter quasi omunit̄ p̄feratur.
Noc etiam officium in quibusdam ecclesijs
quantum ad imnum in variabile est. prout
sub titulo de prima dictum est. et etiā qñtuz
ad ps̄. lectiōem. preces et collectas. ita qđ p̄
nullius sancti solennitate. sicut nec officium
prime variatur. p̄ eo quia in illa de pace et
specialiter in illa ad quam suspiramus agit̄
que vt̄ premissum est inuariabilis est. hoc dū
taxat excepto. qm̄ in dominicis dieb? dicūt
ad primam illos quinq; ps̄. scz Deus deus
meus respice in me. et seqñtes ps̄. Confi
temini p̄ut̄ ibi dictum est. Sed quare illi v.
psalmi in prima et versus. In manus tuas
domine. et in opletorio potius quā in alijs
horis ponunt̄. Responso x̄ps̄ cui in his ho
ris canimus qđ est p̄ncipium et finis in cruce
pendens legitur incepisse psalmum illum.
Deus deus meus. et oēs psalmos sequentes
seriatim vsq; ad dictum versum dixisse et ibi
finituisse et spiritum emisse. Merito igit̄ et
nos in passionibus huius seculi ostituti ad
ipsius imitacōnem in hora prima que est in
principio horaz diei et non alibi. dictos v.
psalmos et in opletorio. quod s̄m aliquam
osideracōem est finis siue vltima horarum
diei debemus dicere versus ipsum. Q̄ vero
hoc officium ad vltimam diei horam perti
neat hac osideracōe apparet. Nam in prima
dicis quatuor octonarios versus in psalmis
duos p̄ prima. et duos pro secūda horis. Et
in tertia sex. duos p̄ tertia. duos pro quarta
et duos p̄ quinta. Et in sexta sex. duos pro
sexta. duos p̄ septima et duos pro octava.
Et in nona sex. duos p̄ nona. duos p̄ decia
et duos pro vndecima. Restat vltima hora
scz duodecima ad quam ptinet opletorium.
quod notat imnus. Te lucis ante terminum.
Premissos autē octonarios obinam? si duo

caritatis p̄cepta obſuamus facimus vnd e
am combinacōes. vt p̄ quavis hora diei. in
qua delinq̄mus vnuz dño legis et caritatis
binarium offeramus. Vt p̄ prima beati. pro
secunda Retribue. pro tertia Legem pone.
p̄ quarta Memor esto. p̄ quinta Benitatē
pro sexta Defecit. p̄ septima Dilexi. p̄ octa
ua Iniquos. p̄ nona Mirabilia. p̄ decima
Clamau. p̄ vndecima Principes. Fuit ergo
vndecim combinacōes. ad emendandum vn
denariū nostre transgressionis et in quolibz
oatenario aliquid de lege dñi memoratur.
quia per eam vinea colitur. et denarius eter
nitatis acquiritur. Sunt ergo vigintiduo
oatonarij. qui per horas diei dicūt̄ p̄per
rationem sub titulo de prima dictam. Et di
cuntur bini et bini. et sic duplicati sunt xj.
Vndenarius enim numerus significat tñsi
tionem. sicut denarius p̄fectionem. Dicūt̄
ergo per vndecim. vt p̄ ea qđ in illis dicun
transitionem mandatorū suoz nobis relata et

In cipit sexta pars de officijs dñi
carum specialiter et quaruudam feria
rum et festiuitatum domini et ieiuni
orum quatuor temporum.

N prime p̄cedē
ti p̄te de diuinis
officijs in gene
re diximus nunc
aut̄ de specialita
tibus et diuersi
tibus eorundē
per anni circulū
ostendamus viz
de officijs domi
nicarum et quatuorundam feriarum et festiui
tatum dñi. et o ieiunijs quatuor temporum
et de ouenientia ipsorū officiorū tam noctur
nalium qđ etiam misse nō vnus dumtaxat
ecclesie. s̄ diuersaz officia p̄sequentes. Ad
quorum euidentiaz est distinctio temporum
premittenda. Siquidez annus solaris quatuor
tempoz successione dilabitur. scz hiemis in
quo semina iaciunt. veris in quo seminata
p̄deunt. et in spicas acūntur. estatis in qua
messes albescunt. et falce succiduntur. et au
tumni in quo p̄ ventilacōez grana a paleis
sepata in horreis reponunt̄. Sic et magnus
vite p̄ntis annus durans a b initio s̄li vsq;